

Jaarstukken 2024

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Voorwoord.....	5
Jaarstukken op hoofdlijnen	9
Jaarrekening in één oogopslag	13
Jaarverslag.....	14
Opgave Strategie en omgeving	15
Gebiedsgericht werken	16
Innovatie en lobby	19
Klimaatmitigatie.....	21
Klimaatadaptatie	22
Biodiversiteit	23
Opgave Assetmanagement.....	26
Procesverbetering.....	27
Informatiemanagement.....	27
Levenscyclus kostenmanagement	29
Klimaatneutraal- circulair beheer & onderhoud	29
Opgave Waterveiligheid.....	31
Opgave Watersysteem.....	40
Reguleren van watertekort en wateroverlast.....	42
Beschermen en verbeteren van het oppervlaktewater.....	46
Vervullen van de maatschappelijke functie.....	48
Opgave Waterketen.....	55
Afname- en transportopgave	56
Zuiveringsopgave	57
Slibverwerkingsopgave.....	59
Duurzaamheidsopgave	59
Opgave Bedrijfsvoering.....	64
Relatiebeheer en huisvesting	65
Integraal informatiemanagement	66
Personeelsmanagement	67
Control, financiën en inkoop	68
Compliance.....	70
Paragrafen.....	73
Ontwikkelingen in het vorig begrotingsjaar.....	73
Incidentele baten en lasten	74
Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen	75
Waterschapsbelasting en netto lasten.....	80
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	83
Financiering en EMU-saldo	87
Verbonden partijen.....	92

Bedrijfsvoering	111
Wet Normering Topinkomens (WNT).....	114
Openbaarheidsparagraaf	115
Jaarrekening - Exploitatie.....	118
Exploitatierekening naar opgaves	118
Exploitatierekening naar beleidsproducten	118
Exploitatierekening naar kostendragers	119
Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten	120
Investeringen - Krediet vs. realisatie.....	121
Investeringen - mutatieoverzicht kredieten	125
Investeringen - mutatieoverzicht realisatie.....	131
Begrotingsrechtmatigheid	136
Te bestemmen resultaat	136
Jaarrekening - Balans per 31-12-2024	138
Toelichting op balans Activa	141
Toelichting op balans Passiva.....	144
Jaarrekening - Uitvoeringsinformatie	148
Staat van materiële vaste activa	148
Staat van vaste schulden.....	153
Bijlagen	154
Overzicht kostensoorten.....	154
Sisa verantwoording	157
Definities beleidsproducten	164
Lijst met afkortingen.....	167

Voorwoord

In 2024 wilden we een solide basis leggen om in de toekomst te blijven zorgen voor veiligheid en voldoende en schoon water. Daarvoor hebben we flinke stappen gezet. Die leiden tot positieve resultaten, ook in financieel opzicht.

We gingen 2024 in met het voornemen om 96 beleidsmaatregelen uit te voeren. In deze jaarstukken komen ze stuk voor stuk langs. Het overgrote deel is volgens plan opgepakt: 85 stuks zijn gerealiseerd, 10 andere zijn deels gerealiseerd in 2025 en eentje - het gebruiken van kunstmatige intelligentie in het schouwbeheer - is nog niet rijp voor invoering.

Dijkversterkingen

Voor de besluitvorming over dijkversterkingen stelden we met ons algemeen bestuur een agenda vast. Die bewees zijn waarde bij de herziening van de projectbegroting voor Koehool-Lauwersmeer en het oppakken van de eerste uitvoeringsklus op dit traject: de aanpak van de steenbekleding op het meest westelijke deel. Voor de dijk- en duinversterking op Schiermonnikoog is een voorkeursoplossing bepaald. In het oog springend was de berging van een vliegtuigwrak uit de Tweede Wereldoorlog dat onder de primaire kering lag tussen Holwerd en Ternaard. Het gat in de dijk was veilig gedicht voor het stormseizoen.

Toekomstbestendig watersysteem

In het werken aan een toekomstbestendig watersysteem kregen we te maken met een belangrijke ommezwaai in Den Haag, waar het Nationaal Programma Landelijk Gebied en het daaraan gekoppelde transitiefonds vervielen. Dit haalde de vaart uit de in 2022 gestarte samenwerking tussen Friese overheden binnen het Fries Programma Landelijk Gebied. Voor ons was dit FPLG een hefboom voor de ideeën voor een toekomstbestendig watersysteem die zijn verwoord in onze Blauwe Omgevingsvisie (BOVi). Het uitgangspunt dat water en bodem sturend horen te zijn in de inrichting van ons werkgebied hielden we overeind. We gingen in 2024 aan de slag gegaan met de vertaling van de van de BOVi naar beleid en gingen met Friese overheden in gesprek over het actualiseren van de Watertoets.

Meer boezemcapaciteit

De toekomst van ons watersysteem staat ook centraal in het boezemplan, waarmee we in 2024 een begin maakten. De modellen hierin zullen ons helpen bij de keuze over de bouw van een of meer nieuwe zeegemalen. Om in natte tijden genoeg water te kunnen vasthouden, werkten we met de provincie en natuur- en andere partijen aan het vergroten van de capaciteit van de Friese boezem. Het gebied Bouwepet kreeg 84 hectare waterberging, een nieuwe zomerpolder in project Wielsicht biedt ruimte in geval van nood en de herinrichting van de Himpensermar als opvanggebied is in voorbereiding.

Feangreide Fryslân

Onder de vlag van Feangreide Fryslân zijn nieuwe stappen gezet in de gebieden Aldeboarn-De Deelen, Hegewarren en Idzegea. De Compensatie Systematiek Veenweiden (CSV) die is ontwikkeld om eigenaren en gebruikers van landbouwgrond te compenseren voor vermogens- en inkomenschade bij vernattingsmaatregelen, is bestuurlijk vastgesteld en wordt nu getoetst in Brussel. Een uitdaging in het veenweidegebied zijn de funderingsproblemen waarmee sommige woningbezitters kampen. Om hen tegemoet te komen openden we in 2024 een Fries Funderingsloket en een subsidieregeling voor onderzoek. Van de 13 zogenoemde coderoodgevallen is het merendeel inmiddels geholpen.

Kaderrichtlijn Water

We streven naar schoon en gezond water in ons hele werkgebied. Daarom hebben we in 2024 onze verantwoordelijkheid genomen voor het halen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Op basis van een evaluatie besloten we de komende jaren € 5 miljoen extra te investeren in het uitvoeren van een gewijzigd effectiever pakket aan maatregelen ter verbetering van de ecologische en chemische kwaliteit van ons water.

Waterzuiveringen

In onze waterzuiveringen speelt het streven naar duurzaamheid een voorname rol, omdat hier 70 procent van ons energieverbruik en 40 procent van onze uitstoot van broeikasgassen plaatsvindt. Daarom werken we hier aan het besparen en opwekken van energie, het verminderen van onze uitstoot en het terugwinnen van herbruikbare stoffen. Een mijlpaal was de ingebruikname van het eerste deel van de nieuwe slibontwateringsinstallatie in Heerenveen. De nieuwe centrifuges draaien effectiever dan verwacht, wat een besparing oplevert in de kosten van de afvoer van ontwaterd rioolslib.

Jelsumerfeart

Begin 2024 werd Wetterskip Fryslân geconfronteerd met een hoge concentratie PFAS/PFOS in het oppervlaktewater van de Jelsumerfeart tussen de Vliegbasis Leeuwarden en de Dokkumer Ie. Sindsdien zijn door ons kosten gemaakt voor onderzoek en het nemen van maatregelen in het gebied. Deze kosten worden bijgehouden. Onze inzet blijft erop gericht om uiteindelijk te komen tot een volledige vergoeding van alle gemaakte en te maken kosten, op basis van het principe dat de vervuiler betaalt. Hiertoe laten wij ons juridisch bijstaan en wordt een juridisch dossier opgebouwd door onze huisadvocaat Trip. De Staat der Nederlanden is door ons schriftelijk aansprakelijk gesteld voor de schade als gevolg van de verontreiniging met PFAS/PFOS. Naast deze formele aansprakelijkheidstelling sturen we actief op handhaving en op het bevorderen van het proces om in goed overleg met partijen te komen tot afspraken over de sanering, de planning daarvan en de kosten.

Breed gedragen koers

2024 was het eerste volle kalenderjaar van ons dagelijks en algemeen bestuur. Waar we in 2023 nog werkten op basis van een begroting van het vorige bestuur, kozen we in 2024 een breed gedragen eigen koers. Dit deden we tegen de achtergrond van de toenemende complexiteit van ons werk. We hebben te maken met een veranderend klimaat - geïllustreerd door hoogwaterperioden in januari en november - en met oplopende kosten. Die laatste vloeien voort uit de noodzaak te investeren in onze assets en uit marktontwikkelingen waarop we nauwelijks invloed hebben, zoals inflatie, oplopende rentes, de krappe arbeidsmarkt en hoge energieprijzen. Kostenstijgingen zijn een blijvend gegeven, zo is recent zichtbaar gemaakt in een financiële doorkijk naar 2050.

Stabieler tarieven

Voor het maken van de begroting voor 2024 werden alle uitgaven kritisch tegen het licht gehouden. Het streven is te werken met stabielere belastingtarieven en een sluitende begroting, waarbinnen vaste kosten betaald zijn uit vaste inkomsten en reserves alleen worden aangesproken voor eenmalige uitgaven. Dit resulteerde in een begroting die ten opzichte van 2023 een sprong maakte van € 176 miljoen naar € 203 miljoen, met meestijgende lasten voor inwoners en bedrijven.

Positief resultaat

Bij het opmaken van de balans is de conclusie dat het is gelukt binnen de kaders van deze begroting te blijven. We sloten 2024 af met een klein positief resultaat van € 124.000.

Luzette Kroon, dijkgraaf
Evelien van der Kuil, interim secretaris-directeur

Foaropwurd

Yn 2024 woene we in solide basis lizze om yn de takomst soargje te bliuwen foar feiligens en genôch en skjin wetter. Dêrfoar ha we flinke stappen set. Dy liede ta positive resultaten, ek finansjeel.

Wy giene 2024 yn mei it foarnimmen om 96 beliedsmaatregels út te fieren. Yn dizze jierstikken komme se stik foar stik del. Fierwei it grutste part is neffens plan oppakt: 85 stiks lizze op skema, 10 oare binne foar in part realisearre yn 2025 en ien - it brûken fan keunstmjittige yntelliginsje yn it skoubehear - is noch net ryp foar ynfiering.

Dykfersterkingen

Foar de beslútfoarming oer dykfersterkingen stelden wy mei ús algemien bestjoer in agenda fêst. Dy bewiisde syn wearde by it wersjen fan de projektbegutting foar Koehoal-Lauwersmar en it oppakken fan de earste útfieringsklus op dit trajekt: de oanpak fan de stienbeklaaiing op it meast westlike part. Foar de dyk - en dúnfersterking op Skiermûntseach is in foarkarsoplossing bepaald. Yn it each springend wie de berging fan in fleantúchwak út de Twadde Wrâldoarloch dat ûnder de primêre kearing lei tusken Holwert en Ternaard. It gat yn de dyk wie feilich tichtmakke foar it stoarmseizoen.

Takomstbestindich wettersysteem

Yn it wurkjen oan in takomstbestindich wettersysteem krigen wy te krijen mei in wichtige omkear yn Den Haach, dêr't it Nasjonaal Programma Lanlik Gebiet en it hjiroan keppel transysjefûns ferfoelen. Dit helle de gong út de gearwurking sa't dy yn 2022 yn gong setten wie tusken Fryske oerheden binnen it Frysk Programma Lanlik Gebiet. Foar ús wie dit FPLG in hefbeam foar de ideeën foar in takomstbestindich wettersysteem dy't ferwurde binne yn ús Blauwe Omjouwingsfisy (BOVi). It útgongspunt dat wetter en boaiem stjoerend hearre te wêzen yn de ynrjochting fan ús wurkgebiet holden wy oerein. Wy giene yn 2024 oan de slach mei de omsetting fan de BOVi nei belied en giene mei Fryske oerheden yn petear oer it aktualisearjen fan de Wettertoets.

Mear boezemkapasiteit

De takomst fan ús wettersysteem stiet ek sintraal yn it boezemplan, wêrmei't we yn 2024 in begjin makken. De modellen hjiryn sille ús helpe by de kar oer de bou fan ien of mear nije seegemalen. Om yn wiete tiden genôch wetter fêsthâlde te kinnen, wurken wy mei de provinsje en natuer - en oare partijen oan it fergrutsjen fan de kapasiteit fan de Fryske boezem. It gebiet Bouwepet krige 84 bunder wetterberging, in nije simmerpolder yn projekt Wielsicht biedt romte yn gefal fan need en de werynrjochting fan de Himpensermar as opfanggebiet is yn tarieding.

Feangreide Fryslân

Under de flagge fan Feangreide Fryslân binne nije stappen set yn de gebieten Aldeboarn-De Deelen, Hegewarren en Idzegea. De Kompensaasje Systematyk Feangreiden (CSV) dy't ûntwikkele is om eigeners en brûkers fan lânbougrûn te kompensearjen foar fermogens- en ynkommensskea by maatregels om in gebiet wieter te meitsjen, is bestjoerlik fêststeld en wurdt no toetst yn Brussel. In útdaging yn it feangreidegebiet binne de fundearingsproblemen dêr't guon wenningbesitters mei te krijen hawwe. Om harren temjitte te kommen iepenen wy yn 2024 in Frysk Funderingsloket en in subsydzjeregeling foar ûndersyk. Fan de 13 saneamde koadereadefallen is it grutste part yntusken holpen.

Kaderrjochtline Wetter

Wy stribje nei skjin en sûn wetter yn ús hiele wurkgebiet. Dêrom hawwe wy yn 2024 ús ferantwurdlikheid naam foar it heljen fan de doelen fan de Kaderrjochtline Wetter (KRW). Op basis fan in evaluaasje besleaten wy om de kommende jierren € 5 miljoen ekstra te ynvestearjen yn it útfieren fan in pakket oan maatregels foar it ferbetterjen fan de ekologyske en gemyske kwaliteit fan ús wetter.

Wettersuveringen

Yn ús wettersuveringen spilet it stribjen nei duorsumens in wichtige rol, om't hjir 70 persint fan ús enerzjyferbrûk en 40 persint fan ús útstjit fan broeikasgassen plakfynt. Dêrom wurkje wy hjir oan it besparjen en opwekken fan enerzjy, it ferminderjen fan ús útstjit en it weromwinnen fan werbrûkbere stoffen. In mylpeal wie it yn gebrûk nimmen fan it earste part fan de nije slibûntwetteringsynstallaasje op It Hearrenfean. De nije sintrifúzjes draaie effektiver as ferwachte, wat in besparing opsmyt yn de kosten fan de ôffier fan ûntwettere rioelslib.

Jelsumerfeart

Begjin 2024 waard Wetterskip Fryslân konfrontearre mei in hege konsintraasje PFAS/PFOS yn it oerflaktewetter fan de Jelsumerfeart tusken de Fleanbasis Ljouwert en de Dokkumer Ie. Sûnt dy tiid binne troch ús kosten makke foar ûndersyk en it nimmen fan maatregels yn it gebiet. Dizze kosten wurde byhâlden. Us ynset bliuwt derop rjochte om úteinlik te kommen ta in folsleine fergoeding fan alle makke en te meitsjen kosten, op basis fan it prinsipe dat de fersmoarger betellet. Dêrta litte wy ús juridysk bystean en wurdt in juridysk dossier opboud troch ús húsadvokaat Trip. De Staat der Nederlanden is troch ús skriftlik oanspraaklik steld foar de skea as gefolch fan de fersmoarging mei PFAS/PFOS. Neist dizze formele oanspraaklikheidstelling stjoere wy aktyf op hanthaving en op it befoarderjen fan it proses om yn goed oerlis mei partijen te kommen ta ôfspraken oer de sanearring, de planning dêrfan en de kosten.

Breed droegen koers

2024 wie it earste folle kalinderjier fan ús deistich en algemien bestjoer. Dêr't wy yn 2023 noch wurken op basis fan in begrutting fan it foarige bestjoer, keazen wy yn 2024 in breed droegen eigen koers. Dat diene wy tsjin de eftergrûn fan de tanimmende kompleksiteit fan ús wurk. Wy hawwe te krijen mei in feroarjend klimaat - yllustrearre troch heechwetterperioden yn jannewaris en novimber - en mei oprinnende kosten. Dy kosten komme fuort út de needsaak te ynvestearjen yn ús assets en út merkûntwikkelingen dêr't wy net folle ynfloed op hawwe, lykas ynflaasje, oprinnende rinten, de krappe arbeidsmerk en hege enerzjyprizen. Kostestigingen binne in bliuwend gegeven, sa is koartlyn sichtber makke yn in finansjele trochkyk nei 2050.

Stabilere tariven

Foar it meitsjen fan de begrutting foar 2024 waarden alle útjeften kritysk tsjin it ljocht hâlden. It stribjen is om te wurkjen mei stabile belestingtariven en in slutende begrutting, dêr't fêste kosten yn betelle binne út fêste ynkomsten en reserves allinnich oansprutsen wurde foar ienmalige útjeften. Dat resultearre yn in begrutting dy't neffens 2023 in sprong makke fan € 176 miljoen nei € 203 miljoen, mei meistiigjende lêsten foar ynwenners en bedriuwen.

Posityf resultaat

By it opmeitsjen fan de balâns is de konklúzje dat it slagge is binnen de kaders fan dizze begrutting te bliuwen. Wy sleaten 2024 ôf mei in lyts posityf resultaat fan € 124.000.

Luzette Kroon, dykgraaf
Evelien van der Kuil, ynterim sekretaris-direkteur

Jaarstukken op hoofdlijnen

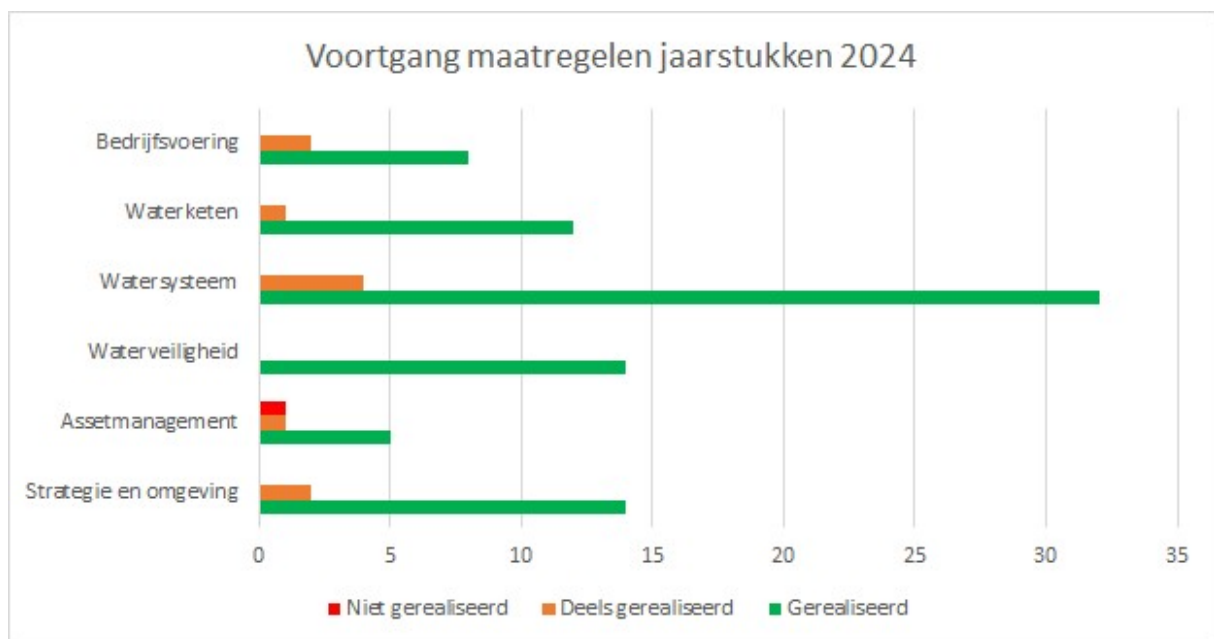
Inleiding

Dit hoofdstuk geeft in het kort het financiële beeld over 2024 weer. Met deze jaarstukken leggen wij als dagelijks bestuur verantwoording af aan het algemeen bestuur over het gevoerde beleid en de netto lasten. De jaarstukken zijn als een spiegel van de begroting 2024, zoals vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur op 21 november 2023.

De jaarstukken zijn qua indeling gelijk aan de begroting. Daarbij hebben we onder de doestelling "Wat wilden we bereiken?" de teksten vanuit de begroting overgenomen. Per doelstelling geven we aan of we de maatregel "Wat hebben we daarvoor gedaan?" hebben uitgevoerd volgens de tekst die destijds in de begroting is vastgesteld. Via de voortgangsrapportages en de rapportage grote projecten bent u gedurende 2024 steeds op de hoogte gehouden van de voortgang van onze projecten en doelstellingen.

Beleidsmaatregelen

De onderstaande tabel geeft een beeld van de realisatie van de beleidsmaatregelen zoals deze in de begroting 2024 zijn opgenomen. De ontwikkelingen op de beleidsmaatregelen worden in het vervolg van deze jaarstukken per opgave nader toegelicht. In totaal hebben we 85 maatregelen gerealiseerd, 10 deels gerealiseerd en 1 (nog) niet gerealiseerd.

Staat van baten en lasten

In onderstaande staat van baten en lasten wordt de jaarrekening 2024 van ons waterschap getoond.

bedragen x € 1.000

Baten	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024
Dekkingsmiddelen	200.186	198.771	197.643
Totaal belastingopbrengsten	200.186	198.771	197.643

bedragen x € 1.000

Lasten	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024
Waterveiligheid	-26.618	-26.279	-31.415
Watersysteem	-72.555	-74.646	-87.726
Waterketen	-43.611	-43.183	-51.809
Strategie en omgeving	-7.498	-9.468	-11.318
Assetmanagement	-2.562	-2.935	-3.192
Bedrijfsvoering	-47.217	-49.130	-17.762
Totaal netto lasten	-200.061	-205.641	-203.222

Bruto resultaat	124	-6.870	-5.579
-----------------	-----	--------	--------

Mutaties reserves	5.329	6.610	5.639
Mutaties algemene reserve	3.422	5.374	5.374
Mutaties bestemmingsreserves	1.908	1.236	265
Te bestemmen netto resultaat	5.454	-260	60

Bestemmingsvoorstellen	-1.808	-0	-0
------------------------	--------	----	----

Ten gunste van algemene reserve	3.645	-260	60
---------------------------------	-------	------	----

Algemene reserve Watersysteemheffing	4.005	-4.053	-4.053
Algemene reserve Zuiveringsheffing	-360	-1.321	-1.321

Toelichting resultaat 2024

Het bruto rekeningresultaat 2024 bedraagt € 124.000 positief. Hiermee zijn we binnen de structurele beschikbaar gestelde middelen gebleven. De belangrijkste oorzaken van het verschil tussen het verwachte resultaat conform de actuele begroting 2024 en de jaarrekening zijn:

Opbrengsten (baten)

De totale belastingopbrengsten zijn € 2,2 miljoen (1,1 %) hoger uitgevallen dan geraamd. Daarnaast zijn er meer opbrengsten gerealiseerd door onder andere grondverkoop, rentebaten en dividend van circa € 1,0 miljoen.

Kosten (lasten)

Door diverse oorzaken zijn er investeringen later dan verwacht in gebruik genomen. Hierdoor ontstaat er incidenteel onderuitputting op de geraamde kapitaallasten van € 2,3 miljoen (4,0%) ten opzichte van de begroting.

In de verschillende opgaven wordt een meer gedetailleerde verklaring van de overige financiële verschillen toegelicht.

Mutaties reserves

Bij de behandeling van de jaarstukken 2023 in het algemeen bestuur op 28 mei 2024 zijn een aantal bestemmingsreserves gevormd. Van de gevormde bestemmingsreserves valt per balansdatum 31-12-2024 een bedrag van € 1.908.000 vrij ten gunste van het "te bestemmen resultaat 2024".

In de paragraaf Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen geven we een gedetailleerder overzicht van de mutaties per bestemmingsreserve.

Investerings / verstrekkingen

Bij het vaststellen van de begroting 2024 heeft het algemeen bestuur de investeringsplanning 2024 vastgesteld. Het heeft daarmee het dagelijks bestuur gemandateerd om die projecten tegen de vastgestelde kredieten uit te voeren. Hierbij is afgesproken dat het dagelijks bestuur met een separaat besluit deze kredieten moet verstrekken aan de organisatie waarna het project daadwerkelijk kan worden gestart.

In de onderstaande tabel worden 'begroot krediet', 'verstrekkingen 2024' en het 'verschil' weergegeven. Het gaat hier om kredieten van investeringsprojecten die in 2024 zijn gestart. Deze investeringen zullen bij in gebruikname tot kapitaallasten (afschrijving en rente) gaan leiden in de exploitatie. De verschillen tussen het begroot krediet en de verstrekkingen worden toegelicht bij de desbetreffende opgave(n).

Het verschil tussen bruto en netto wordt verklaard door bijdragen van derden die wij ontvangen voor de projecten zoals subsidies en/of cofinanciering.

bedragen x € 1.000

Verstrekkingen 2024	Begroot krediet		Verstrekkingen 2024		Verschil	
	Bruto	Netto	Bruto	Netto	Bruto	Netto
Opgave Strategie & omgeving	5.500	5.500	3.250	3.250	2.250	2.250
Opgave Waterveiligheid	44.664	18.064	20.807	17.862	23.857	202
Opgave Watersysteem	17.000	17.000	12.495	12.495	4.505	4.505
Opgave Waterketen	14.550	14.550	13.040	13.040	1.510	1.510
Opgave Bedrijfsvoering	1.776	1.776	1.776	1.776	0	0
Totaal	83.490	56.890	51.368	48.423	32.122	8.467

Belastingheffingen

De gehanteerde belastingtarieven voor begrotingsjaar 2024 komen overeen met de tarieven die in de vergadering van het algemeen bestuur van 19 december 2023 zijn vastgesteld. De totale belastingopbrengsten zijn € 2,2 miljoen (1,1 %) hoger uitgevallen dan in de actuele begroting was voorzien. De belangrijkste oorzaken hiervoor zijn:

- De opbrengst gebouwd 2024 is € 0,7 miljoen hoger omdat de daadwerkelijke stijging van de WOZ-waarde hoger blijkt;
- Voor de zuiveringsheffing bedrijven is een hogere opbrengst van € 1,5 miljoen over het jaar 2024 gerealiseerd, doordat een aantal meetbedrijven meer is gaan lozen dan eerder werd verwacht en het waterverbruik hoger ligt.

In de paragraaf Waterschapsbelasting en netto lasten worden de afwijkingen ten opzichte van de begroting nader toegelicht.

Reserves

Onderstaande tabel geeft op hoofdlijnen weer de ontwikkeling van de algemene reserve in 2024.

bedragen x € 1.000

Eigen vermogen	Balans per 1-1-2024	Vermindering	Vermeerdering	Balans per 31-12-2024
Algemene reserves				
Algemene reserve watersysteembeheer	16.429	-	-	16.429
Algemene reserve zuiveringsbeheer	7.827	-	-	7.827
Subtotaal algemene reserves	24.256	-	-	24.256
Nog te bestemmen resultaat en incidentie onttrekkingen				
Watersysteembeheer	-	-	2.419	2.419
Zuiveringsbeheer	-0	387	-	-387
Nog te bestemmen resultaat	-0	387	2.419	2.032

Bestemmingsvoorstel

Het bruto resultaat van de jaarrekening 2024 bedraagt € 124.000 positief. Daarnaast valt er een bedrag vrij vanuit de reserves van € 5.329.000.

Het dagelijks bestuur stelt een aantal bestemmingsreserves voor. We zijn in 2024 een aantal werkzaamheden gestart, die in 2025 opgeleverd worden, maar niet zijn begroot. Om de kosten van deze werkzaamheden niet ten laste van de budgetten 2025 te laten komen, vragen wij het algemeen bestuur om een deel van rekeningresultaat ten bedrage van € 1.808.000 hiervoor te bestemmen. De toelichting is opgenomen onder 'Jaarrekening, te bestemmen resultaat'. Van het resterende bedrag ad € 3.645.000 wordt voorgesteld deze ten gunste van de algemene reserve te brengen.

Jaarrekening in één oogopslag

Exploitatieresultaat

bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024
Netto belastingopbrengsten	200.186	198.771	197.643
Netto lasten	-200.061	-205.641	-203.222
Exploitatieresultaat 2024	124	-6.870	-5.579
Onttrekking Algemene reserve	-3.422	-5.374	-5.374
Onttrekking bestemmingsreserves	-1.908	-1.236	-265
Te bestemmen resultaat 2024	5.454	-260	-60
Resultaat 2024	5.454	-260	-60
Besluitvorming AB bestemmingsreserves (dotatie/ vrijval)	-1.808	0	0
Mutatie algemene reserve	3.645	-260	-60
Algemene reserve Watersysteembeheer	4.005	-4.053	-4.053
Algemene reserve Zuiveringsbeheer	-360	-1.321	-1.321

Jaarverslag

Opgave Strategie en omgeving

Portefeuillehouder(s):	Luzette Kroon, Cees Pieter van Burgsteden, Monique Plantinga, Remco van Maurik, Gerben de Boer en Frank Jorna
Organisatie:	Opgave Strategie en omgeving

Beleidsproducten

- Bestuur
- Eigen plannen
- Externe communicatie
- Plannen van derden
- Ondersteunende beheerproducten

Waar zijn we van

De opgave Strategie en Omgeving wil bestuur en organisatie goed voorbereiden op de maatschappelijke ontwikkelingen die op ons afkomen en die van betekenis zijn voor het waterschapswerk, nu en in de toekomst. Klimaatverandering, het vorm geven aan een meer gebiedsgerichte aanpak, participatie, digitale ontwikkeling, het zijn een paar voorbeelden die voor het inrichten van ons werk van groot belang zijn. Door stil te staan bij de vraag wat mogelijk over enkele jaren de agenda bepaalt, kunnen we ons tijdig én beter voorbereiden op de voor ons relevante ontwikkelingen.

Trends en ontwikkelingen

Ten opzichte van de begroting heeft zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan, die impact hebben gehad op ons werk in 2024.

FPLG

Minister Wiersma heeft op 4 september 2024 laten weten niet door te willen gaan met het Nationaal Programma Landelijke Gebied (NPLG). In november heeft zij daarna in brieven aangegeven hoe zij Ruimte voor Landbouw en Natuur (RLN) ziet als opvolger van de landelijke, gebiedsgerichte aanpak. Duidelijk is geworden dat op Rijksniveau niet langer integraal wordt aangestuurd. Het is onduidelijk hoe doelen voor water, natuur en landbouw in het landelijk gebied kunnen worden gerealiseerd. Eerder was al bekend geworden dat het Transitiefonds, en dus de financiering voor de transitie in het landelijk gebied, is geschrapt.

De eerste tranche van het maatregelenpakket FPLG was al goedgekeurd, waardoor circa € 180 miljoen naar Fryslân komt. Dit geld is vooral bedoeld voor lopende programma's zoals onder andere het veenweideprogramma.

Rekening houden met water en bodem

De minister van I&W heeft in oktober 2024 een brief gestuurd over de rol van water en bodem in de ruimtelijke ordening. Dit is een vervolg op de Kamerbrief 'Water en bodem sturend in de ruimtelijk inrichting' (WaBoS) door de toenmalige minister van I&W in oktober 2022. De belangrijkste wijziging ten opzichte de WaBoS-brief uit 2022, is dat het woord 'sturend' uit 'water en bodem sturend' is vervangen door 'rekening houden met water en bodem'. De uitgangspunten en de gedachte achter het rekening houden met het water- en bodemsysteem in de ruimtelijk inrichting zijn echter in principe onveranderd. Wetterskip heeft de structurende keuzes uit de WaBoS-brief vertaald in de Blauwe Omgevingsvisie/FK2050+.

Wet voor Versterking participatie op decentraal niveau

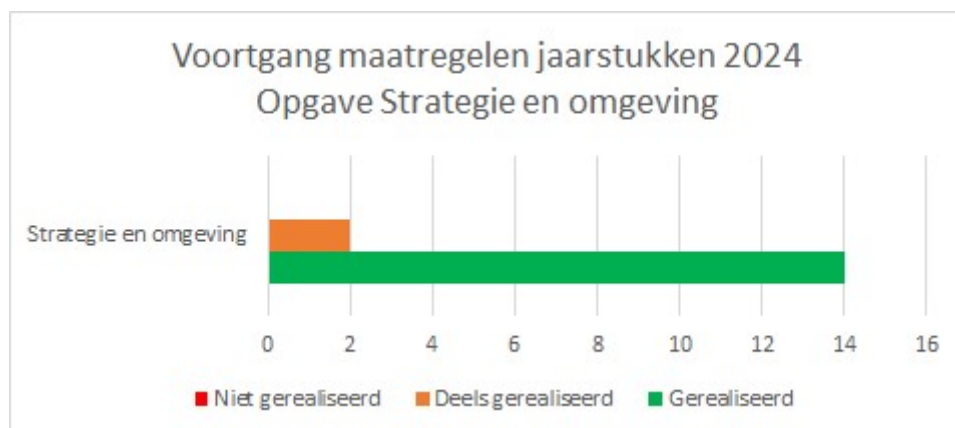
In juni 2024 is een wetsvoorstel goedgekeurd voor meer participatie bij waterschappen. Nieuw ten opzichte van de huidige situatie is dat het verplicht is om inwoners te betrekken bij de voorbereiding, de uitvoering en de evaluatie van beleid en plannen van het waterschap. In het participatiebeleid en de participatieverordening, die in 2023 zijn vastgesteld, was al rekening gehouden met deze aanstaande wijziging. Het beleid en de verordening hoeven wat betreft deze wetswijziging dan ook niet te worden aangepast. Wel moeten we nu verplicht aangeven op welke wijze we invulling geven aan het uitdaagrecht.

Netcongestie

Eind juni 2024 bleek dat Liander het Friese elektriciteitsnetwerk later gaat uitbreiden dan gepland. De afronding van het project NuLelie stond gepland voor 2025/2026, maar netbeheerder Liander is genoodzaakt de opleverdata te verschuiven. Dit betekent dat we langer te maken krijgen met netcongestie. In de Energievisie die in het begin van 2025 klaar is, zullen we deze ontwikkeling meenemen en vaststellen hoe we een betrouwbare, betaalbare en duurzamere energievoorziening kunnen bewerkstelligen.

Samenvatting realisatie beleidsmaatregelen

In onderstaande tabel staat de voortgang van de realisatie van de beleidsmaatregelen. Iedere beleidsmaatregel wordt verder toegelicht.

Gebiedsgericht werken

Wat wilden we bereiken?

Werken als één overheid

Ons waterschap is van en voor de samenleving. Ons werk begint bij wat nodig is voor die samenleving. We gebruiken onze kennis en de informatie over het watersysteem om praktische oplossingen te vinden, samen met de betrokkenen in een gebied. Daarbij letten we ook op wat voor de toekomst verstandig is. Ons werk kan niet los worden gezien van een breed maatschappelijk bewustzijn over hoe we met onze omgeving omgaan. Opgaven moeten ook steeds meer in samenhang en integraler worden opgepakt. We werken in de gebieden daarom nauw samen met provincie en gemeenten, als één overheid. Het participeren in verschillende regiodeals en het samen uitvoeren geven aan het uitvoeringsprogramma Friese IJsselmeerkust zijn hiervan voorbeelden.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Zorgen voor duidelijk aanspreekpunt in elk gebied.

Voortgang maatregel

Het implementatieplan Gebiedsgericht Werken wordt verder uitgerold. Intussen zijn de gebiedsteams ingericht en zijn er aanspreekpunten per gebied, van bestuurlijk tot aan operationeel niveau. Deze aanspreekpunten kunnen nog worden versterkt. Passend binnen de huidige capaciteit is dit maar beperkt mogelijk. De eerste opzet van gebiedsgericht werken is voorlopig intern gericht. We proberen deze nieuwe manier van werken eerst zelf uit voordat we anderen erbij betrekken.

Het aansluiten van de gebiedsgerichte aanpak op de opgave gestuurde organisatie levert onvoorziene complexe uitdagingen op. Ook het aansluiten op gebiedsgericht werken bij andere overheden is complex gezien het veranderende politieke speelveld (bijvoorbeeld het vervallen van het FPLG).

Om gebiedsgericht werken te laten slagen wordt door de complexiteit een doorontwikkeling van de organisatie van mogelijk meerdere jaren verwacht.

De indeling van de streekagenda van de provincie in zes gebieden wordt gevolgd. Indien de provincie de indeling van streekagenda aanpast naar de FPLG-indeling naar grondsoort in zeven regio's wordt op termijn gekeken of Wetterskip Fryslân hierin gaat volgen. Wanneer en of de provincie overgaat naar de FPLG-indeling is vooralsnog niet bekend. De gebiedsgerichte aanpak was gekoppeld aan het FPLG, maar omdat dit nu niet meer doorgaat, is het onzeker of deze aanpak ook (eerst) blijft liggen.

Intensiveren samenwerking met provincie en gemeenten.

Voortgang maatregel

Er vindt op allerlei manieren samenwerking plaats tussen de Friese overheden. Op www.samenfryslan.nl is hiervan een overzicht gegeven. In een aanzienlijk deel van de samenwerkingsverbanden neemt ook Wetterskip deel samen met andere Friese overheden. Een traject waarin Friese overheden samenwerken is het FPLG. Ook in verschillende regiodeals werken Friese overheden, waaronder Wetterskip, samen. Steeds kijken we naar de wateropgaven in deze trajecten. Hoe belangrijker het onderdeel water, hoe intensiever de betrokkenheid van ons zal zijn.

Regiodeals

Als zevende en ook laatste regio in Fryslân is de regiodeal Súdwest door het rijk toegekend. Het programmaplan en de samenwerkingsovereenkomst worden in maart 2025 bestuurlijk voorgelegd. Daarna kunnen de eerste projecten uitgevoerd worden.

SOK Súdwest Fryslân

Om goede afspraken te maken over de samenwerking aan het begin van het traject stellen we samenwerkingsovereenkomsten (SOK) op. We werken aan een overkoepelende overeenkomst voor de SOK Súdwest Fryslân, maar die loopt vertraging op. Onder deze valt het uitvoeringsprogramma Friese IJsselmeerkust. De concept SOK ging uit van een gezamenlijke governance die financieel gezamenlijk gedragen wordt. Dit stuitte op weerstand. De provincie werkt op dit moment aan een nieuwe SOK.

Elke regio telt

Het Rijk heeft 11 regio's in Nederland aangewezen om de opgaven en transities te stimuleren. Op 13 december 2024 heeft het Rijk een brief gestuurd met de opdracht aan de aangewezen regio's, om een uitvoeringsprogramma op te stellen. In ons beheergebied zijn de gebieden Noordelijke kleischil en Zuidoost Fryslân aangewezen. Onder regie van de gemeenten wordt samen met de provincie en Wetterskip het uitvoeringsprogramma opgesteld.

Uitvoering geven aan Uitvoeringsprogramma Friese IJsselmeerkust. Voortgang maatregel

We onderzoeken dit. De eerste resultaten zijn ontvangen en worden verwerkt. Gezien het grote aantal ingediende initiatieven en het zorgvuldig toetsen op haalbaarheid loopt het uitvoeringsprogramma vertraging op. We hopen in het einde van het tweede kwartaal van 2025 met een voorstel voor een uitvoeringsplan te komen.

Wat wilden we bereiken?

Participatie

De zorg voor de leefomgeving is een collectieve verantwoordelijkheid. Samenwerking tussen overheden en participatie met inwoners en bedrijven in een gebiedsgerichte aanpak zijn daarom essentieel. Zoals we dat bijvoorbeeld doen bij het NPLG en het herijken van het waterbeheerplan. Door de omgeving bij ons werk te betrekken, krijgen we tijdig de onderlinge belangen, meningen en creativiteit in beeld. Dit maakt de kwaliteit van ons werk beter en vergroot het draagvlak voor de maatregelen die we nemen. Daarnaast willen we maximaal aansluiten bij de initiatieven die er binnen een gebied zijn en zoeken naar kansen voor samenwerking.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Vorbereiden discussienota voor toepassing principe Right to Challenge. Voortgang maatregel

Op strategisch niveau is een discussiestuk voorbereid voor het dagelijks bestuur waar keuzemogelijkheden liggen om het uitdaagrecht toe te passen. We hebben hierin de nieuwe "wet Versterking participatie op decentraal niveau" meegenomen. Hierin staat nu dat we verplicht moeten aangeven op welke wijze we invulling geven aan het uitdaagrecht.

Met uitdaagrecht kan je de kloof dichten tussen waterschap en inwoner/maatschappij. Participatie biedt ons ook al veel mogelijkheden om deze kloof te dichten. We hebben nieuw participatiebeleid ontwikkeld en vastgesteld. We werken nu aan verdere implementatie. Om de drie jaar evalueren we het participatiebeleid en indien nodig actualiseren we het. Uitdaagrecht is onderdeel van ons participatiebeleid.

Wat wilden we bereiken?

Jongerenraad

In 2023 is de jongerenraad ingesteld om jongeren mee te laten denken over beleid en besluiten. Zo zorgen we ervoor dat het belang van komende generaties doorklinkt in wat we als waterschap vandaag doen. Jongeren zijn vaak onbevangen, hebben een heel andere kijk op de wereld en kunnen dat op een prikkelende en verfrissende manier verwoorden. Hun inbreng vergroot de kwaliteit van ons werk.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Starten jongerenraad. Voortgang maatregel

In 2024 is de jongerenraad gestart met 7 leden. De leden zijn gedurende het jaar meegenomen in het werk van het waterschap.

Door presentaties, werkbezoeken en excursies hebben zij zich voorbereid op het uitbrengen van hun eerste advies. Dit duurt langer dan verwacht en het is hen daarom niet gelukt om in 2024 een eerste advies op te leveren. De verwachting is dat zij hun eerste advies in het eerste kwartaal van 2025 presenteren. Naast het kennismaken met de wereld van het waterschap zijn de jongeren ook bezig geweest met het leggen van contact met andere jongerenraden. Zo hebben ze deelgenomen aan de Nationale jongerenradendag van de koepel organisatie Nationale jeugdraad.

Innovatie en lobby

Wat wilden we bereiken?

Innovatie

Innovatie is een noodzakelijk onderdeel van ons waterschapswerk. Vanuit onze rol als waterautoriteit maken we verbinding met onderwijsinstellingen, bedrijfsleven en de maatschappij om met nieuwe kennis en inzichten de klimaatopgaven aan te kunnen. Zo werken we samen met Wetsus en Centre of Expertise Water Technology (CEW). Ook innoveren we gezamenlijk met andere waterschappen zoals in het Waterschapshuis en bij STOWA.

We ontwikkelen het innovatieprogramma verder langs vier met elkaar verbonden lijnen: sociaal, digitaal, technisch en proces. Het programma digitale transformatie gebruiken we daarbij als voorbeeld. We zorgen voor meer regie in ons innovatieprogramma en brengen er meer focus in aan. We vergroten de zichtbaarheid door te laten zien aan welke innovaties we werken.

We willen bereiken dat innovatie binnen ons werk de ruimte biedt die iedere afzonderlijke medewerker ervaart om zaken beter slimmer of anders te doen. In het innovatieprogramma leggen we verbindingen tussen verschillende opgaves zodat mogelijk verschillende innovaties elkaar kunnen versterken.

Wat hebben we daar voor gedaan?

We maken een uitwerking hoe we het innovatief vermogen van onze organisatie ontwikkelen.

Voortgang maatregel

We hebben in 2024 een startnotitie aangeboden aan het dagelijks bestuur en een presentatie gegeven over hoe we nu werken aan innovatie en hoe we onze innovatiekracht willen versterken. We komen begin 2025 met een verdere uitwerking hoe we nieuwe kennis en inzichten duurzaam kunnen inzetten. In dit voorstel verbinden we de innovatiegebieden data, technologisch en sociaal.

Intussen zitten we qua innoveren ook niet stil. We gaan door op de al ingeslagen weg en werken door aan bestaande innovaties. Ook verkennen we nieuwe innovaties. We hebben de interne overlegstructuur voor innovatie versterkt.

In 2024 zijn er mooie resultaten behaald met onze innovatieprojecten. Zo zijn er innovatieprijzen gegeven aan ProjectPHA2USE en aan een project over scheurendetectie in dijken met Artificiële Intelligentie.

Wat wilden we bereiken?

Educatie

We kiezen voor de samenwerking met onderwijs, overheid, bedrijfsleven en inwoner. Het is positief voor de toekomstige arbeidsmarkt, we worden zichtbaarder en het is ook een goede manier om onze dilemma's in het waterbeheer te delen. Naast stages bieden we educatieve excursies aan bij onze locaties. Daarnaast werken we samen met andere waterschappen aan het ontwikkelen van educatiemateriaal voor het onderwijs. Binnen onze eigen organisatie werken we samen met andere projecten om inwoners te bereiken met educatieve doelen. Door een verdere professionalisering van de educatiefunctie kunnen we nog gericht onze functie richting het onderwijs vervullen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Professionaliseren educatiefunctie.

Voortgang maatregel

We hebben de educatiefunctie ondergebracht bij de vakgroep bestuursadvisering, communicatie en omgeving. Hierdoor zijn er betere verbanden te leggen met het bezoekerscentrum van het Woudagemaal en het team communicatie.

In 2024 hebben we veel educatie-activiteiten ondernomen en circa 160 educatieverzoeken binnengekregen. We geven gastlessen, doen mee aan evenementen, verzorgen lezingen, ondersteunen bij profielwerkstukken en staan op open dagen van scholen. In 2024 hebben we met onze activiteiten circa 3500 leerlingen bereikt.

Onze nieuwe jeugdijkgraaf is in 2024 geïnstalleerd. Zij gaat mee naar educatiebijeentkomsten en is actief op de socials om jongeren te bereiken.

Wat wilden we bereiken?

Lobby

Onze lobby richting Den Haag en Brussel is een belangrijk onderdeel van het financieel beleid. We zetten in op cofinanciering van onze projecten en zoeken daarin samenwerking met de provincie en de Unie van Waterschappen. We hebben de komende jaren te maken met grote en complexe opgaven, alleen al vanuit de Rijksbrief Water en bodem sturend. Die opgaven gaan over méér dan water alleen en overstijgen vaak ook de financieringskracht van afzonderlijke waterschappen. Via de lobby koppelen we bestaande Europese en landelijke budgetten aan deze grote opgaven en zetten we ook in op het beschikbaar komen van nieuwe middelen. We gaan er van uit dat onze inzet zichzelf terugbetaalt. Binnen de Unie van Waterschappen nemen we ook onze verantwoordelijkheid in het trekken van een aantal onderzoeks- en lobbydossiers.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Opstellen lobbystrategie.

Voortgang maatregel

We hebben een lobby-aanpak opgesteld en deze gedeeld met het algemeen bestuur. Deze aanpak is toegelicht op een informatieavond, waarbij ook getoond is hoe nu al wordt gewerkt aan lobby. We doen het al zoals in het voorbeeld van het PFAS verbod en bij de HWBP-financiering, maar willen het nog verbeteren met onze nieuwe aanpak.

Wat wilden we bereiken?

Internationale samenwerking

Het programma Blue Deal heeft één duidelijk doel: in 2030 20 miljoen mensen wereldwijd aan schoon, voldoende en veilig water helpen. De waterschappen, onder de naam Dutch Water Authorities, stellen zich daarbij op als een partner die helpt bij het zoeken naar oplossingen. We leren over en weer, waardoor ook de Nederlandse waterbeheerders hun werk kunnen blijven verbeteren. Wetterskip Fryslân levert een bijdrage aan het internationale samenwerkingsprogramma Blue Deal Mozambique. Het programma ondersteunt de drie Mozambikaanse waterschappen om hun taken op het gebied van planning en administratie, waterveiligheid, watervoorziening en waterkwaliteit te verbeteren. We ondersteunen de gemeente Beira bij haar taken wat betreft sanitatie en stedelijk waterbeheer. Het programma levert een bijdrage aan duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's) als schoonwater, sanitatie en klimaatactie.

Naast de Blue Deal participeert Wetterskip Fryslân in het project Iwamamba. Doel is om het grondwaterbeheer in een deelgebied van het waterschap ARA Sul (één van de drie Mozambikaanse waterschappen) te verbeteren. Wij leveren hiervoor de expertise. Vanuit het Kennismakings- en Introductieprogramma Waterschappen Internationaal (KIWI) leveren we inzet bij het Blue Deal partnerschap in Peru.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Uitvoeren Blue Deal programma.

Voortgang maatregel

We voeren het Blue Deal programma uit en verzorgen de landelijke coördinatie van het partnerschap in Mozambique. In 2024 zijn tijd en geld grotendeels ingezet conform de gemaakte afspraken. Door maatschappelijke onrust na de verkiezingsuitslag in oktober 2024 kon er niet meer gereisd worden, waardoor een deel van activiteiten stil is komen te liggen. Ook de geplande bespreking/ jaarvergadering met de directies van de Mozambikaanse waterbeheer organisaties (ARA's) in december is daardoor komen te vervallen.

Buiten Mozambique is vanuit het KIWI programma één collega ingezet in het Blue Deal partnerschap Peru op het gebied van klimaatadaptatie. Daarnaast is er inzet/ondersteuning geweest van één andere collega voor het Blue Deal partnerschap Indonesië op het gebied van kustbescherming.

Wij zijn partner in het IWAMAMBA-project, waarbij we ARA Sul Mozambique ondersteunen. We zetten tijd en geld in conform de gemaakte afspraken. In 2024 is goede voortgang geboekt. Het geplande werkbezoek voor november is uitgesteld in verband met de veiligheidssituatie.

In 2024 zijn er twee buitenlandse delegaties van waterbeheerders ontvangen bij Wetterskip Fryslân.

Een nieuwe vraag vanuit het ministerie van I&W is verder het onderzoeken van de mogelijkheden voor samenwerking en uitwisseling met Caribisch Nederland. Hierover zijn in 2024 overleggen gevoerd.

Wat wilden we bereiken?

Frysk

Wy geane troch mei it útfieren fan it Fryske taalbelied. Wy moedigje ús minsken oan om Frysk te praten en te antwurdzjen yn de taal dêr't wy yn oansprutsen wurde. Op oanfraach jouwe wy in Fryske oersetting fan de ynformaasje dy't wy biede fia ynternet.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Mei oare oerheidsynstânsjes wurdt besjoen hoe't bestjoersgearkomsten yn de sprektaal ûndertitele wurde kinne.

Voortgang maatregel

Yn febrewaris 2024 is de ûndertiteling fan de Notubiz-opnamen fan gearkomsten fan it algemien bestjoer en de kommisjes úteinsetten. Hjirnei binne mei weromwurkjende krêft ek eardere gearkomsten, fan septimber 2020 ôf, foarsjoen fan ûndertiteling. De teksten wurde in dei letter taheakke en binne automatysk oanmakke mei transkripsjesoftware. It giet dus net om fertalings, mar om ûndertiteling yn de taal sa't dy sprutsen is.

Klimaatmitigatie

Wat wilden we bereiken?

Klimaatpartner

Wetterskip Fryslân is sinds 2023 energieneutraal en wil in 2030 klimaatneutraal zijn en circulair in 2050.

We voeren de energie- en duurzaamheidsmaatregelen van ons klimaatprogramma uit in vijf sporen en hanteren de uitgangspunten uit het programma voor al ons werk. De opgave strategie en omgeving staat voor uitvoering van spoor 5 - klimaatpartner (waaronder circulaire economie).

De andere sporen - energie, fossielvrij, waterketen en infrastructuur – worden door de opgaven watersysteem, waterketen en bedrijfsvoering uitgevoerd.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Uitvoeren energie- en duurzaamheidsmaatregelen uit klimaatprogramma

Voortgang maatregel

De voortgang van het klimaatprogramma loopt goed, maar er zijn ook aandachtspunten. Deze beleidsmaatregel staat op oranje vanwege de zorg over de maatregelen die we moeten nemen in onder andere de waterketen. Die zijn complex om uit te voeren en daar lopen we mogelijk vertraging op. Omdat we nog iets meer dan zes jaar de tijd hebben om ons doel van klimaatneutraliteit in 2030 te bereiken, begint de tijd te dringen.

Om beter zicht te krijgen op de te treffen maatregelen maken we een routekaart klimaatneutraal en circulair Wetterskip Fryslân. Hierin staan alle maatregelen die we de komende jaren willen gaan nemen om ons doel in 2030 te halen. Een belangrijke bouwsteen hierin de energievisie die in 2024 is opgesteld. De routekaart is begin 2025 klaar en vormt input voor de perspectiefnota 2026-2030. Als onderdeel van de routekaart evalueren we het klimaatprogramma en kijken we specifiek naar de benodigde maatregelen in de waterketen.

Klimaatadaptatie

Wat wilden we bereiken?

Klimaatbestendig waterbeheer

We hebben in samenwerking met de provincie de Blauwe Omgevingsvisie (BOvi) Fryslân Klimaatbestendig 2050+ opgesteld. De BOvi is een integrale langetermijnvisie voor de toekomst van het Friese watersysteem. De visie geeft aan hoe het watersysteem en het waterbeheer richting kunnen geven aan toekomstige ontwikkelingen op het gebied van landgebruik en land(schaps)inrichting. De kaders van het Rijk hoe water en bodem sturend zijn bij de ruimtelijke ordening, zijn hierin vertaald naar Fryslân. We gebruiken de BOvi als input bij de totstandkoming van het Fries Programma Landelijk Gebied (FPLG), de Novex - ruimtelijk arrangement, voor de herijking van het veenweideprogramma en actualisering van de Provinciale Omgevingsvisie (POVI).

De visie maken we concreter door ons beleid daarop aan te passen en ons waterbeheerprogramma 2022-2027 te herijken. Onderdeel daarvan is onder andere het toetsen van onze watergebiedsplannen op klimaatbestendige maatregelen.

In praktische zin geven we invulling aan de visie binnen het Fries Bestuursakkoord Waterketen (FBWK) met aandacht voor de klimaatbestendigheid van zowel nieuw als bestaand bebouwd gebied.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Nieuwe regeling voor wateren buiten de hoofd- en secundaire wateren

Voortgang maatregel

Op grond van de overeenkomst stedelijk water uit 2016 verstrekken wij een financiële bijdrage aan gemeenten voor het onderhoud aan hoofd- en secundaire watergangen en open water en vijvers. In 2023 hebben we samen met gemeenten de bestaande regeling duidelijker gemaakt. In maart 2023 zijn de bij deze regeling behorende middelen door het algemeen bestuur vastgesteld en verwerkt in jaarlijkse bijdrage van Wetterskip Fryslân aan de gemeenten.

Uitwerken BOvi middels herijking Waterbeheerprogramma 2022-2027

Voortgang maatregel

Er is een tussenbalans van het waterbeheerprogramma 2022-2027 opgesteld in het licht van de blauwe omgevingsvisie.

Biodiversiteit

Binnen onze opgaven maken we gebruik van ecosysteemdiensten die afhankelijk zijn van biodiversiteit. Planten zuiveren het water, houden oevers en dijken stevig en concurreren met exoten en blauwalgen. Daarmee wordt overlast door giftige stoffen, oeverafkalving, overmatige baggervorming, Amerikaanse rivierkreeften, grote watervlinder en blauwalgen verminderd of zelfs voorkomen. Natuurlijke beken houden water vast. De natuur werkt voor ons. Daarnaast moeten we voldoen aan wettelijke verplichtingen zoals de kaderrichtlijn water, wet natuurbescherming en exotenbeleid.

Wat wilden we bereiken?

Gezonde ecosystemen die bijdragen aan onze opgaven

Aandacht voor biodiversiteit is onderdeel van en gekoppeld aan ons regulier werk, het zit in het DNA van alle wetterskippers en draagt bij aan een effectief waterbeheer. Voor het oplossen van onze opgaven nemen we natuurlijke oplossingen mee in de afweging. We kijken dus breder dan alleen technische oplossingen. Biodiversiteit is een indicator voor een goede ecosysteemtoestand. We laten in de verschillende opgaven zien welke maatregelen wij op het gebied van biodiversiteit nemen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

We bestrijden invasieve exoten

Voortgang maatregel

De uitwerking van deze actie is opgenomen in de opgave watersystemen.

We verbeteren ons beleid voor waterkwaliteit en ecologie (inclusief Flora en Fauna)

Voortgang maatregel

In 2024 is samengewerkt aan beverbeleid van de provincie Fryslân. Het Wetterskip werkt ook aan een risicoanalyse voor het beverbeheerplan, dat we samen met de Faunabeheereenheid Fryslân opstellen in 2025. Het opstellen en bijwerken van het beleid voor flora en fauna wordt in 2025 uitgevoerd. Ondertussen werken we wel aan de bestrijding van invasieve exoten en het verantwoord omgaan met beschermde soorten op basis van bestaand beleid. In 2025 wordt de startnotitie van een nieuwe nota flora aan het algemeen bestuur voorgelegd.

We geven uitvoering aan ons Útfieringsplan bioferskaat

Voortgang maatregel

We hebben in 2024 een succesvolle themabijeenkomst blauwe verbindingen georganiseerd om kennis te delen met gemeenten, IVN, de Friese Milieu Federatie en de Provincie Fryslân. Er is een oproep gedaan voor het sparen van oevers bij onderhoud in het voorjaar en in de zomer.

Met de provincie Fryslân werkten we aan ecologisch onderhoud van vaarwegen. De veldmedewerker biodiversiteit zorgt voor verbinding tussen het kantoor en de uitvoering buiten. De afgelopen periode zijn diverse projecten uitgevoerd. Voorbeelden zijn een pilot met extensief maaibeheer op RWZI-terreinen, extensief maaibeheer op gemaalterreinen, zaadmengsels voor waterkeringen en overige terreinen, stoppen met kunstmestgebruik op plekken waar dat kan zoals binnendijkse bermen en een pilot de afvoer van hekkelspecie naar lokale boeren om compost te maken.

Een aandachtspunt is dat het onderhoud op onze eigen terreinen nog niet altijd verloopt volgens de afspraken uit ons uitvoeringsprogramma biodiversiteit. We werken eraan om duidelijke afspraken te maken met de partijen die dit onderhoud uitvoeren, zodat het onderhoud uitgevoerd wordt volgens ons uitvoeringsplan.

We beschermen en verbeteren de kwaliteit van het oppervlaktewater Voortgang maatregel

De uitwerking van deze actie is opgenomen in de opgave watersystemen.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de netto lasten voor de opgave strategie en omgeving opgenomen. Deze netto lasten zijn per beleidsproduct ingedeeld, zoals deze in de landelijke standaard indeling voor waterschappen is voorgeschreven. Met betrekking tot de investeringen zijn de geplande investeringen vooralsnog opgenomen bij opgave strategie en omgeving. Als duidelijk is welke projecten of programma's we met dit geld gaan financieren, dan hevelen we de investering over naar de desbetreffende opgave.

bedragen x € 1.000

Opgave	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024	Vershil actuele begroting - jaarrekening
Bestuur	-3.696	-3.631	-7.685	-65
Eigen plannen	-2.295	-2.783	-2.449	488
Externe communicatie	-791	-732	-96	-59
Plannen van derden	-717	-841	-1.089	124
Netto resultaat opgave	-7.498	-7.987	-11.318	489
* Centralisatie van overhead	0	-1.481	0	1.481
Totaal resultaat opgave	-7.498	-9.468	-11.318	1.970

** In december 2024 heeft het algemeen bestuur een budgetwijziging vastgesteld in relatie tot centralisatie van overhead binnen Bedrijfsvoering.*

Toelichting op Wat heeft het gekost?

Het netto resultaat van de opgave bedraagt € 489.000 positief. De grootste afwijkingen worden per beleidsproduct toegelicht.

Eigen plannen

De middelen voor thema en gebiedsgerichte plannen met als beleidsthema's Waterbeheerplan en Klimaatadaptatie en -mitigatie hebben onderbesteding van € 488.000. Het gaat daarbij met name om onderzoeks- en adviesbudget door derden. In een aantal trajecten is het inhuren van consultants niet nodig gebleken doordat we de benodigde expertise met eigen medewerkers hebben kunnen invullen.

Plannen van derden

De kosten aan internationale samenwerking en ondersteuning vallen lager uit door aanpassing van de toerekening. Hierdoor is een voordeel ontstaan van € 124.000.

Investerings

In onderstaande tabel zijn in de kolom Begroot krediet 2024 de verwachte investeringskredieten voor 2024 weergegeven. Deze investeringen zullen in de toekomst tot kapitaallasten (afschrijving en rente) gaan leiden in de exploitatie. De kolom Verstrekkingen 2024 geeft de daadwerkelijke verstrekkingen weer.

Het verschil tussen Bruto en Netto kan verklaard worden door bijdragen van derden die wij ontvangen voor de projecten die wij uitvoeren, denk hierbij aan subsidies, bijdragen van derden of co-financiering.

bedragen x € 1.000

Opgave Strategie en omgeving	Begroot krediet 2024		Verstrekkingen 2024		Verskil	
	Bruto	Netto	Bruto	Netto	Bruto	Netto
Emissieloos, energieneutraal en duurzaam	5.000	5.000	3.000	3.000	2.000	2.000
Klimaatadaptatiepad	500	500	250	250	250	250
Eindtotaal	5.500	5.500	3.250	3.250	2.250	2.250

Toelichting op Investerings

Vooruitlopend op de Routekaart Klimaatneutraal en Circulair, die naar verwachting in het voorjaar van 2025 gereed is, zijn alleen kredieten verstrekt aan projecten die al zijn voorbereid zoals Zon op RWZI, hergebruik Effluent SOI en laadinfra hoofdkantoor. Het resterende krediet van € 2.250.000 wordt doorgeschoven naar de komende jaren, zodat dit past bij de projecten die afkomstig zijn uit de Routekaart.

Voor wat betreft het Klimaatadaptatiepad zijn er in het veld nog onvoldoende aanhaakpunten om voldoende projecten te starten waardoor de beschikbare middelen niet volledig besteed zijn.

Opgave Assetmanagement

Portefeuillehouder(s):	Frank Jorna, Remco van Maurik
Organisatie:	Opgave Assetmanagement

Beleidsproducten

- Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen
- Beheersinstrumenten watersystemen
- Beheersinstrumenten waterkeringen
- Ondersteunende beheerproducten

Waar zijn we van

De missie van de opgave assetmanagement is staan voor professioneel beheer en onderhoud van onze infrastructuur waarmee we bijdragen aan de strategische (beleids-)doelen van Wetterskip Fryslân. Op basis van betrouwbare informatie maken we keuzes, waarbij we kijken naar de prestaties die van onze assets worden verwacht, naar de risico's die Wetterskip Fryslân loopt bij achterblijvende prestaties en naar de kosten die met onze assets gemoeid zijn.

De ambitie van assetmanagement is om de komende jaren goed inzicht te krijgen in ons areaal. Waar bevinden de assets zich, wat is hun conditie en onderhoudshistorie, welke beheerplannen zijn nodig voor instandhouding en hoe zijn processen en datamanagement georganiseerd? Voor goed assetmanagement zijn kennis en draagvlak in de organisatie nodig, maar ook eigenaarschap bij bestuur en organisatie en voldoende middelen. Hebben we het areaal goed in beeld, dan kunnen we scenario's ontwikkelen. Scenario's die verschillende prestatie- en risicoprofielen beschrijven, zowel voor de korte als de lange termijn. Het strategisch assetmanagement plan is in 2023 vastgesteld, en zal tussen 2023-2030 worden geïmplementeerd.

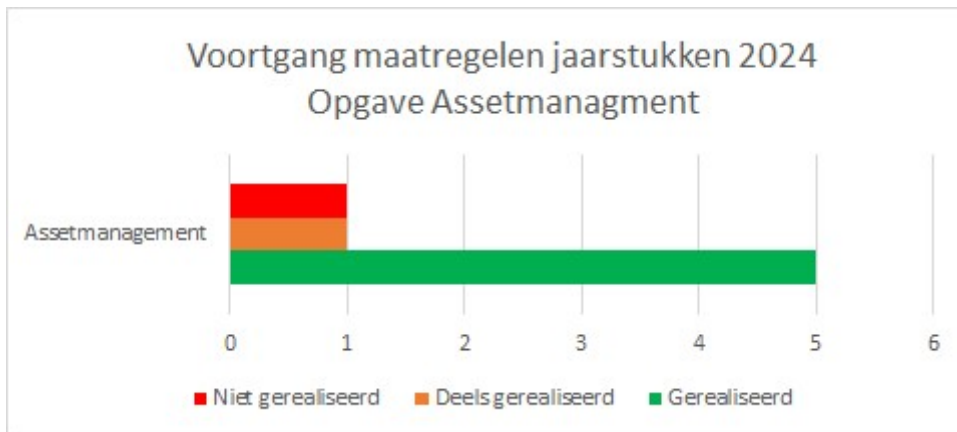
Trends en ontwikkelingen

Hoge vervangingsinvesteringen

Uit een inventarisatie in 2024 door de kapitaalsgoederennotitie blijkt dat onze vervangingsinvesteringen tot veel hogere lasten leiden dan in het verleden het geval was. Dit komt doordat veel assets een geringe boekwaarde hebben, omdat ze in het verleden voor een symbolisch bedrag overgenomen zijn. Dat betekent dat er ook niet op afgeschreven wordt, terwijl dat na vervanging uiteraard wel het geval is. Ons strategisch assetmanagement is er op gericht de effecten daarvan zo goed mogelijk te beheersen.

Samenvatting realisatie beleidsmaatregelen

In onderstaande tabel staat de voortgang van de realisatie van de beleidsmaatregelen. Iedere beleidsmaatregel wordt verder toegelicht.

Procesverbetering

Wat wilden we bereiken?

Verbeteren proces beheer en onderhoud RWZI's

We gaan voor de rwzi's de gegevens van preventief onderhoud uniform vastleggen. Dit is een van de randvoorwaarden voor het opstellen van scenario's met verschillende afwegingen tussen kosten, risico's en prestaties.

Wat hebben we daar voor gedaan?

We hanteren voor alle assets een uniforme werkwijze voor preventief onderhoud

Voortgang maatregel

De preventieve onderhoudsopdrachten zijn uniform vastgelegd.

Informatiemanagement

Wat wilden we bereiken?

Legger & beheerregister

Het leggerproces is aangepast, zodat een bijna continu verwerkingsstroom plaatsvindt. Hierdoor is het mogelijk de legger jaarlijks vast te stellen en is het eenvoudiger om nieuwe assetgroepen in de legger op te nemen. Het vastleggen van het gebied en de verantwoordelijkheid voor het beheer en onderhoud is essentieel om inzicht te krijgen in de omvang van ons werk. Zo is het ook het mogelijk om derden aan te spreken op hun verplichtingen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Stedelijk water data op orde

Voortgang maatregel

De data over wateren in bebouwd gebied moeten geactualiseerd worden en onderdeel gaan uitmaken van onze legger. Dat is op dit moment binnen het bebouwd gebied nog niet het geval. In de legger worden wat de wateren betreft bepalingen opgenomen over de categorisering van wateren, de normering van de wateren en de onderhoudsplicht.

Voor het onderhoud dat gemeenten in het bebouwd gebied uitvoeren, krijgen ze een financiële vergoeding op grond van de overeenkomst stedelijk water.

De oorspronkelijke planning was om de beleidsregels na een consultatieronde bij de gemeente in 2025 in procedure te brengen om vast te laten stellen door het algemeen bestuur, echter bleken er in de consultatieronde te veel verschillen van inzicht.

De aanpak is gewijzigd. Begin 2025 en in overeenstemming met gemeente en waterschap zal er eerst door een onafhankelijke partij een traject worden opgesteld met als doel de verschillen tussen ons en de gemeenten in kaart te brengen en bij elkaar te brengen.

Natuurvriendelijke oevers

Voortgang maatregel

Inzicht in het areaal aan natuurvriendelijke assets. Natuurvriendelijke assets zijn natuurvriendelijke oevers, vispassages, luwe ondiepe waterzones. Dit zijn voorzieningen die zijn aangelegd om de ecologische waterkwaliteit te verbeteren.

Medio 2024 zijn de NVZ-elementen in de legger opgenomen. Hiermee zijn deze nu als waterstaatkundige elementen vastgelegd. Assetbeheer werkt hiermee nu verder aan een meer programmatisch beheer- en onderhoud.

Walbeschoeiingen vaarwegen en overige oeverconstructies

Voortgang maatregel

We willen inzicht in de omvang, het type en de staat van onderhoud van alle oeverconstructies langs de boezem waar wij onderhoudsplichtig zijn. Alleen met deze informatie is het mogelijk om deze oeverconstructies op programmatische wijze te onderhouden.

Na de toedeling van de oevers langs vaarwegen is de technische opname uitgevoerd van de oeverconstructies waarvan het beheer aan Wetterskip Fryslân is toebedeeld. Assetbeheer kan hiermee nu verder werken aan een meer programmatisch beheer- en onderhoud.

Wat wilden we bereiken?

Schouw met artificiële intelligentie

Het slootonderhoud heeft zich afgelopen jaren snel ontwikkeld. Enerzijds moeten we steeds nadrukkelijker omgaan met periodes van droogte (vasthouden van water) of juist met hevige regenval (afvoeren van water), anderzijds moet bij het schonen van sloten steeds meer rekening gehouden worden met ecologie en biodiversiteit. Toezicht op tijdig en correct onderhoud is daarmee belangrijker dan ooit. Om het toezicht duurzaam en kosteneffectief uit te voeren willen we slimme technieken inzetten die ons daarbij ondersteunen. Met artificiële intelligentie (GeoAI) kunnen we (gedeeltelijk) op basis van lucht- of satellietbeelden toezicht houden.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Artificiële intelligentie inzetten tijdens de schouw

Voortgang maatregel

Besluitvorming en implementatie GeoAI. Ontwerp en implementatie schouwzaaksysteem

Door de kwetsbaarheid van GeoAI (inwinnen fotomateriaal) voor strakke tijdsgebonden processen zoals de schouw, hebben we in 2024 moeten besluiten om de toepassing van GeoAI voorlopig niet in het schouwproces te implementeren. We houden de ontwikkelingen in de gaten en we gaan onderzoeken of we het schouwproces, zoals we die nu volgen, op een andere wijze kunnen en moeten inrichten.

Levenscyclus kostenmanagement

Wat wilden we bereiken?

Kosten ontwikkelscenario's voor sifons

Veel sifons zijn in de jaren '70 en '80 aangelegd en hebben veelal een verwachte gemiddelde levensduur 50 jaar. De kans op falen de komende jaren steeds groter. Bij een deel van de sifons (sifons onder grote waterlopen of grotere diameter) heeft lekkage aanzienlijke gevolgen voor de omgeving en is herstellen moeilijk. Tot voor kort was het areaal qua omvang en staat van onderhoud niet goed in beeld, en waren geen kosten voor onderhoud en vervanging begroot. Sinds 2022 worden stappen gezet om dit te verbeteren.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Pilot scenario analyse sifons

Voortgang maatregel

Kostenontwikkelscenario's voor sifons

In 2024 hebben wij het aantal en de locaties van sifons geactualiseerd en inspecties uitgevoerd. De resultaten vormen input voor de programmatische aanpak, die wij in het eerste kwartaal 2025 opleveren. Met het toegekende exploitatie- en investeringsbudget voor de komende jaren geven wij invulling aan de planmatige aanpak.

Op basis van risico-scores per sifon, gebaseerd op gevolgschade bij falen, bepalen wij prioriteiten voor inspectie en onderhoud. Als het budget onvoldoende blijkt om risico's binnen het bestuurlijk aanvaardbare niveau te houden (volgens de risicomatrix), zullen wij scenario's bestuurlijk voorleggen. Het rapport wordt in het eerste kwartaal 2025 opgeleverd.

Klimaatneutraal- circulair beheer & onderhoud

Wat wilden we bereiken?

Fossielvrij onderhoud

Het klimaatneutraal programma omvat 5 sporen, spoor 2 betreft fossielvrij. Doelstelling van Wetterskip Fryslân is dat we in 2030 fossielvrij zijn bij onderhoud.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Emissievrij materieel in 2030

Voortgang maatregel

In 2024 is er een routekaart en investeringsplan opgesteld voor de transitie naar emissievrij materieel richting 2030.

In samenwerking met een externe partij en de kerngroep vanuit Onderhoud is deze 2 jarige routekaart gerealiseerd. Er is bewust gekozen voor een 2 jarige routekaart gezien de snelle ontwikkelingen rondom het fossielvrij materieel.

Wat wilden we bereiken?

Grond-, weg- en waterwerken zijn in 2030 klimaatneutraal en circulair

Het klimaatneutraal programma omvat 5 sporen, spoor 4 betreft infrastructuur

Wat hebben we daar voor gedaan?

Vertaling assets in routekaart

Voortgang maatregel

In 2024 zijn we aan de slag gegaan om de opgestelde uitgangspunten van de assets om in 2030 klimaatneutraal- circulair te vertalen naar een routekaart; een (actie)plan om inzichtelijk te maken wat er voor nodig is om de doelstelling te behalen. De routekaart zal in het eerste kwartaal 2025 worden opgeleverd.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de netto lasten voor de opgave Assetmanagement opgenomen. Deze netto lasten zijn per beleidsproduct ingedeeld, zoals deze in de landelijke standaard indeling voor waterschappen is voorgeschreven.

bedragen x € 1.000

Opgave	Jaarrekening	Actuele begroting	Oorspronkelijke begroting	Verschil actuele begroting - jaarrekening
	2024	2024	2024	
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	-111	-285	-287	174
Beheerinstrumenten watersystemen	-1.454	-1.372	-2.162	-82
Beheersinstrumenten waterkeringen	-467	-484	-743	17
Netto resultaat opgave	-2.033	-2.142	-3.192	109
* Centralisatie van overhead	-530	-793	-0	263
Totaal resultaat opgave	-2.563	-2.935	-3.192	372

* In december 2024 heeft het algemeen bestuur een budgetwijziging vastgesteld in relatie tot centralisatie van overhead binnen Bedrijfsvoering.

Het netto resultaat van de opgave bedraagt € 109.000 positief en ontstaat door diverse kleine verschillen in de budgetten van voorzieningen verwante belangen watersystemen. Een deel van deze onderschrijving is ingezet bij beheerinstrumenten watersystemen voor peilbesluiten.

Opgave Waterveiligheid

Portefeuillehouder(s):	Frank Jorna
Organisatie:	Opgave Waterveiligheid

Beleidsproducten

- Aanleg en onderhoud waterkeringen
- Beheerinstrumenten waterkeringen
- Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding
- Eigen plannen
- Ondersteunende beheerproducten

Waar zijn we van

Zorgen dat dijken, duinen en sluizen langs de Noordzee, de Waddenzee en het IJsselmeer ons nu én in de toekomst beschermen tegen overstromingen. Dat is door de recente klimaatscenario's meer dan relevant. Daarnaast beschermen we ook gebieden, steden en polders beter tegen wateroverlast door keringen in onze boezem op orde te brengen en te houden. Ook hier zijn klimaateffecten als perioden van droogte en extreme neerslag relevant.

We beheren, inspecteren en onderhouden onze keringen in een jaarlijks terugkerende cyclus. Dat is onderdeel van de wettelijke zorgplicht. Daar waar onze dijken en keringen structureel niet voldoen aan de veiligheidseisen, versterken we deze.

Onze zeedijken – onze primaire keringen – maken onderdeel uit van het landelijke systeem en hebben een horizon van 2050. De oevers, kaden en regionale keringen in onze boezem moeten - als onderdeel van provinciale afspraken - voor 2027 op orde zijn.

We kijken hierbij altijd integraal naar onze dijken en keringen. Dat betreft landschap, flora en fauna, de economische belangen van onder meer landbouw en de leefbaarheid. Onze dijken en duinen hebben ook een publieke gebruiksfunctie. Dat betekent dat we naast het bewaken van de technische waterkerende functie, soms ook moeten meedenken met maatschappelijke initiatieven.

Trends en ontwikkelingen

De minister en de gezamenlijke waterschappen hebben afgesproken elk hun deel te blijven bijdragen aan de uitvoering van het HWBP. Zie hiervoor de brief van 15 januari(1) van de Minister aan de Tweede Kamer.

In de zomer van 2024 heeft tussen Holwerd en Ternaard een berging van een vliegtuigwrak uit de Tweede Wereldoorlog plaatsgevonden. Dit wrak lag onder onze primaire kering, waardoor deze tijdelijk verwijderd moest worden. Vanuit de opgave Waterveiligheid heeft een grote inspanning plaatsgevonden in het adviseren en ondersteunen van de vergunningverlening en toezicht van deze complexe operatie. Wij werken graag mee aan dit soort maatschappelijke initiatieven met grote impact. Dankzij deze inspanning is het mogelijk geweest om deze operatie door te laten gaan en het op een veilige manier uit te voeren. Aan het begin van het stormseizoen is het project afgerond en is de kering veilig hersteld. Deze inzet heeft voor beperkte vertraging gezorgd binnen andere projecten. De kosten zijn zoveel mogelijk in de leges verwerkt.

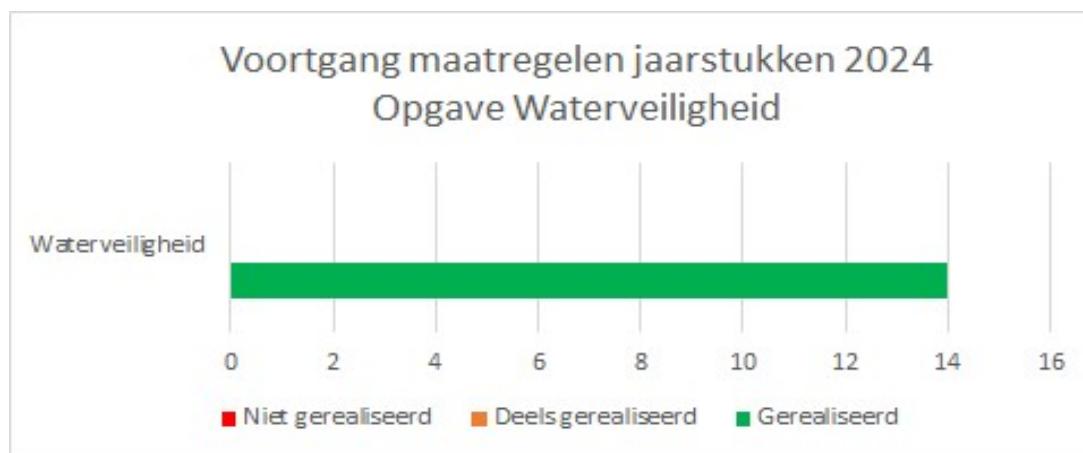
voetnoot (1) Kamerbrief over resultaten evaluatie Waterwet, subsidieregeling HWBP en herijking HWBP | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl

De ambtelijke organisatie heeft samen met het algemeen bestuur een agenda voor de dijkversterkingen opgesteld. Zo wordt het bestuur goed betrokken bij het ontwerpproces (AB van 8 juli). Daar zijn de vruchten de afgelopen periode al van geplukt door bijvoorbeeld de soepele besluitvorming ten aanzien van het realisatiekrediet voor Koehool - Zwarte Haan. De intensievere samenwerking (mee weten en soms meebeslissen) helpt om het ingewikkelde proces en de belangrijke projectresultaten goed te doen.

En tot slot wordt ons risicoprofiel voor de waterveiligheid kleiner. Door de genomen maatregelen raken we beter in control. Doordat we blijvend willen verbeteren voeren we een review uit naar de kwaliteit van onze manier van werken. Dit hebben we ook afgesproken bij de Herziening van de Projectbegroting voor de dijkversterking van Koehool - Lauwersmeer (AB 8 juli 2024).

Samenvatting realisatie beleidsmaatregelen

In onderstaande tabel staat de voortgang van de realisatie van de beleidsmaatregelen. Iedere beleidsmaatregel wordt verder toegelicht.

Wat wilden we bereiken?

Beheer en onderhoud: Zorgplicht op orde

We hebben de wettelijke plicht om goed voor onze keringen te zorgen. Dat moeten we systematisch en navolgbaar doen. Dat willen we zelf, en worden hierop getoetst door de Inspectie Leefomgeving en Transport van het Rijk voor de primaire keringen en door de provincies Fryslân en Groningen voor de regionale keringen. Het stormseizoen is de periode waarin hoogwater kan voorkomen en is vastgesteld tussen 1 oktober en 1 april. Het is van belang dat we klaar zijn voor hoog water.

Overdracht van eigendom en areaal

Binnen Nederland wordt gezocht naar een optimale verdeling van watertaken. Zo is in het bestuursakkoord Water uit 2011 afgesproken dat primaire keringen in beheer komen bij die partij die het achterliggende gebied beschermd. Voor ons waterschap gaat het om de overdracht van de kering (dijk en duin) op Vlieland, de zandige kering Terschelling en de duinwaterkering Ameland van Rijkswaterstaat aan ons.

In Fryslân zijn afspraken gemaakt over het beheer van oevers in vaarwegen (nautisch perspectief). Vanuit het lopende proces toedeling oevers vaarwegen dat eind 2023 wordt afgerond, worden wij expliciet beheerder van een areaal oeverconstructies langs vaarwegen en kanalen met een vaarwegfunctie.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Rapportage zorgplicht Voortgang maatregel

We stellen een jaarlijkse rapportage zorgplicht op. In deze rapportage doen we verslag van de staat van de keringen, waar de risico's zitten en welke acties we uit hebben staan. Hiervoor is landelijk een dashboard ontwikkeld. Hier sluiten we op aan.

Wetterskip Fryslân werkt sinds juni 2024 met het dashboard zorgplicht en gebruikt dit als intern hulpmiddel welke is ontwikkeld door het Waterschapshuis. De zorgplicht bestaat uit 12 activiteiten die nodig zijn om de primaire keringen aantoonbaar veilig te houden. Uit het dashboard volgen de ontwikkelpunten voor de zorgplicht.

Memo 'Klaar voor stormseizoen' Voortgang maatregel

Primaire en secundaire keringen

Elk jaar in oktober, bij ingang van het stormseizoen, wordt de Memo 'Klaar voor het stormseizoen' opgesteld. De memo informeert het bestuur of de primaire keringen veilig zijn voor het stormseizoen en of de organisatie goed toegerust is om hoogwater het hoofd te bieden. Deze memo is het sluitstuk van: het beheer van de dijk, het onderhoud, het testen van sluitingsprotocollen, de actualisatie van hoogwaterplannen en de calamiteitenoefeningen. De memo geeft zicht op het jaarlijks terugkerende onderhoud; de 12-jarige beoordelingen en de dijkversterkingen kennen een aparte rapportagelijijn.

Regionale en lokale keringen

De cyclus voor het beheer en onderhoud van regionale en lokale keringen volgt hetzelfde principe; maar minder expliciet en minder formeel. De schadebeelden uit de jaarlijkse inspectie en het daaruit voorkomende gewone onderhoud zijn voor 1 oktober hersteld. Het buitengewoon onderhoud gaat gedurende de periode van 1 oktober tot 1 april door waar dat mogelijk is.

Uitwerking overdracht zandige keringen Voortgang maatregel

We liggen op koers om in 2025 een voorstel voor overname van de zandige keringen voor te leggen. De samenwerking met Rijkswaterstaat verloopt goed. We zijn gestart om

- het kaartmateriaal en de gegevens over de primaire keringen te inventariseren
- de kosten van het beheer en het onderhoud van de keringen (assetmanagement) in kaart te brengen
- de juridische aspecten in beeld te brengen
- een communicatieplan op te stellen
- en de kosten voor de komende 25 jaar qua investeringen in kaart aan het brengen.

Toedeling oevers vaarwegen langs regionale waterkeringen Voortgang maatregel

Conform de aanpak die is overeengekomen in de Samenwerkingsovereenkomst behorende bij de Toedeling Oevers Vaarwegen, heeft Wetterskip Fryslân in 2024 de staat van onderhoud van de aan haar toebedeelde oevers, in beeld gebracht.

Deze beheergegevens worden vertaald in het Beheerregister en in een Onderhoudsplan. Tevens wordt bij de onderhoudsplanning gewerkt aan een integrale afstemming met de betrokken Friese overheden.

Wat wilden we bereiken?

Beoordeling waterveiligheid van onze dijken en keringen uitgevoerd

We willen op de hoogte zijn van de conditie waarin onze dijken en keringen verkeren. De Omgevingswet vereist van ons dat we continu inzicht in de overstromingsrisico's van de primaire waterkeringen hebben. Als beheerder beoordelen we daarom of onze primaire waterkeringen voldoen aan de wettelijke veiligheidsnormen. Elke 12 jaar moeten we een beoordeling uit hebben gevoerd. We houden rekening met de klimaatmodellen die het Rijk/KNMI maken. In 2023 is de tweede beoordelingscyclus gestart, die loopt tot 2035.

Daarnaast verplicht de provinciale waterverordening om elke zes jaar een beoordeling uit te voeren van hoogte en stabiliteit van de regionale keringen. De huidige beoordelingsronde is in 2020 gestart. Het onderdeel hoogtetoets hebben we in 2023 afgerond. De stabiliteitstoets en veiligheidsrapportage van de derde beoordelingsronde zijn eind 2023 klaar.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Vervolgronde beoordeling primaire keringen

Voortgang maatregel

De aanpak en planning voor de actualisatie van de beoordeling van de Friese dijktrajecten (primaire waterkeringen) zijn opgesteld in 2024 op basis van het nieuwe instrumentarium. Deze aanpak en planning voor deze beoordelingscyclus (2023-2035) zijn op 21 januari 2025 vastgesteld door het dagelijks bestuur en is voor het algemeen bestuur te vinden op de leestafel.

In deze aanpak en planning is te lezen dat we de dijktrajecten die in de vorige beoordelingsronde (LBO-1) een voorlopig oordeel hebben gekregen, als eerste worden beoordeeld in de periode tot 1 januari 2029. Daarna worden de dijktrajecten beoordeeld in volgorde van oplevering van de afgeronde of lopende dijkversterkingsprojecten. In de planning is rekening gehouden met de lopende gebiedsprocessen en de planning van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Inmiddels zijn we begonnen met de beoordeling van de IJsselmeerkering tussen Stavoren en Kornwerderzand.

Rapportage beoordelingen regionale keringen

Voortgang maatregel

In 2024 hebben we de beoordelingen op hoogte en stabiliteit van alle regionale keringen afgerond. De rapportage hierover wordt nog opgeleverd en een aantal keringen wordt nog nadere onderzocht. Op grond van de nieuwe beoordelingen bepalen we de omvang en aard van herstelmaatregelen voor de periode na 2027. Tot die tijd voeren we het huidige afgesproken herstelprogramma uit.

Wat wilden we bereiken?

Versterken primaire keringen via het Hoogwaterbeschermingsprogramma

In 2050 moeten alle primaire waterkeringen in heel Nederland voldoen aan de nieuwe veiligheidsnormen. Om dit te bereiken werken alle waterschappen en Rijkswaterstaat samen in het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). In heel Nederland gaat het om 1.500 kilometer aan dijken en 500 sluizen en gemalen. Voor ons waterschap gaat het om 181,5 kilometer dijk.

Programma dijkversterking Wetterskip Fryslân

In lijn met onze eigen ambities en die van het HWBP organiseren wij onze dijkversterkingen programmatisch, integraal en gebiedsgericht. In nauwe samenwerking met onze gebiedspartners en zoveel mogelijk optredend als één overheid, werken we aan het verenigen van meerdere opgaven zoals de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) en het Fries Plan Landelijk Gebied (FPLG). En we werken mee aan innovaties die ons helpen zaken slimmer en doelmatiger uit te voeren. We werken gedegen en gedragen ontwerpen uit, waarbij opgaven en initiatieven in het gebied waar mogelijk worden meegenomen.

We maken ons hierbij hard voor:

- een beheerste en zakelijke aanpak om zo risico's te verkleinen
- het versterken van de samenwerking met onze partners en het samen optrekken om meerdere maatschappelijke opgaven te realiseren
- het aanboren van aanvullende, externe financieringsbronnen
- relevante innovaties, creatieve en ook duurzame en circulaire oplossingen

Innoveren

Voor de lange termijn (honderd jaar vooruit) is het belangrijk dat we ons voorbereiden op het verder stijgen van de zeespiegel. De ruimtelijke impact hiervan op onze kust en ons ruimtelijke landschap moeten we onderzoeken. In technische zin zijn er ook innovaties die we mogelijk kunnen gebruiken om slimmer en doelmatiger te werken.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Werkwijze besluitmomenten bestuur voor dijkversterkingen

Voortgang maatregel

Het algemeen bestuur besluit over de inhoudelijke uitwerking van de plannen en stelt kredieten beschikbaar. In 2024 is samen met het algemeen- en dagelijks bestuur uitgewerkt wanneer en hoe het bestuur betrokken wordt bij het ontwerpproces en mijlpalen van de dijkversterkingsprojecten. Deze agenda dijkversterkingen van het algemeen bestuur is op 28 mei vastgesteld, waarmee deze maatregel uit het coalitieakkoord is afgerond. De agenda dijkversterkingen vormt ook voor de komende jaren de 'kalender' voor de besluitvorming rond de dijkversterkingen en wordt geactualiseerd wanneer nodig.

Circulair grondgebruik: een praktische uitwerking voor toepassing gebiedseigen grond

Voortgang maatregel

Om voldoende klei te hebben voor de dijkversterkingen, onderzoeken we beschikbare grondstoffen binnen de regio. Ook kijken we of we dat alvast kunnen kopen en in beheer kunnen nemen. Onze grondcoördinatoren zijn scherp op ontwikkelingen en kansen in de omgeving op gebied van grond en klei, om zo te komen tot een praktische uitwerking van gebiedseigen grond. Het beschikbare afwegingskader helpt hierbij. De grondposities van onze gebiedspartners en de kansen die dit biedt voor anticiperend en strategisch grondaankoop zijn geïnventariseerd.

Planuitwerking Koehool - Zwarte Haan

Voortgang maatregel

Het project Koehool-Lauwersmeer is opgedeeld in drie deelprojecten, waarin gewerkt wordt aan gedragen en gedegen plannen.

Voor het deel Koehool-Zwarte Haan is het gelukt te starten met de uitvoering!

Dit is het meest westelijke doel van traject Koehool-Lauwersmeer. De scope is geoptimaliseerd en het ontwerp uitgewerkt. Voor het stormseizoen 2024-2025 is gestart met de uitvoering van het eerste deel van de versterkingswerkzaamheden. De steenbekleding is voorzien van een nieuwe innovatieve bekleding. Gedurende het stormseizoen vindt monitoring plaats, om te beoordelen of aanvullende versterkingsmaatregelen nodig zijn. Dit betreft een bijzonder sobere- en doelmatige aanpak.

Planuitwerking Zwarte Haan - Wierum Voortgang maatregel

Het project Groen, beslaat drie locaties tussen Koehool en Lauwersmeer, namelijk Zwarte Haan-Noorderleeg, Blija - Holwerd-Oost, en bij Peazumerlannen. In de planuitwerking voor project Groen, wordt volgens planning tot en met eind 2026 gewerkt aan het integrale ontwerp voor de brede groene dijk.

Met de 1Dyk-partners is samengewerkt om te komen tot een gedragen ruimtelijk plan, waarin de opgaven, initiatieven en kansen vanuit het gebied zoveel mogelijk zijn verwerkt. Conform afspraken in het coalitieakkoord werken we aan een integraal ontwerp waarmee het draagvlak in de omgeving vergroot wordt.

Planuitwerking Wierum-Paesens-Moddergat Voortgang maatregel

De dijkversterking in het oostelijke deel nabij de dorpen aan de dijk, betreft het project Terneard - Peazens-Moddergat. Het project ligt op koers. Het ruimtebeslag van het ontwerp is geoptimaliseerd en het ontwerp is verder uitgewerkt en gedetailleerd.

Verkenning dijk- en duinversterking Schiermonnikoog Voortgang maatregel

De versterking van Schiermonnikoog betreft delen van de Waddenzeedijk en het duingebied. De verkenningsfase is afgerond met een voorkeursoplossing. Om onzekerheden voor de volgende fase te verkleinen wordt op een aantal facetten nader onderzoek verricht, waarna deze uitkomsten zullen worden voorgelegd aan het algemeen bestuur. Om te komen tot een integraal plan wordt, onder de naam 1Eilaun, intensief samengewerkt met de gebiedspartners.

Wat wilden we bereiken?

Herstelprogramma regionale keringen

Met het herstelprogramma regionale waterkeringen zorgen we dat deze voldoen aan de door de provincie gestelde norm. We hebben met de provincies Groningen en Fryslân afgesproken om tot 2027 in totaal 1.300 kilometer aan regionale keringen te verbeteren. Het huidige herstelprogramma is gebaseerd op de in 2014 en 2016 uitgevoerde tweede beoordeling van hoogte en stabiliteit. Op verschillende locaties zijn verbeteringen nodig. In totaal gaat het nog om circa 128 kilometer per 1 januari 2024. Bij de uitvoering van deze projecten bieden we waar mogelijk ruimte voor andere maatschappelijke voorzieningen (zoals natuur en recreatie).

Wat hebben we daar voor gedaan?

We verbeteren 35 kilometer aan regionale keringen

Voortgang maatregel

De uitvoering van de projecten uit het herstelprogramma ligt op koers. In 2024 is in totaal 30,2 kilometer regionale waterkeringen hersteld. Dat is net niet de begrootte 35 kilometer. Er is veel werk verricht in de projectgebieden Leeuwarden Oost, Centraal en Zuid en Wielzicht. In het dorp Terherne is begonnen met het kadeherstel.

Er is een begin gemaakt met de voorbereidingen van de hoogte-opgave van projectgebied Noordwest. Door het natte voorjaar en gedeeltelijk ook najaar hebben de aannemers vertraging opgelopen in de uitvoering. Dit wordt in het voorjaar van 2025 ingelopen. Het totale herstelprogramma dat eind 2027 eindigt loopt zo geen vertraging op. De capaciteit is op orde.

Anticiperen op nieuwe ontwikkelingen en innovaties

Voortgang maatregel

We doen mee met een aantal relevante pilots en innovatietrajecten voor de dijkversterkingen van de primaire waterkeringen:

- Living Dikes (kweldervegatie)
- Klimaatneutraal en circulair waterbouwasfalt (DVP Koehool Zwarte Haan)
- Adaptieve aanpak Schiermonnikoog (Water en bodem sturend)
- Future Dikes
- Monitoring asfalt
- Betrokken bij het Innovatieatelier Noord Nederland;

Daarnaast passen we in de lopende dijkversterkingsprojecten (DVP) nieuwe kennis en innovaties toe die landelijk ontwikkeld zijn.

En we doen mee met een aantal ontwikkelingen voor de lange termijn:

- het onderzoek naar toekomstige waterkerende landschappen (Wageningen Universiteit); met een link naar het landelijke kennisprogramma zeespiegelstijging.
- actief betrokken bij het Deltaprogramma zodat we tijdig de deltastrategieën aanpassen aan deze kennis.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de netto lasten voor de opgave Waterveiligheid opgenomen. Deze netto lasten zijn per beleidsproduct ingedeeld, zoals deze in de landelijke standaard indeling voor waterschappen is voorgeschreven.

bedragen x € 1.000

Opgave	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024	Verschil actuele begroting - jaarrekening
Aanleg en onderhoud waterkeringen	-25.282	-25.987	-28.363	706
Beheersinstrumenten waterkeringen	-1.121	-1.011	-2.649	-110
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	-30	-31	-87	1
Eigen plannen	-185	-189	-316	4
Netto resultaat opgave	-26.618	-27.219	-31.415	601
* Centralisatie van overhead	0	940	0	-940
Totaal resultaat opgave	-26.618	-26.279	-31.415	-339

* In december 2024 heeft het algemeen bestuur een budgetwijziging vastgesteld in relatie tot centralisatie van overhead binnen Bedrijfsvoering.

Toelichting op Wat heeft het gekost?

Het netto resultaat van de opgave bedraagt € 601.000 positief.

Binnen het beleidsproduct aanleg en onderhoud waterkeringen is een voordeel van € 706.000 ontstaan doordat opleveringen van investeringsprojecten in de regionale waterkeringen zijn vertraagd. Dit komt door enerzijds het slechte weer en anderzijds omdat we in het lopende herstelprogramma proberen werk-met-werk te maken. In samenwerking met bijvoorbeeld andere overheden die ook in het gebied aan de slag gaan, worden werkzaamheden op elkaar afgestemd. Zo is er kans om kosteneffectief meer werk uit te voeren en we beperken de overlast in de omgeving. De geplande oplevering voor 1 juli is daarmee deels niet gehaald en zorgt voor onderuitputting op de kapitaallasten.

Investerings

In onderstaande tabel zijn in de kolom Begroot krediet 2024 de verwachte investeringskredieten voor 2024 weergegeven. Deze investeringen zullen in de toekomst tot kapitaallasten (afschrijving en rente) gaan leiden in de exploitatie. De kolom Verstrekkingen 2024 geeft de daadwerkelijke verstrekkingen weer. Het verschil tussen Bruto en Netto kan verklaard worden door bijdragen van derden die wij ontvangen voor de projecten die wij uitvoeren, denk hierbij aan subsidies, bijdragen van derden of co-financiering.

bedragen x € 1.000

Opgave Waterveiligheid	Begroot krediet 2024		Verstrekkingen 2024		Verschil	
	Bruto	Netto	Bruto	Netto	Bruto	Netto
Groot onderhoud Primaire Keringen	315	315	315	315	0	0
HWBP - Activeerbare bijdrage landelijk programma 2024	5.700	5.700	6.100	6.100	-400	-400
HWBP Dijkverbetering Zurich-Koehool	3.000	300	710	70	2.290	230
HWBP KCW Innovatie	1.400	0	1.400	0	0	0
HWBP KLM	25.000	2.500	0	0	25.000	2.500
Investeringsruimte afkomstig uit VP II	950	950	950	950	0	0
Restantkrediet Primaire Keringen 2023	0	0	2.128	2.128	-2.128	-2.128
Verbeterwerken regionale keringen	8.299	8.299	9.204	8.299	-905	0
Eindtotaal	44.664	18.064	20.807	17.862	23.857	202

Toelichting op Investerings

De geringe afwijking binnen opgave Waterveiligheid bedraagt voor de primaire en regionale keringen € 202.000. Deze wordt in 2025 toegevoegd aan het restantkrediet 2024 primaire keringen.

Kredietreserve HWBP

In de algemeen bestuur vergadering van 21 december 2021 is besloten een kredietreserve HWBP te vormen. Deze wordt gevoed met restantkrediet bedragen die op basis van de eindwerk-inschatting van HWBP-projecten kunnen vrijvallen. Na goedkeuring van het algemeen bestuur kan (een deel) van de kredietreserve HWBP ingezet worden voor een HWBP-investering, zonder dat dit leidt tot een toename van kapitaalslasten in de meerjaren exploitatiebegroting. Het vormen van deze kredietreserve is een beheersmaatregel om het financiële risico voor de projecten af te dekken, en past ook binnen de afspraken die landelijk in het HWBP zijn gemaakt. Conform het besluit wordt het algemeen bestuur middels de reguliere voortgangsrapportage over het verloop van de kredietreserve HWBP geïnformeerd.

Project	Fase	Datum besluit algemeen bestuur	Bedrag
Koehool- Lauwersmeer	Verkenning	21-12-2021	950.000
Dijk- en duinversterking Schiermonnikoog	Voorverkenning	21-12-2021	1.500.000
Koehool-Lauwersmeer	Planfase	21-12-2021	-535.000
Dijk-en Duinversterking Schiermonnikoog	Verkenning	21-12-2021	-490.000
Lauwersmeerdijk	Realisatie	31-5-2022	160.000
Innovatie continuering monitoring asfalt	Innovatie	20-2-2023	-9.000
Innovatie Kwelder en voorland	Innovatie	23-5-2023	-60.000
Koehool-Lauwersmeer	Planfase	17-10-2023	-1.000.000
Dijk-en Duinversterking Schiermonnikoog	Verkenning	17-10-2023	-400.000
Dijk-en Duinversterking Schiermonnikoog	Verkenning	15-10-2024	400.000
Saldo kredietreserve ultimo 2024			516.000

Opgave Watersysteem

Portefeuillehouder(s):	Gerben de Boer, Cees Pieter van Burgsteden, Monique Plantinga, Remco van Maurik
Organisatie:	Opgave Watersystemen

Beleidsproducten

- Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens
- Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen
- Adviezen vergunningen
- Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems
- Beheer hoeveelheid water
- Beheerinstrumenten watersystemen
- Calamiteitenbestrijding watersystemen
- Eigen plannen
- Handhaving
- Monitoring watersystemen
- Plannen van derden
- Toezicht
- Vergunningen en meldingen
- Ondersteunende beheerproducten

Waar zijn we van

Het watersysteem zorgt voor een juiste kwalitatieve en kwantitatieve verdeling van water. Het areaal bestaat 15.000 ha boezem, circa 1.100 geautomatiseerde kunstwerken, 5.750 stuwen en 5.150 inlaten in de deelsystemen die we dagelijks inzetten. De 5.900 kilometer hoofdwatertgangen en bijna 118.000 km schouwwateren zorgen voor een fijnmazig watersysteem waarin we landbouw, natuur en de mienskip in Fryslân bedienen.

Goed waterbeheer van de boezem staat in directe relatie met de zogenaamde deelsystemen van ons watersysteem. De deelsystemen onderscheiden zich in zandgebieden, veengebieden en kleigebieden met allemaal hun specifieke eigenschappen, geschiedenis en opgaven voor het waterbeheer.

Om watertekort op te vangen en wateroverlast te voorkomen maken we gebruik van de werking van de Friese boezem. Dit uniek watersysteem omvat een aaneengesloten stelsel van meren en kanalen. Via de boezem voeren we water vanuit de beken en polders af naar het Lauwersmeer, de Waddenzee en het IJsselmeer. Watertekorten vullen we aan vanuit het IJsselmeer en we verdelen dit in ons beheergebied door het handhaven van een goed oppervlaktewaterpeil in de 8.000 peilvakken.

Naast het reguleren van water, beschermen en verbeteren we ook het oppervlaktewater. Ongeveer de helft van de oppervlakte aan water in ons gebied is aangewezen als KRW-waterlichaam. Voor deze wateren geldt de Kaderrichtlijn Water met specifieke doelen voor de waterkwaliteit.

Samen met andere overheden, landbouw, natuur en de mienskip maken we plannen voor inrichten van bergingsgebieden voor water. Ook laten we zien dat we als waterautoriteit sturend willen en kunnen zijn voor de ruimtelijke inrichting van Fryslân. Daarnaast doen we mee in het klimaatprogramma.

Trends en ontwikkelingen

Het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en de programma's Nationaal OmgevingsVisie (NOVEX) en Water en Bodem sturend (WABOS) sturen op een watersysteem dat rekening houdt met klimaatverandering en dat "sturend" is voor de ruimtelijke de inrichting van Fryslân. Deze ontwikkelingen zijn verwerkt en opgenomen in de visie Fryslân Klimaatbestendig 2050+ (ook wel BOVI). Op 18 juli 2023 heeft het algemeen bestuur van Wetterskip Fryslân deze in samenwerking met de provincie Fryslân opgestelde visie vastgesteld.

Provincie Fryslân heeft (in samenwerking met o.a. Wetterskip Fryslân) per 1 juli 2023 een eerste concept van het Fries Programma Landelijk gebied (FPLG) incl. Maatregelpakketten ingediend in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Daarmee beoogde Fryslân in aanmerking te komen voor financiële bijdragen uit het Transitiefonds.

Voor een deel van de ingediende maatregelpakketten werd versnelling via een financiering via de begroting van Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) in 2024 overeengekomen. In het najaar van 2023 en de eerste helft van 2024 is die samenwerking voortgezet met als doel eerst aanpassingen door te voeren aan de maatregelpakketten. Dit in verband met toetsing door Wageningen Economic Research (WEcR) en het ministerie, om vervolgens (voorjaar 2024) te komen tot een concreter FPLG 2.0 en deze per september 2024 in te dienen bij het ministerie.

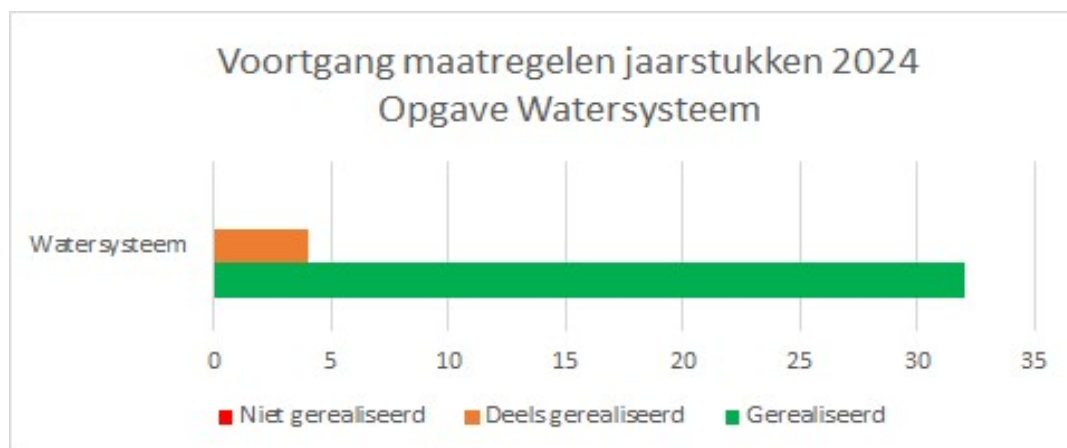
Met de vaststelling van het hoofdlijnenakkoord verviel in juni 2024 het transitiefonds. Met het uitgewerkte regeerprogramma werd in september 2024 ook het NPLG beëindigd. In december 2024 heeft het ministerie van LVVN met de kamerbrief 'Ruimte voor Natuur en Landbouw' een alternatief voor het NPLG aangekondigd. Een nadere uitwerking van een generiek en een gebiedsspecifiek spoor komt in het voorjaar van 2025.

Door het herijken van het Water beheer programma (WBP) in combinatie met een uitvoeringsplan voor de BOVI werken we aan de eerste fase van de adaptatiepaden 'op weg naar een klimaatbestendig watersysteem in Friesland'. Op die manier houden we koers op het lange termijn perspectief zoals beschreven in de BOVI .

De deadline voor het halen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) komt snel dichterbij (2027). Er zijn zorgen over het halen ervan, zo is het Rijk onlangs een KRW-impulsprogramma gestart om goed voorbereid te zijn op de verantwoording die in 2027 volgt richting Europa. Dit impulsprogramma vergt veel inzet vanuit het waterschap. We zijn volop bezig met het uitvoeren van maatregelen, het voorbereiden ervan en tegelijk het monitoren, bepalen van de toestand en zo nodig bijsturen op maatregelen. Zelf willen we ook onze voorgenomen maatregelen evalueren in 2024. Dit staat op gespannen voet met wat derden van ons vragen, want niet alleen het Rijk vergt extra personele inzet. Ook in de pers en vanuit particuliere organisaties komt er steeds meer aandacht voor het halen van de doelen en naleven van de KRW-bepalingen.

Samenvatting realisatie beleidsmaatregelen

In onderstaande tabel staat de voortgang van de realisatie van de beleidsmaatregelen. Iedere beleidsmaatregel wordt verder toegelicht.

Reguleren van watertekort en wateroverlast

Wat wilden we bereiken?

Boezemplan

In 2024 beginnen we met het opstellen van een nieuw boezemplan. Daarin beoordelen we nut en noodzaak van één of meer extra zeegemalen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Onderzoeken of er extra gemaalcapaciteit nodig is langs de Waddenzeekust Voortgang maatregel

In 2024 is besloten om in de breedte naar de mogelijke maatregelen om de klimaatopgave op de boezem te kijken. Het onderzoeken of er extra gemaalcapaciteit nodig is, is daar één van. In 2024 is de basis gebouwd voor een model waarmee we aan al deze maatregelen kunnen rekenen. In 2025 ronden we het model af en rekenen we alle enkelvoudige maatregelen, waaronder extra gemaalcapaciteit door.

Wat wilden we bereiken?

Duurzaam zoetwaterbeheer

We houden water op de hoge zandgronden zoveel mogelijk vast en stimuleren initiatieven daartoe. Dat betekent dat we zorgen dat op de hoge delen meer regenwater naar het grondwater kan zakken en dat in de lage delen, zoals de beekdalen, water vertraagd wordt afgevoerd. Hierbij houden we rekening met de gestelde eisen aan de waterkwaliteit.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Afronden onderzoeksproject waterconservering hoge zandgronden. Voortgang maatregel

Het onderzoeksproject waterconservering hoge zandgronden is afgerond. We gebruiken de uitkomsten voor de subsidieregeling waterconservering en als input voor de verdere uitwerking van Frysland klimaatbestendig 2050+.

Wat wilden we bereiken?

Vergroten boezemberging

We vergroten voor 2035 de bergingscapaciteit van de boezem. Daarvoor realiseren we bergingsgebieden en breiden we het oppervlakte voor de Friese boezem uit. Hierbij werken we samen met provincie, natuurbeheer en andere partijen om te bepalen welke gebieden we daarvoor gaan inrichten. De hectares hangen nauw samen met de actualisatie van het boezemplan.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Inrichten bergingsgebied Bouwepet Voortgang maatregel

In het gebied Bouwepet is 84 hectare berging gerealiseerd. Door het noodzakelijke herstel aan de vislift is de oplevering van het totale project verschoven naar voorjaar 2025. Voor optimalisatie van de toevoersloot wordt er begin 2025 gebaggerd.

Opleveren project Wielsicht Voortgang maatregel

In 2024 is het project Wielsicht opgeleverd. In samenwerking met It Fryske Gea en provincie Fryslân (N2000) is het gebied ingericht als zomerpolder. Bij extreme noodgevallen kan het worden ingezet als berging. 's Winters is er een open verbinding met de boezem en dit zorgt voor ca 19,4 hectare boezemuitbreiding. Er zijn luw ondiep waterzones aangelegd voor de Kaderrichtlijn water (KRW).

Verkennen potentiële bergingsgebieden Voortgang maatregel

De realisatie van waterberging staat onder druk en loopt vertraging op. Uitgaande van bestaande afspraken kan van de totale opgave van 1.500 ha ca. 640 ha gerealiseerd worden. De gesprekken met de natuurbeheerders en de landbouw over de resterende opgave zijn gestart. Op bestuurlijk niveau wordt hier verder over gesproken.

Het project bij Himpensermar zit in de voorbereiding en levert bij uitvoering ca. 80 hectare waterberging op. De kans op het opstarten en realiseren van berging bij het project Dulf Mersken is groot. Deze beide projecten zijn in de 640 hectare meegenomen .

Wat wilden we bereiken?

Actualisatie en realisatie wateroverlastbeleid deelsystemen

In 2023 is de toetsing aan normering regionale wateroverlast afgerond. Dit geeft inzicht in de (klimaat)robuustheid van de deelsystemen. Dit inzicht gebruiken we om wateroverlastbeleid te actualiseren. Bij deze actualisatie hanteren we de uitgangspunten uit de visie Fryslân Toekomstbestendig 2050+. De vaststelling van dit beleid wordt voorgelegd aan het algemeen bestuur.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Actualiseren wateroverlastbeleid deelsystemen. Voortgang maatregel

De resultaten van de toetsing worden in 2025 aan het bestuur voorgelegd. Het beleid wordt in 2025 met het bestuur besproken en zal daarna de inspraak ingaan. Afronding is voorzien in het laatste kwartaal van 2025. Deze planning wijkt af van de planning die in de begroting 2024 is opgenomen.

Realiseren waterberging in combinatie met andere opgaven. Voortgang maatregel

In lopende projecten realiseren we de bestaande opgave waterberging zoveel mogelijk in combinatie met andere opgaven en in overleg met de omgeving. In 2024 is het project Wielsicht gerealiseerd. Waterberging in het gebied Bouwepet is in de eindfase. Het project Himpensermar is opgestart.

Wat wilden we bereiken?

Peilbesluiten

We leggen voor een deel van het beheergebied peilbesluiten vast. De vrij afstromende gebieden zonder wateraanvoer maken daar geen deel meer van uit. Het gaat om verschillende typen peilbesluiten:

- revisiepeilbesluiten naar aanleiding van de vastgestelde watergebiedsplannen. Het gaat dan om vastlegging van de werkelijke veldpeilen, een “foto” van de actuele peilsituatie.
- partiële peilbesluiten naar aanleiding van peilaanvragen door inwoners, naar aanleiding van gebiedsprocessen of ambtelijke peilwijzigingen op initiatief van het waterschap zelf.

In 2024 is de achterstand die bij de revisiepeilbesluiten is opgelopen grotendeels weg. Een extern bureau zal drie revisiepeilbesluiten opstellen voor de gebieden Noordlik Westergoa, Súdwesthoeke en de Greidhoeke.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Actualiseren nota peilbeheer

Voortgang maatregel

We updaten de nota Peilbeheer en vullen deze aan met onder meer het beleid vanuit veenweide en andere ontwikkelingen in het peilbeleid. Deze nieuwe aanvullingen leggen we voor aan het algemeen bestuur tenzij het dagelijks bestuur hierin is gemandateerd.

Opstellen revisiepeilbesluiten

Voortgang maatregel

We hebben 7 revisiepeilbesluiten opgesteld: Greidhoeke, Noordlik Westergoa, Koningsdiep West (deelgebied groen), Linde, Âlde Feanen en Tusken Ie en Swemmer en Twijzel. Greidhoeke, Noordlik Westergoa en Koningsdiep West worden in 2025 vastgesteld. Het revisiepeilbesluit Twijzel is op 17 december 2024 vastgesteld.

Daarnaast hebben we circa 15 partiële wijzigingen behandeld.

Wat wilden we bereiken?

Goed functionerende en gezonde waterinfrastructuur.

Met baggeren zorgen we voor een goed functionerende en gezonde waterinfrastructuur. We voeren baggerwerken uit in de hoofdwateren/(boezem)vaarten waaronder E- en F-vaarwegen. Daarbij toetsen we ook de kwaliteit van het baggerslib om te beoordelen of we slib moeten afvoeren naar depots voor verontreinigde bagger.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Baggeren hoofdwatergangen en (boezem)vaarten.

Voortgang maatregel

In 2024 is er in de cyclische baggerprojecten volgens planning 285 km gebaggerd. Het afwerken van de geplande weilanddepots is uitgevoerd. De aanbesteding van de projectmatige baggerprojecten (Ferwerter/Jislumerfeart en Bakkefeanster/Haulerwyksterfeart) heeft plaatsgevonden. De projecten zijn gegund en gestart en worden in 2025 afgerond.

Wat wilden we bereiken?

Actieve kunstwerken

We werken doorlopend aan het programma actieve kunstwerken. Doel is om het bestaande areaal actieve kunstwerken in een goede staat te krijgen en te houden. Dit doen we volgens een vaste werkwijze. Daarbij houden we rekening met beschikbare budgetten en (personele) capaciteiten. We vervangen en reviseren assets in ons hele beheer gebied maar er is de komende jaren speciale aandacht voor de Greidhoeke.

De Greidhoeke ligt grofweg tussen de steden Leeuwarden, Franeker, Bolsward en Sneek. In het gebied staan 191 gemalen. Dit is 20% van het totale areaal. De gemalen komen voor een groot gedeelte uit de jaren '80 en '90. We hebben gekozen voor een programmatische aanpak waarbij in 2030 alle (geautomatiseerde) assets in de Greidhoeke zijn onderzocht en waar nodig gereviseerd of vernieuwd.

In de projectfase passen we de methodiek van duurzaam grond- weg- en waterbouw toe. Zo maken we duurzaamheid tot een integraal onderdeel in het ontwerp. Daarnaast werken we binnen assetmanagement aan standaardisatie waarbij we duurzaamheid, kosten en levensduur tegen elkaar afwegen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Gemalen reviseren, vervangen en/of amoveren

Voortgang maatregel

We hebben in ons hele beheersgebied een aantal assets gereviseerd, vervangen en/of gesloopt op basis van afwegingen die opgesteld zijn in beleid en assetmanagement:

- 10 gemalen vervangen en de oude verwijderd
- 1 gemaal verwijderd (koppeling met ander gemaal)
- 3 gemalen gereviseerd
- 2 stuwen geautomatiseerd
- 1 inlaat geautomatiseerd
- 3 keersluizen gereviseerd

N.B. Bovenstaande getallen hebben betrekking op de start van de projectfase. De doorloop van de projecten en daarmee de oplevering, beslaan meestal meerdere kalenderjaren.

Wat wilden we bereiken?

Peilbeheer

In ons beheergebied zijn circa 8.000 peilgebieden. Deze peilgebieden zijn vastgesteld en vastgelegd in de peilbesluitenkaart. Bij iedere asset geldt het peil uit het geldende peilbesluit. Aan de hand van de peilschalen en software voor het bedienen van assets wordt gecontroleerd of het juiste peil is ingesteld. Tijdens periodes van droogte wijken we waar nodig en waar mogelijk af van de peilbesluiten. De beheermaatregel (dreigend) watertekort geeft ons de ruimte om de peilen tijdelijk te verhogen. Tijdens periodes van wateroverlast anticiperen we juist door de peilen tijdig te verlagen om extra berging te creëren.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Controle op "goed peilbeheer"

Voortgang maatregel

Om te bepalen of het peilbeheer goed wordt uitgevoerd, sturen we op twee indicatoren:

- het aantal meldingen van inwoners die klachten hebben over het gehanteerde peil

- staan de peilen goed ingesteld op basis van de peilbesluitenkaart.

In 2024 hebben we, buiten de extreem natte periode in begin januari en december, de peilen goed kunnen beheren conform de peilbesluiten.

Beschermen en verbeteren van het oppervlaktewater

Wat wilden we bereiken?

Waterkwaliteit KRW-waterlichamen

Vanuit de Europese KaderRichtlijn Water (KRW) worden eisen gesteld aan de bescherming en verbetering van de waterkwaliteit. Overheden hebben de verplichting hun bevoegdheden in te zetten om hieraan te voldoen.

In 2021 is voor de periode 2022-2027 een nieuwe KRW-beslisnota vastgesteld. De KRW-beslisnota bevat voor 24 waterlichamen een totaal van 116 maatregelen die uitgevoerd moeten worden. In het uitvoeringsplan is de programmering van de uitvoering van deze maatregelen opgenomen. Volgens bestuurlijk besluit voeren we, eventueel samen met de provincie, 82 van de 116 maatregelen uit. De maatregelen bestaan uit aanleg van natuurvriendelijke zones, visvriendelijk maken van kunstwerken, ecologisch beheer en onderhoud, waterkwaliteitsbaggeren en het verkennen van verdergaande zuivering afvalwater, aanpak landbouw via het Deltaplan agrarisch waterbeheer (DAW) en aanpak overstorten in samenwerking met gemeenten. Ook worden de vergunningen geactualiseerd.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Realiseren KRW maatregelen

Voortgang maatregel

We lopen op schema met de uitvoering van de KRW-maatregelen volgens programmering. In december 2024 is de tussentijdse evaluatie KRW uitgevoerd. De benoemde aantallen maatregelen onder 'wat willen bereiken' veranderen daarmee voor 2025.

Evalueren KRW

Voortgang maatregel

In 2024 is een tussentijdse evaluatie van de Kaderrichtlijn Water (KRW) uitgevoerd. De tussentijdse evaluatie laat zien dat de kwaliteit van het oppervlaktewater verbetert, maar dat er nog wel meer nodig is. Dit heeft geleid tot een wijzigingsvoorstel voor de KRW-beslisnota, met bijsturing in de maatregelen. Het algemeen bestuur heeft deze op 17 december 2024 vastgesteld.

Wat wilden we bereiken?

Waterkwaliteitsdoelen niet KRW-wateren

Ongeveer de helft van het water in ons beheergebied behoort niet tot de KRW-waterlichamen ('niet KRW-wateren'). Met de provincie hebben we afgesproken om ons bij de bescherming van deze wateren te richten op drie categorieën:

1. wateren in landelijk gebied
2. wateren in natuurgebied
3. wateren in bebouwd gebied

Elk van deze categorieën heeft een eigen aanpak. Daarmee gaan we de komende jaren samen met de provincie aan de slag.

In 2024 wordt de methodiek voor het beschermen en verbeteren van wateren in de bebouwde omgeving, gemeente voor gemeente, gezamenlijk verder toegepast. We koppelen het bepalen van doelen aan het opstellen van zogenoemde beheer- en onderhoudsplannen binnen het programma stedelijk water. Hierin leggen we ook de afspraken over waterkwantiteitsbeheer vast. Voor het beschermen en verbeteren van wateren in natuurgebied starten we met de provincie in 2024 met het uitvoeren van een werkprogramma.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Vaststellen doelen en maatregelen met gemeenten

Voortgang maatregel

In 2024 zijn de inventarisaties van de waterkwaliteit in de bebouwde kernen van de gemeente Leeuwarden en Noardeast-Fryslân uitgevoerd, conform planning. Het vaststellen van doelen en maatregelen door de desbetreffende gemeenten is deels uitgevoerd. Hiervoor vinden overleggen plaats met de gemeenten.

Toezicht lozingen recreatievaart

Voortgang maatregel

In de begroting was aangegeven dat het lozingsverbod voor de recreatievaart per 2025 handhaafbaar wordt door verplichte verzegeling van de lozingsvoorziening. Daarom was het de bedoeling om in 2024 een plan op te stellen voor het organiseren van het toezicht op de verzegelingsplicht. Het besluit over het in werking treden van de verzegelingsplicht is door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat uitgesteld. De verzegelingsplicht zal volgens het ministerie nu op zijn vroegst in 2027 in werking treden. De wijze van verzegelen en registreren is nog steeds niet bekend gemaakt door het ministerie. Wel werken we momenteel samen met de gemeenten en provincie aan een plan van aanpak rondom het bredere thema vuilwaterlozingen. Daarin krijgt ook handhaving een plek.

Wat wilden we bereiken?

Zwemwater

Wij monitoren jaarlijks de waterkwaliteit van zwemwateren. We stellen verbeterplannen (zwemwaterprofielen) op voor zwemwateren die nog geen 'goed' of 'uitstekend' scores. Samen met onze partners nemen we maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren. Het kan hierbij om praktische maatregelen gaan, maar ook om afspraken over communicatie, regelgeving, handhaving, taakverdeling en samenwerking. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de maatregelen ligt bij de betrokken partijen zoals gemeenten, exploitanten en de provincie Fryslân. In sommige gevallen is er meer onderzoek naar de oorzaken van verontreinigingen nodig. Hierover maken we afspraken met de betrokken partijen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Actualiseren van ongeveer vijf zwemwaterprofielen

Voortgang maatregel

Op basis van de metingen van zwemwaterseizoen 2021 t/m 2024 zijn voor de periode 2025 vijf zwemwaterlocaties aangemerkt om het zwemwaterprofiel te actualiseren en hiervoor verbetermaatregelen voor locatiehouders en gemeenten af te spreken. Het doel hierbij is om voor alle zwemwaterlocaties minimaal de kwalificatie goed te krijgen.

Wat wilden we bereiken?

Biodiversiteit

Aandacht voor biodiversiteit is onderdeel van en gekoppeld aan ons reguliere werk en draagt bij aan schoon en voldoende water in het watersysteem

Wat hebben we daar voor gedaan?

Bestrijding exotische waterplanten

Voortgang maatregel

We bestrijden de exotische waterplanten zoals de grote waternavel, waterteunisbloem en watercrassula in onze wateren. Deze planten vormen een bedreiging voor de aan- en afvoer van water in ons beheergebied. Naast de dreiging voor de waterkwaliteit hebben zij een verstikkende werking op gewenste waterplanten zoals bijvoorbeeld krabbenscheer en fonteinkruidsoorten. We zetten in op preventie en systeemweerbaarheid via gezonde ecosystemen om de invasieve exoten beheersbaar te houden en daar waar het moet elimineren we de exoten om verdere verspreiding tegen te gaan. Wat schoon en geschoond is van exoten willen we schoon houden.

Pilot Amerikaanse rivierkreeft

Voortgang maatregel

We monitoren de verspreiding en soorten Amerikaanse rivierkreeften in ons beheergebied. De uitheemse rivierkreeften vormen met hun vraat- en graafgedrag onder meer een bedreiging voor de ecologische waterkwaliteit en de stabiliteit van oevers. We hebben in 2024 een pilot opgezet om samen met beroepsvissers de uitheemse rivierkreeften te bestrijden in twee gebieden. Met de monitoringsresultaten en de pilot kunnen we in 2025 enerzijds een bestrijdingsplan opstellen voor de uitheemse rivierkreeften in ons beheergebied. Anderzijds zetten we in op preventie door middel van gezonde ecosystemen.

Vervullen van de maatschappelijke functie

Wat wilden we bereiken?

Wetterskip Fryslân als waterautoriteit

We willen dat Fryslân klimaatbestendig is, zoals in onze blauwe omgevingsvisie (BOvi) omschreven.

Bovendien streven we ernaar om met onze BOvi externe impact te hebben op het beleid en de plannen van derden. Op deze manier willen we onze maatschappelijke rol als waterautoriteit voor het watersysteem vervullen en samenwerken aan een klimaatbestendig Fryslân in 2050.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Uitwerken visie Fryslân klimaatbestendig 2050+

Voortgang maatregel

In 2024 hebben we een tussenbalans opgesteld van het waterbeheerplan 2022-2027. De bestuurlijke behandeling staat voor het eerste kwartaal 2025 gepland. Separaat is in 2024 een beleidsuitwerking van de BOvi opgesteld waarvan de bestuurlijke behandeling ook in het eerste kwartaal 2025 staat gepland.??

Daarnaast zijn de aanpassingen voor veen, zand, klei, bebouwd gebied, Friese boezem en Waddeneilanden verder ontwikkeld voor bijdrage aan onze inbreng in de gebiedsgerichte aanpak voor het Fries Plan Landelijk Gebied (FPLG). In dat kader wordt ook een aanpak ontwikkeld voor de BOvi benodigde aanpassing/bijstelling van ons interne beleid, regels en normen. ??

Actualiseren beleid grondwateronttrekkingen

Voortgang maatregel

In het kader van duurzaam beheer zoetwater zijn we begonnen met het ontwikkelen van nieuw beleid voor grondwateronttrekkingen. We verwachten in 2025 het geactualiseerde beleid aan het algemeen bestuur voor te leggen.

Opstellen beregeningsregeling grondwater

Voortgang maatregel

Een eventuele beregeningsregeling wordt meegenomen in het nieuwe beleid voor grondwateronttrekkingen (zie "actualiseren beleid grondwateronttrekkingen").

Wat wilden we bereiken?

Watertoets

De Unie van Waterschappen heeft een nieuwe concept handreiking watertoets 2.0 opgesteld (2023). Deze handreiking geeft aan hoe art. 5.37 besluit kwaliteit leefomgeving onder de Omgevingswet (weging waterbelang) opvolger van de watertoets - optimaal kan bijdragen aan de nieuwe positie van het waterbelang in de ruimtelijke planvorming.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Actualiseren Leidraad watertoets

Voortgang maatregel

De Leidraad Watertoets (2013) wordt geactualiseerd en in lijn gebracht met onze Blauwe Omgevingsvisie (BOvi) 'Fryslân klimaatbestending 2050+'. In de zomer 2024 is gestart waarbij een brede vertegenwoordiging van gemeenten, provincie van zowel water als RO afdelingen en Vitens zijn betrokken bij de totstandkoming van de leidraad weging waterbelang. Bestuurlijke besluitvorming volgt in 2025.

Wat wilden we bereiken?

Gebiedsgericht werken

Ons waterschap is van en voor de samenleving. We werken in gebieden nauw samen met gemeenten en provincie, als één overheid. Ieder vanuit eigen taken en bevoegdheden. We leggen hierover afspraken vast, ook over de inzet van procesgelden en menskracht door het waterschap.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Opstellen samenwerkingsovereenkomsten GGA

Voortgang maatregel

Via de FPLG-werkgroep Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) is een advies opgesteld over de bestuursstructuur bij gebiedsprocessen. Dit dient als basis voor het samenwerken met andere overheden, in het kader van de Omgevingswet. Het advies moet nog behandeld worden in de stuurgroep. Het gedachtengoed moet vervolgens vertaald worden in samenwerkingsovereenkomsten met provincie en gemeenten en eventueel gebiedspartners. Het wegvallen van het FPLG veroorzaakt vertraging.

Wat wilden we bereiken?

Meer water vasthouden in de bodem

We werken samen met de landbouw aan het vergroten van het waterbergend vermogen van de bodem.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Werken aan waterbergend vermogen van de bodem

Voortgang maatregel

Met het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) en het Fries Programma Landelijk Gebied (FPLG) geven we hieraan invulling. Het halen van dit doel hangt af van de beschikbare middelen die vrij worden gegeven vanuit het FPLG.

Wat wilden we bereiken?

Funderingen

Er is een maatschappelijk, financieel en juridisch aanvaardbare oplossing voor woningen met funderingsproblemen in het veenweidegebied. Via het bestuurlijk overleg funderingen wordt het bestuur geïnformeerd.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Uitvoeren Aanpak funderingsproblematiek

Voortgang maatregel

We geven tot en met 2029 uitvoering aan de Aanpak Funderingsproblematiek onder andere door:

- Een Fries Funderingsloket op te zetten, waar inwoners van het veenweidegebied voor raad en daad terecht kunnen
- Een subsidieregeling voor funderingsonderzoek en funderingsherstel in te voeren
- De code rood-gevallen in de Grote Veenpolder adequaat te helpen met hun funderingsherstel
- Aandacht te houden voor bijzondere gevallen en hun financieringsbehoefte
- Innovatie in funderingsherstel te stimuleren
- Bestuurlijke en ambtelijke lobby richting het Rijk om meer aandacht en middelen voor de Funderingsaanpak te verkrijgen.

Het Funderingsloket is gerealiseerd en de regeling voor funderingsonderzoek is opgesteld. Van de 13 code-rood gevallen zijn er 8 geholpen. De lobby loopt onder andere via het Platform Slappe Bodem (PSB), waar we samen met ruim 40 andere overheden aan deelnemen.

Wat wilden we bereiken?

Veenweiden

In zes gebiedsprocessen werken we samen met partners aan plannen of maatregelen om de veenweidedoelen te realiseren. Belangrijke doelen zijn onder andere het aanpassen van het watersysteem aan klimaatverandering en een duurzaam toekomstperspectief voor de landbouw.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Implementatie aanpak hoogwatercircuits

Voortgang maatregel

De vastgestelde aanpak van hoogwatercircuits brengen we verder in de praktijk. We werken beleidsregels uit, richten de gegevensregistratie in en in een eerste selectie van urgente hoogwatercircuits starten we met planvoorbereiding voor de jaren 2025-2028. Voor dit jaar hebben we de zogeheten no-regret maatregelen opgepakt, om bij de meest urgente hoogwatercircuits een aantal knelpunten aan te pakken.

Uitvoeren van de gebiedsprocessen volgens Veenweideprogramma

Voortgang maatregel

In het ontwikkelgebied Aldeboarn de Deelen ronden we samen met de partners het gebiedsplan af. We werken nog aan het gebiedsplan voor Idzegea. Dat ronden we naar verwachting in 2025 af. De vastgestelde inrichtingsvariant voor het gebied Hegewarren werken we verder uit.

In de andere kansrijke gebieden werken we samen met betrokkenen verder aan proeven en pilots om ervaring op te doen met veranderingen in het waterbeheer en het grondgebruik.

Gebiedsproces Hegewarren: De GLB-aanvraag is ingediend. Hier is menskracht benodigd om het geld uit het maatregelpakketten weg te kunnen zetten. Integrale verkenning en het opstellen van een transitieontwerp voor besluitvorming heeft vertraging opgelopen.

Gebiedsproces Idzegea: Vanuit het programma is er afgelopen jaar even geen projectleider geweest waardoor er zaken in de vertraging zijn gegaan. Inmiddels is deze positie weer ingevuld. Een watersysteemanalyse vanuit het Wetterskip is afgelopen jaar niet uitgevoerd, maar staat voor 2025 wel op de planning.

Vaststellen compensatiesystematiek Veenweiden

Voortgang maatregel

De compensatiesystematiek veenweiden (CSV) wordt gezamenlijk met provincie gemaakt en voor bestuurlijke vaststelling voorgelegd. Met dit instrument kan in de gebiedsprocessen de vermogens- en inkomensschade als gevolg van de peilverhogingen worden bepaald. CSV is bestuurlijk vastgesteld en op route naar Europa voor een staatssteuntoets.

Uitvoeren pilots met hogere peilen.

Voortgang maatregel

Met betrekking tot de GLB-pilots zijn er vergunningsaanvragen gedaan en wordt de uitvoering in 2025 opgestart.

Wat wilden we bereiken?

Klimaatneutraal en circulair

Wetterskip Fryslân is sinds 2023 energieneutraal en wil in 2030 klimaatneutraal zijn en circulair in 2050.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Gemalen zoveel mogelijk inzetten op momenten dat er veel, vooral duurzame stroom aanwezig is Voortgang maatregel

Sinds begin 2024 hebben wij een elektriciteitscontract met dynamische prijzen. Malen op momenten dat er vooral duurzame elektriciteit aanwezig is, is dan ook goedkoop malen. Het ombouwen van de procesautomatisering, zodat zo veel mogelijk op deze momenten gemalen kan worden, lijkt op de ombouw voor sturing op eb en vloed, die bij de zee-gemalen geïmplementeerd is. We hebben hiermee nu ervaring, zie slim malen met getijdesturing. In 2025 starten we met het aanpassen van de procesautomatisering van de (circa 10) grootste poldergemalen en het Hooglandgemaal.

Slim malen met getijdensturing Voortgang maatregel

We besparen energie door zee-gemalen aan te sturen op basis van eb en vloed. Gemaal Ropta draait al een aantal jaar op deze manier en verbruikt hierdoor circa 25% minder elektriciteit. Gemaal Miedema bij Zwarte Haan is in 2024 aangepast. In 2025 passen we gemaal De Heining aan, het derde en laatste zee-gemaal.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de netto lasten voor de opgave Watersysteem opgenomen. Deze netto lasten zijn per beleidsproduct ingedeeld, zoals deze in de landelijke standaard indeling voor waterschappen is voorgeschreven.

bedragen x € 1.000

Opgave	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024	Vershil actuele begroting - jaarrekening
Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	-1.313	-1.235	-1.270	-78
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	-24.655	-22.716	-25.933	-1.939
Adviezen vergunningen	-115	-116	-211	1
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	-5.004	-5.579	-5.803	575
Beheer hoeveelheid water	-26.181	-25.685	-29.301	-496
Beheerinstrumenten watersystemen	-607	-601	-1.020	-6
Calamiteitenbestrijding watersystemen	-39	-0	0	-39
Eigen plannen	-6.988	-7.201	-10.474	212
Handhaving	-514	-583	-991	69
Monitoring watersystemen	-4.316	-4.866	-6.873	549
Plannen van derden	-271	-346	-447	75
Toezicht	-1.036	-1.263	-2.013	228
Vergunningen en meldingen	-1.514	-1.434	-3.390	-80
Netto resultaat opgave	-72.555	-71.624	-87.726	-931
* Centralisatie van overhead	0	-3.022	0	3.022
Totaal resultaat opgave	-72.555	-74.646	-87.726	2.091

* In december 2024 heeft het algemeen bestuur een budgetwijziging vastgesteld in relatie tot centralisatie van overhead binnen Bedrijfsvoering.

Toelichting op Wat heeft het gekost?

Het netto resultaat van de opgave bedraagt € 931.000 negatief. De grootste afwijkingen worden per beleidsproduct hieronder nader toegelicht:

Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen:

De exotenbestrijding heeft een overschrijding van € 1.187.000. In 2024 was extra inzet nodig, deels om achterstallige werkzaamheden van vorig jaar in te halen. Dankzij deze inspanningen is de verspreiding van exoten beperkt en is hergroei van achtergebleven resten voorkomen. Op termijn kan dit de bestrijdingskosten verlagen. Daarnaast is door tijdelijke vervanging van personeel voor de bestrijding van de muskusratten € 150.000 meer uitgegeven.

Als gevolg van wegwerken van achterstanden uit 2023 en hoger uitgevallen aanbestedingen voor een tweetal rayons is een overschrijding ontstaan van € 119.000. Vanwege de budget neutrale verschuivingen voor de personele inzet en doorbelasting vanuit beleidsproduct Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems zorgt dit hier voor een overschrijding van € 483.000 en bij Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems voor een onderschrijding.

Beheer hoeveelheid water

De verbruikskosten voor elektriciteit zijn € 424.000 hoger door de grote hoeveelheid neerslag in vergelijking met 2023 (ruim 1,5 miljoen Kwh. hoger). De gunstige tarieven en lagere energiebelasting dempen deze kostenstijging enigszins. De kosten voor netbeheer zijn wel hoger dan de uitgangspunten in de begroting evenals de bijdrage voor het lidmaatschap van de energiecoöperatie OVEF. Daarnaast zijn er overige kleine nadelige verschillen van € 72.000.

Eigen plannen

Het uitvoeringsplan 2024 van Veenweide en Waterbeheerplan bleken te ambitieus te zijn waardoor er een vertraging is ontstaan op de voortgang van het programma. Dit was eerder ook al bij voortgangsrapportage II vermeld en heeft uiteindelijk geresulteerd in een onderschrijding van personeelskosten van € 212.000.

Monitoring watersystemen

Door lagere toerekening van kosten van diverse vakgroepen aan monitoring watersystemen ontstaat een voordeel van € 404.000. Daarnaast is er € 145.000 minder uitgegeven aan het uitbesteden van metingen door derden.

Toezicht

Door een hogere doorbelasting van gemaakte uren voor toezicht van directe lozingen in het kader van de omgevingswet ontstaat een voordeel € 228.000.

Investeringen

In onderstaande tabel zijn in de kolom Begroot krediet 2024 de verwachte investeringskredieten voor 2024 weergegeven. Deze investeringen zullen in de toekomst tot kapitaallasten (afschrijving en rente) gaan leiden in de exploitatie. De kolom Verstrekkingen 2024 geeft de daadwerkelijke verstrekkingen weer. Het verschil tussen Bruto en Netto kan verklaard worden door bijdragen van derden die wij ontvangen voor de projecten die wij uitvoeren, denk hierbij aan subsidies, bijdragen van derden of co-financiering.

bedragen x € 1.000

Opgave Watersysteem	Begroot krediet 2024		Verstrekkingen 2024		Verschil	
	Bruto	Netto	Bruto	Netto	Bruto	Netto
Infrastructuur geautomatiseerde assets WS	400	400	400	400	0	0
Inrichting watersystemen	1.750	1.750	370	370	1.380	1.380
KRW - inrichtingsmaatregelen	2.200	2.200	330	330	1.870	1.870
Kunstwerken actieve waterbeheersing	12.250	12.250	11.395	11.395	855	855
Uitvoeringsprogramma Veenweide	400	400	0	0	400	400
Eindtotaal	17.000	17.000	12.495	12.495	4.505	4.505

Toelichting op Investerings

De kredietverstrekking blijft € 4.505.000 achter bij hetgeen beschikbaar is gesteld voor 2024. Voor Kunstwerken actieve waterbeheersing is vertraging ontstaan door grondverwerving- en juridische trajecten. Voor de portfolio's Inrichting Watersystemen en KRW is gewacht op de evaluatie van de KRW maatregelen eind 2024. Ten aanzien van Veenweide zijn er landelijke ontwikkelingen die spelen zoals rond het NPLG, waardoor er in 2024 geen aanvragen meer gedaan zijn.

Opgave Waterketen

Portefeuillehouder(s):	Remco van Maurik
Organisatie:	Opgave Waterketen

Beleidsproducten

- Afvalwaterbehandeling door derden
- Eigen plannen
- Getransporteerd afvalwater
- Gezuiverd afvalwater
- Verwerkt slib
- Ondersteunende beheerproducten

Waar zijn we van

Schoon en gezond water is van groot belang. Voor de bescherming van de volksgezondheid en de kwaliteit van onze leefomgeving. Maar ook voor recreatie, natuur en economie. Vanuit de opgave waterketen leveren we hier een belangrijke bijdrage aan. Belangrijke basis daarvoor is de beleids- en beheernota zuiveren die in 2019 door het algemeen bestuur is vastgesteld. De maatregelen binnen deze opgave financieren we vanuit de opbrengsten van de zuiveringsheffing zoals we die elk jaar in de heffingsverordening vaststellen.

We zuiveren het huishoudelijk en industrieel afvalwater in ons beheergebied. Zo dragen we bij aan een goede kwaliteit van het oppervlaktewater en een duurzame leefomgeving voor mens en dier. Dit doen we door het beheren, onderhouden en continu verbeteren van onze zuiveringsinstallaties en bijbehorende transportstelsels. Een bijdrage aan het behalen van de waterkwaliteitsdoelen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is een belangrijke ambitie voor ons.

Trends en ontwikkelingen

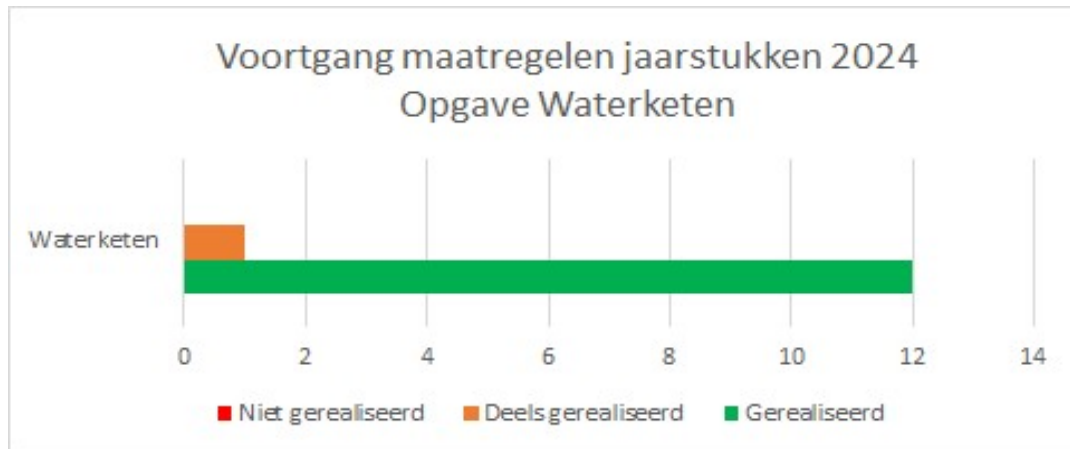
Samen met onze waterpartners, waarvan gemeenten de belangrijkste zijn, zorgen we voor een goed functionerende infrastructuur die ook rekening houdt met klimaatverandering (klimaatadaptatie). Het afkoppelen van hemelwater door gemeenten is een belangrijke maatregel om het (vuilwater)riool te ontlasten en het hemelwater langer vast te houden in stedelijk gebied. Hierdoor verbeteren de zuiveringsprestaties, wordt de grondwaterstand aangevuld en vermindert het aantal riooloverstorten.

Het terugwinnen van grondstoffen, reststoffen en energie uit het afvalwater is een steeds belangrijker onderdeel van de zuiveringsopgave. We dragen inhoudelijk en financieel bij aan onderzoek om dit mogelijk te maken en spelen een belangrijke rol bij het succes van circulariteit.

We willen de uitstoot van CO₂ terugbrengen naar nul in 2030. We willen in 2025 energieneutraal zijn en in 2050 klimaatbestendig. Ook de uitstoot van lachgas en methaan vanuit het zuiveringsproces en de slibverwerking draagt bij aan de klimaatverandering. Het gaat daarbij om ongeveer 40% van onze totale bijdrage aan de klimaatvoetafdruk. Ongeveer 70% van ons elektriciteitsverbruik vindt plaats binnen de opgave Waterketen. Een groot deel van onze duurzaamheidsdoelstellingen zullen we daarom binnen deze opgave moeten realiseren. Met het uitvoeren van de slibstrategie verwachten we een grote bijdrage te kunnen leveren. Met een mix van eigen opwek van elektriciteit uit biogas, zonne- en windenergie hebben we een belangrijke stap gezet. Omdat we niet overal onze uitstoot op nul kunnen krijgen, gaan we door met besparen en opwekken.

Samenvatting realisatie beleidsmaatregelen

In onderstaande tabel staat de voortgang van de realisatie van de beleidsmaatregelen. Iedere beleidsmaatregel wordt verder toegelicht.

Afname- en transportopgave

Wat wilden we bereiken?

Inspecties persleidingen

We beheren 814 kilometer persleidingen. De oudste persleidingen zijn nu circa 55 jaar oud. Er ligt nog ongeveer 22 kilometer aan persleidingen van asbestcement. De rest van ons areaal bestaat uit kunststof leidingen die een levensduur hebben van circa 70 jaar. Het overgrote deel hiervan is in de jaren 70 van de vorige eeuw aangelegd.

We gaan de persleidingen grondig inspecteren. Dit betekent zowel uitwendige als inwendige inspectie. Hierbij gaat het om de persleidingen die niet van kunststof zijn. Het vervolg van deze inspectie doen we in 2025, als er vanuit het inspectierapport blijkt dat dit nodig is.

Wat hebben we daar voor gedaan?

We inspecteren en vervangen persleidingen

Voortgang maatregel

In 2023 hebben we de eerste 6 kilometer geïnspecteerd (persleiding Noordwolde) volgens een nieuwe onderzoeksmethode. Afgelopen voorjaar hebben we een aanbesteding voorbereid en uitgevoerd. Deze is succesvol verlopen. Op dit moment is een partij geselecteerd die ons de komende jaren gaat ondersteunen in het inspecteren van de overige leidingen van asbestcement (in totaal 16 kilometer). Dit najaar zijn de persleiding Kootstertille en Nes (Ameland) volgens plan geïnspecteerd. Hieruit komt een vervangingsplan voor de komende jaren. Het ging hierbij in totaal om ruim 5 kilometer persleiding. De resterende ruim 10 kilometer inspecteren we in 2025/2026.

Het doel van deze inspecties is om de restlevensduur te bepalen van de meest kritische en kwetsbare asbestcement-leidingen. Op basis daarvan wordt een meerjarig vervangingsprogramma voor persleidingen opgesteld. De hiervoor benodigde investering(en) komen te zijner tijd terug in de perspectiefnota.

De kunststofleidingen (PVC) zijn vanaf de jaren 70 aangelegd. Later zijn er ook leidingen van HDPE aangelegd. Onderzoek heeft uitgewezen dat PVC-leidingen een minimale levensduur van 70 jaar hebben. Dit betekent dat in 2040 en verder deze leidingen voor het eerst vervangen moeten worden. HDPE-leidingen hebben een nog langere levensduur. De verwachting is dat we over een aantal jaar ook deze kunststofleidingen kunnen inspecteren met deze inline-inspectiemethode.

Zuiveringsopgave

Wat wilden we bereiken?

Investeringsprogramma waterketen

In 2024 gaan we verder met de uitvoering van het investeringsprogramma voor de waterketen. Het programma omvat investeringen in het transporteren van afvalwater en het zuiveren van afvalwater. Bij het zuiveren van afvalwater hoort ook de verwerking van zuiveringsslib. Dit draagt bij aan de doelen die voor de waterketen zijn opgesteld.

Lopende projecten worden in 2024 voortgezet of afgerond. We starten ook nieuwe projecten. Het programma actualiseren we jaarlijks. Hierbij verbeteren we het programmeringsproces doorlopend. Zo ontstaat steeds een realistischer en stabielere programmering. Een stabiele programmering maakt onze bedrijfsvoering meer voorspelbaarder, zowel wat betreft de inzet van personeel als financiële middelen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Uitvoering geven aan investeringsprogramma waterketen

Voortgang maatregel

In 2024 is een deel van de nieuwe slibontwateringsinstallatie (SOI) in Heerenveen in gebruik genomen. Daarnaast hebben we gewerkt aan technische varianten van oplossingen voor de rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi) in Franeker, Sint Annaparochie en Akkrum. Voor de nieuwbouw van de rwzi Franeker is vanaf medio maart 2024 gestart met het updaten van de onderzoeken van 2018 en 2020. Deze fase moet begin 2025 leiden tot een onderbouwde systeemkeuze/schetsontwerp. We beoordelen de transportsystemen van Wetterskip Fryslân en gemeente Waadhoeke en stellen vast waar geoptimaliseerd kan worden. Naast de genoemde lopende projecten starten we met de verkenning voor rwzi Leeuwarden, waarbij we kijken naar de vervanging van het beluchtingsstelsel en een aanpassing van het influentwerk.

Wat wilden we bereiken?

Reduceren emissies stikstof en fosfaat

In de KRW-maatregelen 2022 -2027 is als algemene maatregel de vermindering van de emissie van nutriënten van rwzi's opgenomen. De doelen die hiervoor waren opgenomen in de beleid- en beheernota zuiveren uit 2019, namelijk de emissies van stikstof en fosfor uit rwzi's met respectievelijk 5% en 15% te verminderen, hebben we inmiddels bereikt. Uit watersysteemanalyses blijkt dat wij op een aantal lozingspunten van rwzi's de emissie van stikstoffen en fosfaten verder kunnen verlagen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Opstellen reductieplan emissies

Voortgang maatregel

In 2023 is gestart met het opstellen van een fosfaatreductieplan. In dit plan wordt gekeken naar welke zuiveringen impact hebben op de waterkwaliteit, welke maatregelen nog genomen kunnen worden op deze zuiveringen om de effluentkwaliteit op dit punt te verbeteren, en naar wat de kosten zijn van deze maatregelen.

Begin 2024 is besloten om in dit plan niet alleen naar fosfaat te kijken, maar ook naar stikstof. Hiermee is de werktitel 'nutriëntenreductieplan'. Afgelopen jaar is besloten niet te kijken naar wat er nog mogelijk is op welke zuiveringen, maar ons te richten op die zuiveringen die het behalen van de KRW-doelen in de weg staan.

Om dit te bepalen is het najaar van 2024 gestart met het uitvoeren van immisietoetsen per zuiveringslocatie. Deze toetsen beantwoorden de vraag welke lozingskwaliteit benodigd is om de KRW-doelen te halen in de wateren waarop onze afvalwaterzuiveringsinstallaties lozen. In maart 2025 worden hiervan de uitkomsten verwacht. Deze uitkomsten worden vergeleken met wat onze afvalwaterzuiveringsinstallaties op dit moment presteren. Hieruit komt een actieplan. Dit plan zal in 2025 bestuurlijk worden voorgelegd.

De eerste uitkomsten zijn meegenomen in de (beleids-)evaluatie van de KRW die in 2024 heeft plaatsgevonden.

Wat wilden we bereiken?

Reduceren microverontreiniging in afvalwater

Op onze rwzi's worden microverontreinigingen, zoals bestrijdingsmiddelen, medicijnresten en microplastics, gedeeltelijk uit het afvalwater verwijderd. Een deel van deze micro's kan niet worden verwijderd en wordt via het effluent geloosd op het oppervlaktewater. Dit leidt tot normoverschrijdingen van de KRW-stoffen. In de nieuwe Europese richtlijn stedelijk afvalwater wordt ingezet op de verplichte verwijdering van deze stoffen vanaf 2035.

In 2024 komen we specifiek voor deze problematiek met een voorstel tot het plaatsen van een demonstratie-installatie(s)/pilotinstallatie(s) op een nog te selecteren locatie. Dit doen we om kennis en ervaring op te doen met toepasbare technieken.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Onderzoek naar de toepassing van extra nazuivering op RWZI's (4de zuiveringstrap)

Voortgang maatregel

In 2023 zijn we binnen het KRW-programma begonnen met het onderzoeken van probleemstoffen waaraan zuiveringen mogelijk een bijdrage leveren. We willen weten welke zuiveringstechnieken hierbij kunnen helpen. Gelijktijdig, of aansluitend, met het advies over nutriëntenvermindering uit de zuiveringen leggen we ook voor deze stoffen bij de behandeling van dit onderwerp bij het bestuur een voorstel voor.

In 2024 hebben we innovatieonderzoek uitgevoerd naar het toepassen van ferraat, in samenwerking met het Centre of Expertise Water Technology (CEW). Het onderzoek heeft onvoldoende resultaat opgeleverd. Er is voldoende aanleiding om vervolgonderzoek in 2025 in te plannen. Dit is in gang gezet.

Daarnaast is in mei Wetsus uitgenodigd om een presentatie te geven over een nieuwe innovatieve technologie die geschikt is om PFAS uit afvalwater te verwijderen. Dit krijgt een vervolg.

Ook is gekeken naar de mogelijkheid om bij de nieuwbouw van rwzi Franeker de huidige zandfilters in te zetten en her te gebruiken als vierde trap. Dit heeft een plek gekregen in de variantenstudie naar in te zetten technologie. Voor rwzi Oosterwolde is onderzocht of het mogelijk is om met een doekfilter of microscreen meer zwevende deeltjes, micro's en fosfaat te verwijderen. In 2025 maken we hierin keuzes.

Wat wilden we bereiken?

Vaststellen toekomstvisie waterzuiveren

Het bestuur vraagt om een toekomstvisie waterzuiveren. Deze gaan we in 2025 opstellen. Hiervoor maken we in 2024 voor het bestuur een startnotitie en een plan van aanpak van hoe we deze visie gaan opstellen. Het doel is dat we eind 2025 een vastgestelde toekomstvisie hebben op zuiveringen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Opstellen nieuw beleid Voortgang maatregel

In het najaar van 2024 is een startnotitie opgesteld voor het opstellen van de waterketenvisie. Deze is op route naar het bestuur. Besluitvorming in het dagelijks bestuur is voorzien in februari 2025. De inhoud van de startnotitie wordt via de leestafel van het algemeen bestuur met het hen gedeeld. In het najaar van 2024 zouden we een beleidsevaluatie van de huidige beleid- en beheernota zuiveren (vastgesteld in 2019) opstellen. Dit is niet gebeurd. Deze actie is onderdeel van het visietraject geworden die februari 2025 start.

Februari 2025 starten we het proces op wat leidt tot vaststelling van een waterketenvisie in 2025 (najaar). Het bestuur wordt hier nauw bij betrokken. In de visie gaan we in op hoe om te gaan met de noodzakelijke renovaties in combinatie met verduurzaming en de wens om grondstoffen terug te winnen.

Slibverwerkingsopgave

Wat wilden we bereiken?

Opvolging slibafzetcontract

Eind 2026 loopt ons huidige slibverwerkerscontract af. We zijn in 2020 gestart met een onderzoek naar welke duurzaamheidsverbeteringen we binnen het huidige contract konden doorvoeren en welke mogelijkheden we hebben voor de jaren 2027 en verder. In 2021 heeft het toenmalige bestuur de herijkte slibstrategiestudie vastgesteld. Deze studie liet zien dat het voor het klimaat niet verstandig is om grootschalig slib te vergisten. Het is beter om zoveel mogelijk energie in het slib te laten zitten en deze er bij de slibeindverwerker pas uit te halen.

In 2022 hebben we onderzocht welke eindverwerkers van slib bij onze slibstrategie passen. Het was een beperkt aantal, maar ze passen wel bij ons. Ook zijn er bedrijven die zich aan ons willen binden via een partnerschap. Het algemeen bestuur heeft in 2022 een voorkeur uitgesproken voor een nieuwe aanbesteding, maar een aandeelhouderschap is niet uit te sluiten.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Bepalen hoe wij slib gaan afzetten in de toekomst Voortgang maatregel

De afgelopen maanden is opnieuw gesproken met partijen die met ons een partnerschap willen aangaan. We hebben de voor- en nadelen in beeld gebracht van de opties: aanbesteding of het aangaan van een partnerschap (als aandeelhouder, met een deelneming in een verwerkingsinstallatie). Hierbij volgen we het beleidskader verbonden partijen. De verwachting is dat in april 2025 het algemeen bestuur een beslissing neemt om marktpartijen voldoende tijd te geven om zich voor te bereiden op de benodigde verwerkingscapaciteit.

Duurzaamheidsopgave

Wat wilden we bereiken?

Energiebesparingsplan per RWZI opstellen en uitvoeren

In het najaar van 2023 zijn alle rwzi's beoordeeld aan de hand van de erkende maatregelen lijst (EML) 2023. In deze lijst zijn door de Rijksoverheid energiebesparende maatregelen beschreven die, onder bepaalde voorwaarden, binnen 5 jaar worden terugverdiend.

Doelstelling is dat in het energiebesparingsplan per rwzi de volgende maatregelen zijn opgenomen:

- alle erkende maatregelen die in het najaar van 2023 nog niet zijn uitgevoerd.
- meer specifieke besparingen gerelateerd aan het zuiveringsproces.
- bouwkundige maatregelen aan verwarmde bedrijfsgebouwen die nodig zijn voor een aardgasvrije verwarming, bijvoorbeeld een warmtepomp.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Nul-meting uitvoeren per rwzi locatie

Voortgang maatregel

In december 2023 zijn we gestart met rapportage over de nulmeting aan de Rijksoverheid. De bouwkundige nulmeting voor met name de verwarmde bedrijfsgebouwen is uitbesteed. De resultaten verwerken we in de nieuw op te stellen energiebespaarplannen per rwzi.

Om inzicht te krijgen in de meer specifieke besparingen gerelateerd aan het zuiveringsproces op alle rwzi's en het bepalen van het besparingspotentieel is er nog een volgende stap nodig.

Wat wilden we bereiken?

Inzetten op terugwinnen van grondstoffen

De rwzi van de toekomst is niet alleen een zuivering, maar ook een energie- en grondstoffenfabriek. In 2050 wil Wetterskip Fryslân circulair zijn (eigen beleid). We werken aan het sluiten van kringlopen, zoals het terugbrengen van (micro)nutriënten naar het voedselsysteem. Vereniging Circulair Friesland wil een onderzoeksprogramma (SNUK) opzetten om de kringloop van humane reststromen te ontwikkelen. Wij hebben hierbij een cruciale rol, maar er zijn nog barrières op het gebied van technologie, kennis, regelgeving, samenwerking en economie. Ons waterschap neemt ook deel in het landelijke project kringloopsluiting nutriënten afvalwater en proceswater (KNAP) van de Wageningen University & Research (WUR). Dit project richt zich ook op het sluiten van de keten met betrekking tot nutriënten. Een voorbeeld hiervan is Spoordok Leeuwarden.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Deelname aan landelijk project Kringloopsluiting Nutriënten Afvalwater en proceswater

Voortgang maatregel

We nemen deel aan het landelijk project Kringloopsluiting Nutriënten Afvalwater en Proceswater (KNAP) van 2023 tot en met 2028. Diverse deelonderzoeken zullen resulteren in onderzoeksrapporten. Met het onderzoek wordt in beeld gebracht waar de kansen liggen om kringlopen te sluiten.

Deelname aan Fries programma Sluiten Nutriënten Kringlopen van Circulair Friesland

Voortgang maatregel

We nemen deel aan het Friese programma Sluiten Nutriënten Kringlopen (SNUK) van Circulair Friesland. Samen met de deelnemende partijen, onder ander uit de agrarische sector, willen we kennis uitwisselen en kansen voor samenwerking in beeld brengen om kringlopen te kunnen sluiten.

Het programma SNUK is in 2024 nader uitgewerkt. Er wordt onder andere ingezet op Living Labs (bijvoorbeeld Spoordok en Waterschoon Sneek). Hiervoor is een NWO KIC subsidie aangevraagd in april 2024, maar de uitslag is hiervan nog niet bekend. In oktober 2024 is een subsidieaanvraag gedaan bij RaakPro om daarmee de subsidiekansen te versterken.

Starten project SWITCH2o in Sneek

Voortgang maatregel

SWITCH2O wordt een vervolg op het project waterschoon. Het project richt zich op onderzoek naar nieuwe technologie op het gebied van (decentraal) zuiveren van afvalwater en kringloopsluiting. De LIFE subsidie aanvraag die in 2023 is ingediend was positief beoordeeld, maar had helaas te weinig bonuspunten ten opzichte van de andere ingediende projecten. De subsidieaanvraag voor 2024 is daarom niet gelukt. Er is ondertussen een nieuwe aanvraag ingediend waarvan de uitslag maart/april 2025 volgt. De kosten die gepaard gaan met deze vervolg onderzoeksfase, worden gedekt uit het klimaatmitigatiebudget.

Verkennen toepassing nieuwe sanitatie in Leeuwarden

Voortgang maatregel

We verkennen de toepassing van een circulaire waterketen in de wijk Spoordok in Leeuwarden om daarmee grondstoffen, energie en water terug te winnen uit afvalwater. Toepassing van nieuwe sanitatie, door het scheiden van waterstromen bij de bron in zwart-, grijs- en hemelwater, is daarbij een van de oplossingen. Drie hoofdvarianten worden nader verkend en via een multicriteria analyse vergeleken op kosten en duurzaamheid. De systeemkeuze rapportage van het adviesbureau is in oktober 2024 afgerond.

Fosfaat terugwinning uit slibas

Voortgang maatregel

We zetten in op fosfaat terugwinning bij de aanbesteding van de slibeindverwerking. Ook als we kiezen voor een aandeelhouderschap vragen we om fosfaatterugwinning. De afweging tussen milieurendement en kosten leggen we in 2025 aan het bestuur voor.

Wat wilden we bereiken?

Evaluatie samenwerkingsonderzoek demo-installatie PHA2Use

Wetterskip Fryslân is één van de consortiumpartners in het project PHA2USE. Naast ons waterschap zijn de waterschappen Brabantse Delta, Hollandse Delta, Scheldestromen en De Dommel ook betrokken. Daarnaast zijn HVC, Paques Biomaterials en Stowa partner. In dit project maken we een bioplastic uit afvalwater. Dit bioplastic heeft dezelfde producteigenschappen als plastics die commercieel te krijgen zijn, maar een fossiele oorsprong hebben. In 2022 is in Dordrecht (bij HVC Groep) een demonstratiefabriek in gebruik genomen. Dit was een belangrijke stap om te kijken of wat op laboratoriumschaal lukt, ook op een grotere schaal kan slagen. De voortekenen zijn goed, maar we hebben nog tot de zomer van 2024 nodig om alle onderzoeken af te ronden. Deze afronding is voor het project ook een belangrijk moment om te beslissen of we verder gaan.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Evaluatie samenwerkingsonderzoek demo-installatie PHA2Use

Voortgang maatregel

In mei 2024 is de demonstratiefabriek in Dordrecht stilgelegd. Dit is onderdeel van de afronding van de demonstratiefase van het project. Er is een eindrapportage opgesteld.

Onderdeel hiervan is een businesscase die aantoont wat de kansen zijn voor een succesvolle vervolgfase. Welke rol de waterschappen, en wij als Wetterskip Fryslân in het bijzonder, in een volgende fase gaan spelen is op dit moment nog niet duidelijk. Ook het bedrijfsleven is hierbij betrokken, vanuit Fryslân is dit bijvoorbeeld Paques Biomaterials in Balk. In 2024 hebben we de uitkomsten met het bestuur gedeeld en kijken we naar het vervolg en naar welke betrokkenheid gewenst is vanuit ons. De verwachting is dat ingezet gaat worden op deelname aan een transitiefase (max. 1 jaar). Deze transitie zal moeten leiden tot een investeringsbesluit om een fullscale installatie te bouwen.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de netto lasten voor de opgave Waterketen opgenomen. Deze netto lasten zijn per beleidsproduct ingedeeld, zoals deze in de landelijke standaard indeling voor waterschappen is voorgeschreven.

bedragen x € 1.000

Opgave	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024	Vershil actuele begroting - jaarrekening
Afvalwaterbehandeling door derden	-340	-260	-170	-80
Eigen plannen	-657	-999	-1.102	343
Getransporteerd afvalwater	-6.402	-6.023	-6.673	-380
Gezuiverd afvalwater	-26.234	-25.347	-29.779	-888
Verwerkt slib	-9.978	-12.520	-13.215	2.542
Netto resultaat opgave	-43.611	-45.149	-50.938	1.537
* Centralisatie van overhead	0	1.965	0	-1.965
Totaal resultaat opgave	-43.611	-43.183	-50.938	-428

* In december 2024 heeft het algemeen bestuur een budgetwijziging vastgesteld in relatie tot centralisatie van overhead binnen Bedrijfsvoering.

Toelichting op Wat heeft het gekost?

Het netto resultaat van de opgave bedraagt € 1.537.000 positief. De grootste afwijkingen worden per beleidsproduct hieronder nader toegelicht:

Eigen plannen

Door meer inzet te plegen op investeringsprojecten zijn er meer personeelskosten geactiveerd. Dit geeft een dekkingsvoordeel op de personeelskosten van € 343.000.

Getransporteerd afvalwater

In de voortgangsrapportage was al melding gemaakt van een financiële overschrijding vanwege de opgetreden persleidingbreuken. Over 2024 zijn de herstelkosten verder opgelopen tot een nadeel van € 225.000. Daarnaast zijn er overige verschillen van per saldo € 155.000 nadelig.

Gezuiverd afvalwater

Zoals al in de voortgangsrapportage was aangekondigd vallen de energiekosten van de rwzi's hoger uit. Zo zijn de kosten voor netbeheer hoger dan de uitgangspunten in de begroting en een andere kostenverhogende component is de bijdrage voor het lidmaatschap aan de energiecoöperatie. Per saldo leidt dit tot een nadeel van € 310.000. Daarnaast zijn er nog afwijkingen en verschuivingen wat per saldo zorgt voor een kostenoverschrijding van € 195.000.

Verwerkt slib

Een deel van de slibverwerkingsinstallatie in Heerenveen is eind 2024 in bedrijf genomen. In de planning was de oplevering voor 1 juli 2024 voorzien. In de 2e voortgangsrapportage is hier al melding van gemaakt. Dit veroorzaakt een afwijking van € 817.000 op kapitaallasten. Ook gepland onderhoud op slibverwerkingsinstallaties was minder noodzakelijk dan verwacht (voordeel € 339.000).

Verder zijn er nog een aantal meevallers door onder andere minder gebruik van chemische hulpstoffen bij het ontwateringsproces, minder afvoer en transport van het slib dan begroot en een beter resultaat van de ontwatering.

Investerings

In onderstaande tabel zijn in de kolom Begroot krediet 2024 de verwachte investeringskredieten voor 2024 weergegeven. Deze investeringen zullen in de toekomst tot kapitaallasten (afschrijving en rente) gaan leiden in de exploitatie. De kolom Verstrekkingen 2024 geeft de daadwerkelijke verstrekkingen weer. Het verschil tussen Bruto en Netto kan verklaard worden door bijdragen van derden die wij ontvangen voor de projecten die wij uitvoeren, denk hierbij aan subsidies, bijdragen van derden of co-financiering.

bedragen x € 1.000

Opgave Waterketen	Begroot krediet 2024		Verstrekkingen 2024		Verschil	
	Bruto	Netto	Bruto	Netto	Bruto	Netto
Groot onderhoud en KAM	1.900	1.900	1.900	1.900	0	0
Infrastructuur geautomatiseerde assets WK	2.800	2.800	2.800	2.800	0	0
KRW maatregelen tbv waterketen	500	500	0	0	500	500
RWZI's en transportstelsel 2024	8.850	8.850	8.340	8.340	510	510
Waterschoon 3.0	500	500	0	0	500	500
Eindtotaal	14.550	14.550	13.040	13.040	1.510	1.510

Toelichting op Investerings

In de 2e voortgangsrapportage werd binnen opgave Waterketen nog € 2,4 miljoen aan beschikbare verstrekkingen verwacht. Eind 2024 bedraagt dit € 1,5 miljoen.

Met name bij het onderdeel RWZI'en transportstelsel zijn in het 4e kwartaal meer verstrekkingen aangevraagd ten opzichte van de vorige inschatting doordat projecten vanuit voorbereiding overgegaan zijn naar uitvoering.

Opgave Bedrijfsvoering

Portefeuillehouders:	Frank Jorna, Remco van Maurik, Luzette Kroon, Monique Plantinga, Gerben de Boer
Organisatie:	Opgave Bedrijfsvoering

Beleidsproducten

- Onvoorzien
- Overige baten en lasten
- Ondersteunende beheerproducten
- Belastingheffing
- Bestuur
- Eigen plannen
- Invordering

Waar zijn we van

De opgave Bedrijfsvoering beoogt de primaire processen van Wetterskip Fryslân doeltreffend te ondersteunen volgens de verwachting van de doelgroepen. In zijn algemeenheid wil bedrijfsvoering zowel intern als naar buiten toe een ontvankelijke en wendbare dienstverlener zijn.

Binnen de opgave onderscheiden we een vijftal bedrijfsfuncties: relatiebeheer en huisvesting, informatiemanagement, personeelsmanagement, control, financiën en inkoop (CFI) en compliance (voldoen aan wet en regelgeving).

Trends en ontwikkelingen

Belangrijke ontwikkelingen binnen de bedrijfsfunctie relatiebeheer en huisvesting zijn het voortdurend verbeteren van klanttevredenheid, het verkorten van de doorlooptijd van klachtenafhandeling, het ontwikkelen en handhaven van servicenormen. In 2030 willen we volledig fossielvrij zijn. Om dat te bereiken gaan we door met de vergroening van ons wagenpark en materieel. Zolang we nog diesel gebruiken, kopen we blauwe diesel. De voertuigkeuzes voor het personenwagenpark zijn al fossielvrij. We kiezen voor blauwe diesel en elektrisch.

Bij informatiemanagement speelt de transitie naar cloudoplossingen, steeds meer datagedreven te werken, het beheersen van de ICT-kosten per medewerker, het verminderen van het aantal gebruikte applicaties en de overgang naar een kleiner aantal standaard applicaties die goed met elkaar kunnen communiceren. Ook belangrijke in deze context is, is de mate waarin al onze medewerkers de competenties bezitten om datagedreven te kunnen werken.

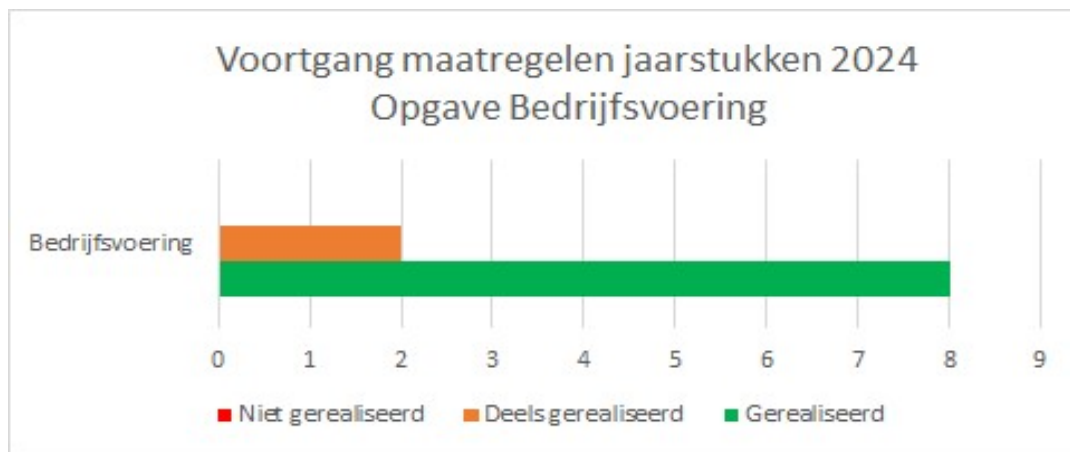
Bij de bedrijfsfunctie personeelsmanagement zijn er grote uitdagingen op het gebied van voldoende gekwalificeerd nieuw personeel. Daarnaast zetten we de komende jaren in op het ontwikkelen van het leidinggevende kader en het aantrekken van jong personeel door het aanbieden van stages en het opzetten van een traineeprogramma.

Control, financiën en inkoop (CFI) richt zich op het verder verbeteren van de financiële voorspelbaarheid en het beter geven van inzicht van de voortgang van de begroting.

De bedrijfsfunctie compliance richt zich vooral het voor alle onderdelen van het Wetterskip voldoen aan wet- en regelgeving. Dit uit zich voor wat betreft de onderdelen informatieveiligheid en de algemene verordening gegevensbescherming (AVG) in het willen voldoen aan de wettelijke eisen en de afspraken die op landelijk niveau samen met de andere waterschappen hierover zijn gemaakt. Concreet willen we een volgende stap zetten in het volwassenheidsniveau van onze informatieveiligheid en het voldoen aan de eisen die gelden voor de AVG.?

Samenvatting realisatie beleidsmaatregelen

In onderstaande tabel staat de voortgang van de realisatie van de beleidsmaatregelen. Iedere beleidsmaatregel wordt verder toegelicht.

Relatiebeheer en huisvesting

Wat wilden we bereiken?

Zorgen voor een duurzame werkomgeving

Huisvesting gaat over de instandhouding (bouwkundig beheer en onderhoud) en het gebruik (facilitair) van onze gebouwen. We werken aan meer grip op de instandhouding van de gebouwen. Daarbij moet een onderscheid gemaakt worden tussen de technische gebouwen noodzakelijk voor het uitvoeren van onze taken als waterschap, zoals de rioolgemaal en de overige gebouwen. De laatste categorie valt onder de verantwoordelijkheid van de opgave bedrijfsvoering. We willen een verdere verduurzaming en verbetering van de gebruiksmogelijkheden van de werkplekken en de vergaderruimtes. Het doel is dat onze medewerkers werken in een prettige aan de tegenwoordige eisen aangepaste werkomgeving.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Opstellen onderhoudsplan

Voortgang maatregel

In 2024 zijn er voor de gebouwen meerjaren onderhoudsplannen (MJOP) opgesteld. Deze MJOP's zijn een hulpmiddel om gestructureerd om te gaan met vervanging van onder andere de gebouw gebonden installaties.

Integraal informatiemanagement

Informatiemanagement zorgt voor een toekomstbestendige inrichting van de informatievoorziening en het ontwikkelen en uitvoeren van informatiebeleid. Daardoor kan de organisatie op elk moment over de gewenste gegevens beschikken. Dit is noodzakelijk om onze doelstellingen als Wetterskip Fryslân ten aanzien van Veilig, Voldoende en Schoon te kunnen realiseren.

Hierbij zijn ICT-infrastructuur, beschikbare applicaties en het optimaal functioneren daarvan een randvoorwaarde.

Wat wilden we bereiken?

We willen toewerken naar een integrale informatievoorziening

Van de toepassing van veel kleine applicaties willen we naar marktconforme grote applicaties die goed op elkaar aansluiten en informatie opleveren die makkelijk toegankelijk is. Op deze manier kan de hele organisatie eenvoudiger gebruik maken van de beschikbare informatie. De komende periode moet een belangrijke slag gemaakt worden in het goed op elkaar aan laten sluiten van de diverse systemen, maar ook in het goed laten werken van de verschillende organisatieonderdelen met de mogelijkheden die deze vooruitgang gaat bieden. Dit moet leiden tot een nog beter en efficiënter functionerend Wetterskip Fryslân.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Vervangen en herinrichten belangrijkste bronapplicaties

Voortgang maatregel

Het vervangen van de applicaties is onderhanden en het werk ingepland. Dit kende een langere aanlooffase waardoor het zwaartepunt van de realisatie naar 2025 is verschoven. Hiervoor is het nodig om gelden uit 2024 in 2025 beschikbaar te stellen. We stellen daarom voor om voor de niet gerealiseerde uitgaven in 2024 een bestemmingsreserve te vormen.

Wat wilden we bereiken?

Voortdurend verbeteren in steeds meer digitale wereld

We willen vanuit het programma digitale transformatie (DT) een bijdrage leveren aan het tot stand brengen van concrete innovatieve projecten en een innovatieve mindset, die bijdraagt aan vernieuwing en verbetering van werkprocessen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Advies over overdracht programma digitale transformatie

Voortgang maatregel

Het programma digitale transformatie loopt tot en met 2024. Daarom leggen we in het 2e kwartaal van 2024 een evaluatie voor aan het algemeen bestuur. Ook schrijven we een advies over borging van de resultaten en het vervolg. De evaluatie voeren we uit met de drie pijlers van het programma:

- pijler 1: werken aan een goede informatiepositie.
- pijler 2: inzetten van slimme technieken in onze werkprocessen.
- pijler 3: werken aan bewustzijn en samenwerking binnen en buiten de organisatie, als het gaat om digitale transformatie.

Op basis van de evaluatie heeft de directie besloten (januari 2025):

- Het programma digitale transformatie 2019-2024 af te ronden.
- De opgavemanager strategie & omgeving opdrachtgever te maken van het agile team datalab per 1 januari 2025.
- Een overbruggingsperiode in te stellen voor digitale transformatie voor 2025, inclusief het beschikbaar stellen van het benodigde budget. We schrijven een voorstel voor inbedding in het innovatieproces bij strategie & omgeving. Het overbruggingsjaar houdt in:

Met het einde van het programma digitale transformatie, stoppen de digitale ontwikkelingen binnen en buiten de eigen organisatie niet. Sterker nog, de veranderingen gaan steeds sneller. De projecten en activiteiten voor het overbruggingsjaar 2025 zullen voor digitale transformatie op een aantal accenten verschillen ten opzichte van de periode 2019 -2024. De focus zal met name liggen op overdracht en borging. We maken hierbij onderscheid in een deel VOORUITGANG en een deel VERANTWOORDELIJK, wat inhoudt:

VOORUITGANG

- Slimmer maken van onze werkprocessen vanuit een toekomstbestendige blik (intern en extern).
- Stimuleren en werken aan kansen en mogelijkheden, zowel in houding als gedrag van medewerkers.

VERANTWOORDELIJKHEID

- We maken ons klaar voor de bedreigingen die de voortuitgang met zich mee kan brengen.
- We bieden handelingsperspectieven zodat we om kunnen gaan met datgene wat op ons afkomt.

Wat wilden we bereiken?

Samenwerken en inkoop van ICT-technologieën met andere waterschappen

Op het gebied van ICT werken we samen met andere waterschappen via de gemeenschappelijke regeling van het Waterschapshuis. Samenwerking versterkt de onderlinge kennisdeling tussen waterschappen, bijvoorbeeld op het gebied van implementatie en adaptatie van nieuwe ICT-technologie. We beoordelen kritisch aan welke projecten we wel en niet deelnemen. Daarnaast sluiten we met het oog op de financiële voordelen van gezamenlijk inkopen via het Waterschapshuis overeenkomsten.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Invulling geven aan samenwerking en inkoop met het Waterschapshuis Voortgang maatregel

Het nieuwe koersplan en bedrijfsplan is vastgesteld. De bijbehorende transitie is in gang gezet en ronden we in 2026 af. De gezamenlijke dienstverlening op het gebied van informatieveiligheid is gecontracteerd en wordt in 2025 bij ons waterschap ingericht.

Personeelsmanagement

Wat wilden we bereiken?

Competente medewerkers in een aantrekkelijke werkomgeving

Wetterskip Fryslân zet continu in op de ontwikkeling van een aantrekkelijke, innovatieve, toekomstbestendige en lerende organisatie met een gezond en veilig werkklimaat.

Gezond en vitaal, gemotiveerd en met plezier werken is de kern van duurzaam werken. We richten onze activiteiten op de ontwikkeling van wendbare en weerbare medewerkers. Competente medewerkers die verantwoordelijkheid nemen voor hun werk, duurzame inzetbaarheid en ontwikkeling van talenten. Talentontwikkeling die ingezet kan worden bij het bereiken van de organisatiedoelen. Daar past een houding van levenslang leren bij.

Een strategisch personeelsplan (SPP) voor de hele organisatie en voor elk onderdeel van de organisatie (directe, opgave, vakgroep) is de basis van onze strategische personeelsplanning. Hierdoor wordt het onder andere mogelijk op tijd in te spelen op personeelsbehoeften.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Werken aan een goed kwantitatief en kwalitatief personeelsbestand

Voortgang maatregel

We hebben de werkzaamheden geconcentreerd op:

- Extra inzet op werving
- Starten management development programma's (zowel leidinggevenden en potentiële leidinggevenden)
- Starten traineeprogramma
- Inzetten op vergroten digitale vaardigheden

Control, financiën en inkoop

Een toekomstbestendig financieel beleid en betaalbaar waterschap is een belangrijke ambitie in ons coalitieakkoord. De dynamiek van ontwikkelingen in onze omgeving verandert. Het is belangrijk hierop zo goed mogelijk in te blijven spelen en ons hierop aan te passen. In de Kaderbrief 2024-2028 hebben we de bekende effecten van onzekerheden en risico's zo goed mogelijk vertaald in het effect op de netto lasten.

Wat wilden we bereiken?

Werkend risicomanagementproces

Bij een passend en werkend risicomanagementproces houden we ruime aandacht voor de Governance en de Risicorapportage. Ook zoeken we aansluiting bij andere aanverwante aandachtsgebieden zoals: informatiebeveiliging (BIO), privacy (AVG), rechtmatigheid en fraude/ integriteit.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Opzetten risicomanagement

Voortgang maatregel

In 2023 zijn we gestart met het professionaliseren van risicomanagement. In 2024 hebben we, via diverse sessies, ons risicoregister verbeterd. Hierbij is zichtbare aansluiting gemaakt met de aanverwante aandachtsgebieden informatiebeveiliging, privacy, rechtmatigheid en fraude/Integriteit. Hiernaast zijn de eerste stappen gezet in het professionaliseren van het risicomanagementproces dat aansluit op de planning & control (P&C) cyclus. Om risicomanagement goed te borgen is er een ondersteunende geautomatiseerde applicatie geselecteerd die het proces nog beter laat aansluiten bij aanverwante aandachtsgebieden. Deze applicatie draagt ook bij aan het goed borgen van het risicomanagementproces.

Wat wilden we bereiken?

Een toekomstbestendig en financieel gezond waterschap

In 2023 hebben we een nieuwe financiële applicatie geïntroduceerd, samen met een applicatie voor de totstandkoming van P&C-producten. In 2024 borgen we deze nieuwe applicaties. Daarnaast optimaliseren we onze processen om de juiste stuur- en verantwoordingsinformatie tijdig, juist en volledig te kunnen genereren. Dit draagt in belangrijke mate bij aan het verhogen van de voorspelbaarheid van de begroting.

We nemen in de optimalisatie van onze processen ook de wijzigingen die voortvloeien uit de verslaggevingsvereisten (het 'waterschapsbesluit' en het 'besluit beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen') mee. In deze doorontwikkeling en optimalisatie van de P&C-producten houden we ook rekening met de wensen en behoeften van het algemeen bestuur.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Herijken integraal financieel beleid

Voortgang maatregel

In 2024 is de herijkte nota financieel beleid en beheer door het algemeen bestuur vastgesteld waarin afspraken zijn vastgelegd over onder andere de schuldenpositie en financiële projectbeheersing. In deze vastgestelde nota financieel beleid en de daarbij vastgestelde Controle verordening en Financiële verordening is ook rekening gehouden met de wijzigingen voortvloeiend uit de nieuwe verslaggevingsvereisten (waterschapsbesluit).

Wat wilden we bereiken?

Versterken financiële beheersing van projecten

Vanwege de toenemende omvang en complexiteit van projecten is het van belang om de (financiële) sturing en beheersing waar mogelijk te verbeteren. We moeten zowel lopende als afgeronde projecten nauwlettend volgen en leren van onze ervaringen. Als lerende organisatie kunnen we lessen uit het verleden gebruiken om beter te sturen in de toekomst. Een goede financiële projectadministratie geeft inzicht in de kosten en baten van onze projecten, en draagt bij aan een financieel gezond en toekomstbestendig waterschap.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Opstellen kaders en inrichten financiële projectadministratie

Voortgang maatregel

In 2024 zijn in de door het algemeen bestuur vastgestelde herijkte nota financieel beleid onder andere de kaders vastgelegd voor de financiële projectadministratie en projectbeheersing. Op basis daarvan richten we onze processen daarop in. In 2024 is een applicatie geselecteerd om de projectbeheersing verder te versterken en deze applicatie is in januari 2025 geïmplementeerd.

Wat wilden we bereiken?

Inkoop- en aanbestedingsbeleid laten aansluiten op visie en wetgeving

De aandacht voor diversiteit, maar ook aandacht voor de regionale bedrijven, trekken we door in het werk dat we inkopen en aanbesteden. Bij een gebiedsgerichte aanpak werken we graag met mensen en partijen uit het gebied om zo optimaal kennis en ervaring uit het gebied te benutten. We zullen ons inkoop- en aanbestedingsbeleid op dit punt herzien. Daarin leggen we ook nadruk op onder andere innovatie, verduurzaming en sociaal-maatschappelijk ondernemen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Actualiseren aanbestedingsbeleid

Voortgang maatregel

Vanuit de Unie van Waterschappen is gezamenlijk met alle waterschappen in 2024 een nieuw uniform inkoop- en aanbestedingsbeleid 2024-2030 ontwikkeld. Wetterskip Fryslân heeft hier ook zijn aandeel in geleverd. Belangrijke speerpunten in dit beleid zijn het maken van maatschappelijke impact en het professionaliseren van inkoop. In het nieuwe beleid wordt dus ingegaan op maatschappelijke impact, waar aandacht voor de regio, innovatie en verduurzaming een belangrijk onderdeel van zijn. Een vervolgstap is om het beleid bestuurlijk te behandelen. Om te kunnen werken volgens een nieuw beleid worden uitvoeringsrichtlijnen opgesteld, specifiek voor Wetterskip Fryslân.

Compliance

Als Wetterskip Fryslân willen we voldoen aan wet en regelgeving (compliance). Dat uit zich door het willen voldoen aan de afspraken die zijn gemaakt over digitale veiligheid en weerbaarheid en het willen voldoen aan de Algemene Verordening Gegevensbeheer (AVG).

Sinds 2020 is er vanuit de Europese Unie aan de Network and Information Security (NIS2) richtlijn gewerkt. De NIS2-richtlijn gaat over een verbetering van de digitale en economische weerbaarheid van Europese lidstaten en geldt ook voor de overheid. Deze richtlijn wordt momenteel in nationale wetgeving omgezet. Binnen de waterschappen in Nederland geldt al vanaf 2018 de Baseline Basis Op Orde (BBOO) als het minimale ambitieniveau waaraan de waterschappen willen voldoen. Deze wordt periodiek aangepast en bijgesteld.

Wat wilden we bereiken?

Uitvoering geven aan Baseline Basis Op Orde (BBOO) en de AVG

In 2021 is door alle waterschappen de verbeterde BBOO goedgekeurd waarin is vastgelegd welk minimumniveau van digitale volwassenheid de waterschappen willen bereiken. BBOO omvat 23 specifieke maatregelen, waaronder de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), die moeten worden gerealiseerd. Deze maatregelen zijn ingedeeld in vier thematische domeinen zoals geïdentificeerd door de Unie van Waterschappen (UvW): informatie op orde, informatiebeveiliging en privacy op orde, digitale dienstverlening op orde & organisatie en samenwerking op orde.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Uitvoering geven aan BBOO

Voortgang maatregel

Ruim de helft van de maatregelen uit de BBOO zijn uitgevoerd. De overige maatregelen zijn onderhanden en zullen in 2025 worden afgerond.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de netto lasten voor de opgave Bedrijfsvoering opgenomen. Deze netto lasten zijn per beleidsproduct ingedeeld, zoals deze in de landelijke standaard indeling voor waterschappen is voorgeschreven. Op 17 december 2024 is door het algemeen bestuur besloten om een budgetwijziging vast te stellen tot centralisatie van overhead binnen Bedrijfsvoering. Het betreft een administratief technische aanpassing waarbij de totale kosten van overhead gelijk blijven, maar een centrale plek krijgen in de administratie onder de opgave Bedrijfsvoering. De actuele meerjarenbegroting 2024 en verder is hierop aangepast en dit zorgt voor de mutatie tussen de oorspronkelijke begroting en actuele begroting van € 32,7 miljoen.

bedragen x € 1.000

Opgave	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024	Vershil actuele begroting - jaarrekening
Onvoorzien	-0	-150	-150	150
Overige baten en lasten	-9.031	-8.635	-10.334	-395
* Ondersteunende Beheerproducten	-31.250	-32.705	-0	1.455
Belastingheffing	-3.220	-3.428	-3.110	208
Bestuur	-1.416	-1.767	-1.781	351
Eigen plannen	-528	-567	-465	38
Invordering	-1.773	-1.878	-1.922	106
	-47.217	-49.130	-17.762	1.913

* In december 2024 heeft het algemeen bestuur een budgetwijziging vastgesteld in relatie tot centralisatie van overhead binnen Bedrijfsvoering.

Toelichting op Wat heeft het gekost?

Het netto resultaat van de opgave bedraagt € 1.913.000 positief. De grootste afwijkingen worden per beleidsproduct hieronder nader toegelicht:

Onvoorzien

Op grond van de Waterschapswet, Art. 99 Lid 2 bevat de begroting een bedrag voor onvoorziene uitgaven. Deze stelpost is bedoeld om kosten die bij het opstellen van de begroting nog niet voorzien waren, maar toch zijn ontstaan, op te vangen. In 2024 is hier geen beroep op gedaan.

Overige baten en lasten

Er zijn projectkosten gemaakt ten bedrage van € 464.000 die niet leiden tot meerjarig economisch nut omdat de installatie niet voldoet aan de veiligheidseisen. Daarom kan de installatie niet in bedrijf worden gesteld wat leidt tot dit incidentele nadeel. Daarnaast zijn er kleine verschillen van per saldo € 69.000 voordelig.

Ondersteunende beheerproducten

Ten behoeve van de implementatie van het nieuwe onderhoudsbeheersysteem, het financieel pakket en inrichting GIS heeft het algemeen bestuur incidentele middelen beschikbaar gesteld. De implementatie krijgt nog een vervolg in 2025. We stellen voor om het restant van € 1.500.000 toe te voegen aan de bestemmingsreserve. Zie hiervoor ook hoofdstuk 'Te bestemmen resultaat'.

Belastingheffing

Op basis van de voortgangsrapportage van het Noordelijk Belastingkantoor (NBK) werd uitgegaan van een positief exploitatieresultaat. Van dit positief resultaat zou een bedrag van € 115.000 ten gunste van Wetterskip Fryslân komen. De begroting is hierop aangepast. Het uiteindelijke resultaat van NBK zorgt voor een aanvullend voordeel van € 208.000.

Bestuur

De uitgaven voor afschrijvingen zijn € 118.000 lager dan begroot. De kosten van de laatste verkiezingen zijn niet allemaal geactiveerd waardoor de totale investering meevalt. Daarnaast zijn de personeelskosten lager uitgevallen, door met name geen gebruik te maken van inhuur (voordeel € 153.000). Tot slot zijn er nog kleine overige verschillen van in totaal € 80.000 voordelig.

Investerings

In onderstaande tabel zijn in de kolom Begroot krediet 2024 de verwachte investeringskredieten voor 2024 weergegeven. Deze investeringen zullen in de toekomst tot kapitaallasten (afschrijving en rente) gaan leiden in de exploitatie. De kolom Verstrekkingen 2024 geeft de daadwerkelijke verstrekkingen weer. Het verschil tussen Bruto en Netto kan verklaard worden door bijdragen van derden die wij ontvangen voor de projecten die wij uitvoeren, denk hierbij aan subsidies, bijdragen van derden of co-financiering.

bedragen x € 1.000

Opgave Bedrijfsvoering	Begroot krediet 2024		Verstrekkingen 2024		Verskil	
	Bruto	Netto	Bruto	Netto	Bruto	Netto
Laboratorium apparatuur	616	616	616	616	0	0
Vervanging hard- en software	571	571	571	571	0	0
Vervanging materieel, voertuigen en overig	589	589	589	589	0	0
Eindtotaal	1.776	1.776	1.776	1.776	0	0

Toelichting op investeringen

Binnen opgave Bedrijfsvoering zijn er geen afwijkingen op de begrote kredieten en de verstrekkingen.

Paragrafen

Ontwikkelingen in het vorig begrotingsjaar

Dit bestuur kiest er voor dat de kosten en opbrengsten in evenwicht moeten zijn, zonder inzet van de reserves. Alleen incidentele kosten kunnen worden gedekt uit de algemene reserves. Ook is besloten om te stoppen met het activeren van bouwrente en overhead op uren met ingang van 2024. Zo komen de financiën van het waterschap zo snel mogelijk op orde en schuiven we minder kosten door naar de toekomst.

Volgens planning is in 2024 ons financieel beleid aangepast, alvast vooruitlopend op het nieuwe waterschapsbesluit. In dit financieel beleid zijn een aantal zaken geregeld, die meer inzicht moeten geven in de begroting. Dit nieuwe financieel beleid is nog niet van toepassing op deze jaarrekening.

Incidentele baten en lasten

In het verslagjaar 2024 hebben zich een aantal incidentele lasten en baten voorgedaan. Dit zijn lasten en baten die we niet tot de gewone bedrijfsuitoefening rekenen. In deze paragraaf gaan we hier verder op in.

Zoals besloten in de begroting 2024 worden incidentele ruimtevragers ten laste van de algemene reserve gebracht. De reserves blijven altijd boven de minimumnorm. In onderstaande tabel staan de begrote en daadwerkelijk onttrekkingen. Ook worden de overige incidentele baten en lasten voor 2024 getoond.

Incidentele ruimtevragers ten laste van algemene reserve

bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024
<i>Uit begroting 2023</i>		
Exotbestrijding	-1.500	-1.500
Financieel pakket, incl. datapakhuis	-377	-500
Slibafzet	-0	-400
Better wetter		-50
Programma Harlingen		-50
Boezemplan	-40	-40
Upgrade telemetrie		-300
Risicomangement	-178	-200
<i>Uit Kaderbrief 2024-2028</i>		
Integrale informatievoorziening incid.1	-906	-1.684
Integrale informatievoorziening incid.2		
Infrastructuur incidenteel		
Oeverconstructies	-221	-450
Project waterschoon 2 jaar verlengen	-50	-50
Inspectie asbestcement persleidingen	-150	-150
Totaal	-3.422	-5.374
Naar taak		
Watersysteembeheer	-2.520	-4.053
Zuiveringsbeheer	-902	-1.321
Totaal	-3.422	-5.374

Overige incidentele baten en lasten

bedragen x € 1.000

Incidentele baten en lasten in boekjaar	Jaarrekening 2024
Baten	
Teruggaaf BTW 2022 + 2023	164
Garantieprovisie lening Nij Hiddum Houw	90
Tegemoetkoming kinderopvangtoeslagen	51
Diversen	42
Totaal incidentele baten	347
Lasten	
Energielijn Leeuwarden	464
Diversen	13
Totaal incidentele lasten	477
Totaal	-130

Toelichting op incidentele baten en lasten:

In 2024 hebben zich een aantal incidentele lasten en baten voorgedaan. Deze lasten en baten rekenen we niet tot de gewone bedrijfsuitoefening. In deze paragraaf gaan we hier verder op in.

Toelichting op de incidentele baten

1. In 2024 zijn diverse overleggen geweest met de Belastingdienst. Dit heeft geresulteerd in afspraken over suppletieaangiften voor de BTW over 2022 en 2023. De bedragen van de suppletieaangiften zijn in 2024 verantwoord wat heeft geleid tot een baten van € 164.000.
2. Wetterskip Deelnemingen heeft een 50% belang in Windpark Hiddum Houw. De aanschaf van de windmolens door Windpark Hiddum Houw is gefinancierd door een langlopende lening. Wetterskip Fryslân staat mede garant voor deze lening en ontvangt hiervoor een garantieprovisie. In 2024 is de garantieprovisie over 2023 ontvangen en als een incidentele bate verantwoord.
3. In 2024 hebben we een bedrag van het Rijk ontvangen voor de kosten en de kwijtschelding/oninbaar verklaring van aanslagen die als gevolg van de toeslagenaffaire zijn afgeboekt. We hebben afgesproken dat het Rijk deze extra kosten vergoedt. In 2024 zijn de ontvangen bedragen over de jaren 2022 en 2023 verantwoord.
4. Diverse bedragen hebben in 2024 geleid tot een incidentele bate van € 42.000

Toelichting op de incidentele lasten

1. In de afgelopen jaren is veel tijd, geld en energie geïnvesteerd in een innovatieve methode om energie terug te winnen op de RWZI Leeuwarden. In 2024 bleek het eindresultaat niet aan de verwachting te voldoen. Daarom is besloten het innovatieve project te beëindigen. De in de afgelopen jaren geboekte kosten van onderzoek en interne uren zijn in 2024 afgeboekt.
2. Diverse kleine bedragen hebben in 2024 geleid tot een incidentele last van € 13.000

Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

Het beleid over de reserves en voorzieningen is vastgelegd in de nota integraal financieel beleid. Op grond van dit beleid staan er op de balans de volgende reserves:

- Algemene reserves
- Overige bestemmingsreserves

Algemene reserves

Algemene reserves zijn er om onvoorziene fluctuaties op korte termijn op te kunnen vangen. Op 4 oktober 2022 heeft het algemeen bestuur het risicomanagementbeleid van Wetterskip Fryslân opnieuw vastgesteld. Aan de hand hiervan is de omvang van het weerstandsvermogen per taak voor 2024 opnieuw berekend. De minimumnorm voor de reserve van de taak watersysteembeheer komt uit op € 3,77 miljoen en voor de taak zuiveringsbeheer op € 3,66 miljoen. Hiermee vindt het algemeen bestuur dat er voldoende weerstandscapaciteit is om mogelijke risico's op te vangen. De hoogte van de bedragen is gebaseerd op een analyse van de mogelijke risico's die wij als waterschap lopen. Voor een verdere toelichting op het weerstandsvermogen verwijzen we naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

In de volgende tabel staat het verloop van de algemene reserve.

bedragen x € 1.000

Eigen vermogen	Balans per 1-1-2024	Vermindering	Vermeerdering	Balans per 31-12-2024
Algemene reserves				
Algemene reserve watersysteembeheer	16.429	-	-	16.429
Algemene reserve zuiveringsbeheer	7.827	-	-	7.827
Subtotaal algemene reserves	24.256	-	-	24.256
Nog te bestemmen resultaat en incidente onttrekkingen				
Watersysteembeheer	-	-	2.419	2.419
Zuiveringsbeheer	-0	387	-	-387
Nog te bestemmen resultaat	-0	387	2.419	2.032

Bestemmingsreserves

Bij het vaststellen van de jaarrekening kan het bestuur bedragen vanuit het resultaat bestemmen voor een specifiek doel; de bestemmingsreserves. Deze afgezonderde bedragen kunnen alleen worden besteed aan het doel waarvoor ze zijn gereserveerd. Hieronder staat een overzicht van de toevoegingen aan en onttrekkingen uit de bestemmingsreserves in 2024.

Bedragen x € 1.000

Overige bestemmingsreserves	Balans per 31-12-2023	Toevoeging (+) 2024	Onttrekking / vrijval (-) 2024	Balans per 31-12-2024
<i>Langdurige bestemmingsreserves</i>				
Generatiebeleid	369	0	0	369
Innovatie	396	250	0	646
Renovatie sluizen Lauwersoog	556	0	134	422
HWBP	1.561	74	0	1.636
Overdracht/ onderhoud Noorderpier	627	0	47	580
Subtotaal langdurige bestemmingsreserves	3.510	324	181	3.653
<i>Bestemmingsreserves met korte looptijd</i>				
Veiligheidstoetsing Keringen	538	0	0	538
Aanvalsplan exotenbestrijding	0	600	0	600
Bezoekerscentrum Woudagemaal	157	0	95	62
Bezuinigingstaakstelling organisatie (2021)	300	0	0	300
Bezuinigingstaakstelling organisatie (2022)	400	0	0	400
Waterconservering zandgronden	63	60	0	123
Opstellen biodiversiteitsplan	175	0	82	94
Subtotaal bestemmingsreserves met korte looptijd	1.632	660	177	2.116
<i>Bestemmingsreserves met karakter overlopende post</i>				
Baggeren achterstallig onderhoud stedelijk water	1.506	550	453	1.603
Baggeren grote vaarten	0	428	428	0
Huur centrifuge	124	0	124	0
KRW	0	235	235	0
Project financiële administratie	0	310	310	0
Subtotaal bestemmingsreserves met karakter overlopende post	1.630	1.523	1.550	1.603
Totaal bestemmingsreserves	6.772	2.508	1.908	7.372

Toelichting op bestemmingsreserves

Langdurige bestemmingsreserve

Renovatie sluizen Lauwersoog

De sluizen van Lauwersoog zijn eigendom van Waterschap Noorderzijlvest. Volgens afspraak dragen wij een deel van de onderhouds- en beheerskosten. Onder projectleiding van Waterschap Noorderzijlvest werken we aan de renovatie van de twaalf sluisdeuren van de Cleveringsluizen op Lauwersoog. Bij de vaststelling van de jaarrapportage van 2010 en 2014 reserveerden we middelen voor de renovatie van de sluizen op Lauwersoog. In 2024 is € 134.000 ten laste van de reserve gebracht. In de periode t/m 2025 gebruiken we het restant van de reserve om onze bijdrage aan Waterschap Noorderzijlvest te dekken.

Overdracht/onderhoud Noorderpier

Conform begroting zijn de jaarlijkse onderhoudskosten aan de Noorderpier onttrokken aan de bestemmingsreserve.

Bestemmingsreserves van korte looptijd

Bezoekerscentrum Woudagemaal

In 2024 zijn de beide arbeiderswoningen naast het Woudagemaal voorzien van duurzame klimaatbeheersing. Ook de bovenverdieping van de tweede woning is in 2024 gerenoveerd en voorzien van werkplekken. Deze kosten brengen we ten laste van de bestemmingsreserve.

Bezuinigingstaakstelling organisatie

Het dagelijks bestuur besloot in 2024 een deel van deze bestemmingsreserve in te zetten voor extra kosten die zijn gemaakt in het kader van organisatieontwikkeling. De bestemmingsreserve is ooit gevormd vanuit teveel bezuinigde kosten ten opzichte van de taakstelling.

Opstellen biodiversiteitsplan

In 2023 hebben we capaciteit ingezet om het plan op te stellen. Dit plan was in 2023 klaar en in 2024 zijn we begonnen met de uitvoering. De kosten hiervoor bedroegen in 2024 € 82.000. Dit bedrag is uit de bestemmingsreserve onttrokken.

Bestemmingsreserves met karakter overlopende post

Baggeren achterstallig onderhoud stedelijk water

In 2024 is er een inhaalslag ingezet door de gemeenten op het gebied van achterstallig onderhoud baggeren in het bebouwde gebied. Hier is een overschrijding van € 453.000 geboekt. Dit bedrag brengen we ten laste van de bestemmingsreserve.

Baggeren grote vaarten

Deze bestemmingsreserve heeft een einddatum van 31-12-2024 en valt dan ook per balansdatum vrij ten gunste van het te bestemmen resultaat 2024.

Huur centrifuge

Deze bestemmingsreserve heeft een einddatum van 31-12-2024 en valt dan ook per balansdatum vrij ten gunste van het te bestemmen resultaat 2024.

KRW

Deze bestemmingsreserve heeft een einddatum van 31-12-2024 en valt dan ook per balansdatum vrij ten gunste van het te bestemmen resultaat 2024.

Project financiële administratie

Deze bestemmingsreserve heeft een einddatum van 31-12-2024 en valt dan ook per balansdatum vrij ten gunste van het te bestemmen resultaat 2024.

Voorzieningen

Voorzieningen zijn bedoeld voor het afdekken van (toekomstige) verplichtingen en verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs valt in te schatten. In 2024 zijn zes arbeidsgerelateerde voorzieningen opgenomen in de begroting. Hieronder staat een overzicht met de stand aan het begin van het jaar 2024 en de verwachte mutaties in 2024.

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Stand	Onttrekkingen		Stand
	1-1-2024	c.q. vrijval	Dotatie	31-12-2024
Pensioenvoorziening voormalig bestuur	4.263	333	794	4.724
Wachtgeld voormalig bestuur	505	104	17	418
Voormalig personeel	44	191	222	75
Jubileumgratificatie	666	130	408	944
Persoonsgebonden basisbudget	1.052		117	1.169
Thuiswerkplek	145		3	148
Totaal voorzieningen	6.674	757	1.561	7.479

Toelichting op voorzieningen

Pensioenvoorziening voormalig bestuur

De pensioenen van (oud-)bestuursleden zijn in eigen beheer van het waterschap. De kosten van de uit te betalen pensioenen komen ten laste van het waterschap. Voor deze verplichtingen is een voorziening gevormd. De hoogte van de voorziening is gebaseerd op de actuariële berekening waarmee de pensioenen zijn berekend. De voorziening is getroffen voor de (oud-)bestuursleden en hun nabestaanden die recht op pensioen hebben en de oud-bestuursleden die op dit moment nog niet de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt. In 2024 zijn de pensioenuitkeringen van € 333.000 ten laste gebracht van de voorziening. Vanwege de opgebouwde pensioenrechten en een gedaalde rekenrente ten opzichte van eind 2023 is € 794.000 toegevoegd aan de voorziening. Dit bedrag is nodig voor de toekomstige pensioenuitkeringen.

Uitgangspunten voor pensioenen

Voor de pensioenen die al zijn ingegaan:

- Peildatum voor het deelnemersbestand uit de opbouwadministratie is 31-12-2024.
- Rentepercentage is 2,355% voor verplichtingen met een looptijd van tien jaar.
- Waarde voor het nabestaandenpensioen is, waar nodig, ook opgenomen

Voor de toekomstige pensioenen:

- Peildatum voor het deelnemersbestand uit de opbouwadministratie is 31-12-2024.
- Rentepercentage is 2,325% voor verplichtingen met een looptijd van 25 jaar.
- Contante waarde voor het nabestaandenpensioen is ook opgenomen

De indexatie van de pensioenen per 1 januari 2025 is opgenomen.

Pensioenvoorziening peildatum 31-12-2024

In onderstaande tabel staan de gegevens van de pensioenvoorziening voor pensioenen die ingegaan zijn op 31-12-2024 en toekomstige pensioenen. Onder gepensioneerden vallen (oud-)leden van het dagelijks bestuur, hun partners en dagelijks bestuursleden van de rechtsvoorgangers die door pensionering pensioen uitbetaald krijgen. Onder actieven vallen de huidige leden van het dagelijks bestuur. Onder slapers verstaan we (oud-)leden van het dagelijks bestuur die bij uitdiensttreding anders dan door pensionering premievrije aanspraken op pensioen behouden.

bedragen x € 1.000			
	Aantal	Uit te betalen per jaar	Hoogte voorziening
Gepensioneerden	73		3.626
Actieven en slapers	11		1.170

Wachtgeld voormalig bestuur

Bij eerdere verkiezingen zijn een aantal bestuursleden niet teruggekeerd. De leden van het dagelijks bestuur die niet terugkeren in het dagelijks bestuur hebben recht op wachtgeld. Er is een inschatting gemaakt van het bedrag dat we in de komende jaren moeten uitkeren. In 2024 is € 104.000 uit de voorziening gehaald. Aan het eind van 2024 is een inschatting gemaakt van de in de toekomst uit te keren bedragen wat resulteerde in een benodigde dotatie van € 17.000.

Voormalig personeel

Wetterskip Fryslân is eigenrisicodrager voor werkloosheid. We dragen daarom geen WW-premie af. Bij personele kwesties maken we een voorziening. Door afronding van enkele personele kwesties, zoals arbeidsongeschiktheid, zijn een aantal medewerkers uitgestroomd. De ontstane aanspraken zijn in een voorziening opgenomen. In 2024 zijn een aantal bedragen uitgekeerd die niet in de voorziening waren opgenomen. Deze zijn alsnog toegevoegd in 2024. De kosten van de uitkeringen aan deelnemers van de Regeling voor Vervroegde Uittreding (RVU) zijn aan de voorziening toegevoegd.

Jubilea gratificatie

Deze voorziening is gevormd voor alle jubilea-uitkeringen waar werknemers en bestuursleden volgens de geldende arbeidsvoorwaarden recht op hebben. De voorziening is bepaald voor de huidige werknemers. Daarbij is rekening gehouden met de kans op vertrek. Per saldo is de voorziening met € 52.000 toegenomen.

Persoonsgebonden opleidingsbudget

De regeling persoonsgebonden basisbudget voor opleiding, ontwikkeling, loopbaan en vitaliteit is per 1 januari 2021 verlengd voor een periode van 5 jaar en een bedrag van € 6.000 per werknemer. Voor werknemers jonger dan 35 jaar is dit bedrag vastgesteld op € 12.000. Aan het eind van elk jaar beoordelen we hoe groot de voorziening moet zijn om de waarschijnlijk toekomstige aanspraken te kunnen dekken.

Thuiswerkplek

Voor elke medewerker die structureel thuiswerkt, is een budget beschikbaar. De medewerker kan hiermee op declaratiebasis middelen aanschaffen voor een Arbo-technische en ergonomisch verantwoorde thuiswerkplek (zoals een bureau of een stoel). Dit budget is niet bedoeld voor hardware (zoals een computer, laptop of een beeldscherm). Niet alle medewerkers die hiervoor in aanmerking komen, hebben tot nu toe middelen aangeschaft en gedeclareerd. We verwachten dat deze medewerkers dat alsnog gaan doen.

Waterschapsbelasting en netto lasten

Netto lasten naar taak en opgave

In de volgende tabellen zijn de netto lasten uitgesplitst naar de twee taken.

Watersysteembeheer

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024	Vershil actuele begroting - jaarrekening
Lasten:				
Netto lasten	-139.791	-142.367	-132.237	-2.576
Onvoorzien	-0	-75	-75	-75
Kwijtschelding/oninbaar	-1.825	-2.373	-2.581	-548
Dividenden en overige algemene opbrengsten	4.088	3.471	-5.670	-617
Subtotaal lasten	-137.528	-141.344	-140.562	-3.816
Belastingen	138.318	137.512	136.299	-806
Resultaat voor bestemming	790	-3.832	-4.263	-4.622
Mutaties algemene reserve	2.520	4.053	4.053	2.425
Mutaties bestemmingsreserve	1.629	1.083	265	
Nog te bestemmen resultaat watersysteembeheer	4.938	221	-3.999	-2.198

Zuiveringsbeheer

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024	Vershil actuele begroting - jaarrekening
Lasten:				
Netto lasten	-65.390	-66.595	-60.501	-1.205
Onvoorzien	-0	-75	-75	-75
Kwijtschelding/oninbaar	-2.130	-2.057	-2.264	74
Dividenden en overige algemene opbrengsten	-0	-0	-4.664	-0
Subtotaal lasten	-67.521	-68.727	-67.504	-1.206
Belastingen	66.855	65.690	66.189	-1.165
Resultaat voor bestemming	-666	-3.037	-1.315	-2.371
Mutaties algemene reserve	902	1.321	1.321	1.042
Mutaties bestemmingsreserve	279	155	-0	
Nog te bestemmen resultaat zuiveringsbeheer	515	-1.716	-1.315	3.413

Totaal

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024	Vershil actuele begroting - jaarrekening
Lasten:				
Netto lasten	-205.181	-208.962	-192.738	-3.781
Onvoorzien	-0	-150	-150	-150
Kwijtschelding/oninbaar	-3.955	-4.430	-4.845	-475
Dividenden en overige algemene opbrengsten	4.088	3.471	-10.334	-617
Subtotaal lasten	-205.048	-210.071	-208.067	-5.023
Belastingen	205.173	203.202	202.488	-1.971
Resultaat voor bestemming	124	-6.870	-5.579	-6.993
Mutaties algemene reserve	3.422	5.374	5.374	1.952
Mutaties bestemmingsreserves	1.908	1.236	265	-672
Totaal nog te bestemmen resultaat	5.454	-260	60	-5.713

Netto lasten naar opgave

Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling van de netto lasten naar opgave weer.

bedragen x € 1.000

Opgave	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024	Vershil actuele begroting - jaarrekening
Waterveiligheid	-26.618	-26.279	-31.415	-339
Watersysteem	-72.555	-74.646	-87.726	2.091
Waterketen	-43.611	-43.183	-51.809	-428
Strategie en omgeving	-7.498	-9.468	-11.318	1.970
Assetmanagement	-2.562	-2.935	-3.192	373
Bedrijfsvoering	-47.217	-49.130	-17.762	1.913
Totaal netto lasten per opgave	-200.061	-205.641	-203.222	5.580

Netto belastingopbrengsten

De gehanteerde belastingtarieven voor begrotingsjaar 2024 komen overeen met de tarieven die in de algemeen bestuursvergadering van 19 december 2023 zijn vastgesteld. De netto belastingopbrengsten zijn € 1.414.000 hoger dan de actuele begroting.

bedragen x € 1.000

Opgave	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024	Vershil actuele begroting - jaarrekening
Belastingopbrengst	205.173	203.202	202.488	1.971
Opbrengst kwijtschelding en oninbaarverklaring	-4.987	-4.430	-4.845	-557
Totaal dekkingsmiddelen	200.186	198.772	197.643	1.414

Waterschapsbelasting

Toelichting waterschapsbelasting watersysteembeheer

Watersysteembeheer: opbrengst € 845.000 voordeel

De opbrengst van de ingezetenenheffing komt in 2024 € 47.000 hoger uit dan de actuele begroting. Zowel de aanslagen over 2024 als ook de nog op te leggen aanslagen over voorgaande jaren vallen iets hoger uit.

De opbrengst gebouwd 2024 is € 771.000 hoger dan de actuele begroting omdat de daadwerkelijke stijging van de WOZ-waarde (weer) hoger is dan de waarderingskamer aangaf. Wetterskip Fryslân stelt de tarieven de laatste jaren op het laatste moment vast om de stijging van de WOZ-waarde zoveel mogelijk mee te nemen. Nu blijkt dat de stijging nog hoger uitvalt wat over 2024 een meeropbrengst oplevert van € 630.000. In 2024 zijn nog aanslagen opgelegd over voorgaande jaren. De opbrengst is € 141.000 hoger dan wat aan het eind van 2023 werd ingeschat.

De opbrengsten van de categorieën ongebouwd, natuur en de verontreinigingsheffing waren € 27.000 hoger.

Toelichting waterschapsbelasting zuiveringsbeheer

Zuiveringsbeheer: opbrengst € 944.000 voordeel

Voor de meetbedrijven is een hogere opbrengst van € 774.000 over het jaar 2024 gerealiseerd ten opzichte van de gewijzigde begroting. Een aantal meetbedrijven is meer gaan lozen dan verwacht. Bij de tabelbedrijven is het waterverbruik gestegen waardoor de opbrengsten weer op het niveau zijn van de jaren voor de coronaperiode (+€ 138.000). Ook de definitieve afrekeningen over 2022 en 2023 zorgen voor een hogere opbrengst. Op basis van het lagere waterverbruik in de coronajaren waren lagere voorlopige aanslagen opgelegd. Dit zorgt nu voor een extra opbrengst van € 614.000 die in 2024 wordt verantwoord. Totale meeropbrengst € 1.526.000.

De zuiveringsheffing woningen valt in 2024 lager uit omdat de afname van het gemiddeld aantal vervuilingseenheden per woning sneller daalt dan waar in de begroting rekening mee was gehouden. Dit geldt ook voor de aanslagen over voorgaande jaren die in 2024 nog zijn opgelegd. Deze opbrengst valt daardoor ook lager uit. De begroting was in de loop van 2024 al naar beneden bijgesteld maar de definitieve cijfers vallen nog lager uit. De lagere opbrengst bedraagt € 582.000 ten opzichte van de gewijzigde begroting. Bij het bepalen van het tarief voor 2025 is met deze afname rekening gehouden.

Toelichting kwijtschelding en oninbaar

Kwijtschelding en oninbaar: € 475.000 voordeel

Op basis van de tweede voortgangsrapportage is het begrote bedrag voor de kwijtschelding verlaagd met € 415.000. Het uiteindelijke bedrag aan kwijtschelding is nog eens € 61.000 lager.

In 2024 is € 608.000 oninbaar verklaard en is ten laste gebracht van de daarvoor gevormde voorziening. De actieve invordering van de nog openstaande posten over voorgaande jaren, die tijdens de coronajaren op een laag pitje stond, zorgt voor een lager bedrag aan openstaande posten. Hierdoor daalt ook de benodigde voorziening oninbaar. Om de voorziening weer op het vereiste niveau te brengen, is een bedrag van € 465.000 ten laste van de exploitatie verantwoord. Dit bedrag is € 414.000 lager dan het begrote bedrag voor oninbaar.

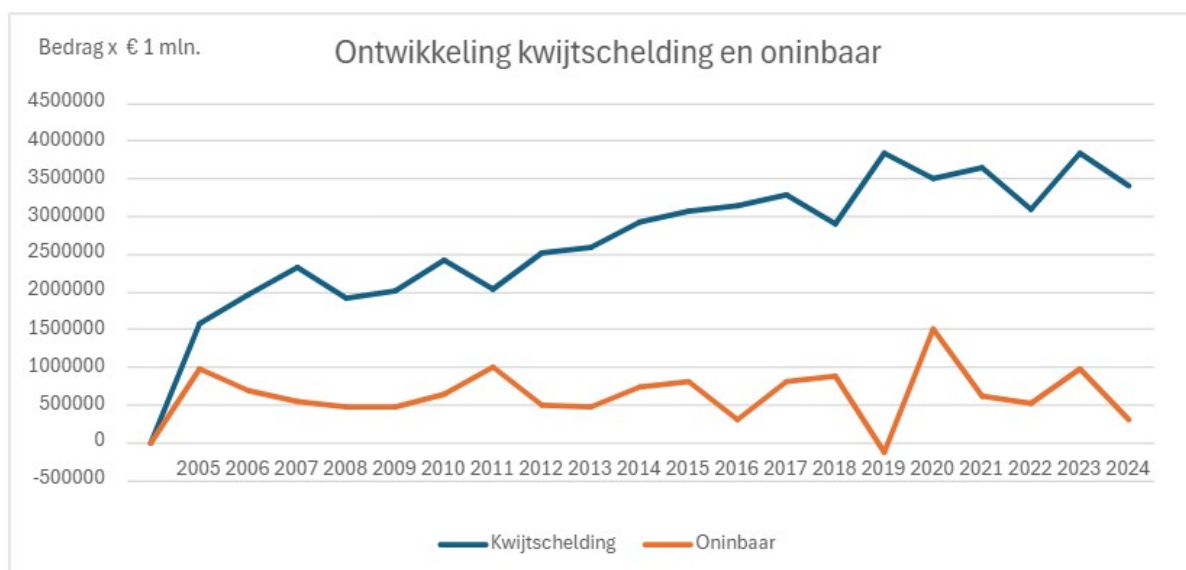
Kwijtscheldingsbeleid

Over het kwijtscheldingsbeleid hanteert Wetterskip Fryslân vanaf de begroting 2022 een 100%-norm. Dit betekent dat we ervan uitgaan dat een inkomen op bijstandsniveau minimale ruimte biedt om naast de bestaanskosten de lokale lasten, waaronder de waterschapsbelastingen, te betalen.

De kwijtscheldingsregeling (opgenomen in de heffingsverordeningen en kwijtscheldingsverordening) is alleen van toepassing op woonruimten en betreft de belastingaanslagen voor de verontreinigingsheffing, zuiveringsheffing en de ingezetenenomslag van de watersysteemheffing. Kwijtschelding wordt verleend, als de middelen om een aanslag te betalen ontbreken en ook niet binnen afzienbare tijd worden verwacht. Om te beoordelen of voldaan is aan bovengenoemde voorwaarden, vindt een individuele toetsing plaats.

Volgens de Regeling kwijtschelding belasting medeoverheden kunnen we ervoor kiezen om personen die in aanmerking komen voor kwijtschelding toe te staan wat extra financiële middelen (zoals spaargeld) te hebben zonder dat dit hun recht op kwijtschelding beïnvloedt. Vanaf 2023 houden we bij de kwijtschelding rekening met deze verruiming van de vermogensnorm. Ook ondernemers kunnen voor hun privé-waterschapsbelastingaanslag in aanmerking komen voor kwijtschelding. Voor de ondernemer gelden dezelfde eisen als voor de particulier voor betalingscapaciteit en vermogen.

De volgende grafiek geeft de ontwikkeling weer van de post kwijtschelding en oninbaar over de jaren 2005 tot en met 2024.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Wettelijke voorschriften

De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen bevat volgens het Waterschapsbesluit ten minste:

1. Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, met daarbij een beschouwing over de stand aan het begin, de mutaties en de stand aan het eind van het begrotingsjaar van de algemene reserves en bestemmingsreserves. Deze informatie is te vinden in paragraaf 'Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen'.
2. Een inventarisatie van de risico's.
3. Het beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's. De wetgever stelt overigens geen eisen aan het weerstandsvermogen; het waterschap is vrij om deze te bepalen. In deze paragraaf wordt het door het algemeen bestuur op 4 oktober 2022 vastgestelde beleid gevolgd.

Ontwikkelingen begrotingsjaar

We houden bij de uitvoering van activiteiten rekening met diverse risico's en onzekerheden die de realisatie van onze doelstellingen kunnen belemmeren. Om deze risico's financieel te beheren, is een minimaal vereist weerstandsvermogen vastgesteld door het algemeen bestuur.

In 2024 is het risicomanagement proces verder ontwikkeld. Ook zijn de eerste stappen gezet om het strategisch risicomanagement proces verder vorm te geven. Verder hebben we een applicatie geselecteerd die het risicomanagement proces ondersteund en het efficiënter en effectiever maakt.

In 2025 implementeren we het risicomanagement proces volledig, waarbij we aansluiten bij de bestaande rapportage lijnen. Ook implementeren en richten we een ondersteunende applicatie in. Het doel is om eind 2025 een werkend risicomanagement proces te hebben.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit van Wetterskip Fryslân wordt gevormd door de algemene reserves en ziet er als volgt uit:

bedragen x € 1.000

Eigen vermogen	Balans per 1-1-2024	Vermindering	Vermeerdering	Balans per 31-12-2024
Algemene reserves				
Algemene reserve watersysteembeheer	16.429	-	-	16.429
Algemene reserve zuiveringsbeheer	7.827	-	-	7.827
Subtotaal algemene reserves	24.256	-	-	24.256
Nog te bestemmen resultaat en incidente onttrekkingen				
Watersysteembeheer	-	-	2.419	2.419
Zuiveringsbeheer	-0	387	-	-387
Nog te bestemmen resultaat	-0	387	2.419	2.032

Risico's

In de begroting 2024 zijn de 10 belangrijkste operationele risico's genoemd die in 2024 kunnen gebeuren. Er zijn geen risico's geweest waarvoor we extra geld nodig hadden. In de begroting 2024 zijn de volgende operationele risico's beschreven:

Operationele risico's met mogelijk effect > € 100.000

Begroting*	Risico	Kans**	Mogelijk financieel effect in €	Risicobedrag in €***	Verskil met begroting 2023
WS	Maatschappelijke schade door nalatig handelen in waterbeheer	L	10.000.000	2.000.000	Geen
WS/WK	Afwijkingen t.o.v. aannames gehanteerd voor salariskosten als gevolg van CAO-ontwikkelingen	M	3.000.000	1.500.000	Kans van H naar M
WK	WF moet claims betalen m.b.t toerekening opbrengsten i.v.m. effluentheffing	H	800.000	720.000	Nieuw
WK	Afvoer afvalwater bij uitval zuivering	LM	2.500.000	500.000	Geen
WK	Uitval slibontwateringsinstallatie	M	2.500.000	1.250.000	Kans van L naar M
WS/WK	Digitale veiligheid: als gevolg van bijv. een ransomware aanval, hacking telemetrie kan het gebeuren dat processen van WF uitvallen en/of data gestolen wordt	M	2.000.000	1.000.000	Geen
WS/WK	Hogere werkelijke inflatie (Goederen en diensten) dan geraamd in begroting	L	1.100.000	220.000	Kans van M naar L
WK	Processen kunnen geen doorgang vinden als gevolg van verouderde procesautomatisering	M	1.000.000	500.000	Nieuw
WS/WK	Prijsstijging contracten	L	1.000.000	200.000	Kans van M naar L
WS/WK	Stijging energiekosten	M	750.000	375.000	Mogelijke impact verhoogd
Totaal				8.265.000	

Op basis van een inschatting op kans en impact bedragen de mogelijke effecten van de operationele risico's € 8.265.000. Dit bedrag wordt gecorrigeerd voor samenloopfactor van 0,9. Hiermee bedraagt de minimale weerstandscapaciteit voor Wetterskip Fryslân € 7.430.000.

Opgesplitst naar taak is dit:

Taak	Bedrag
Watersysteembeheer	€ 3.770.000
Zuiveringsbeheer	€ 3.660.000

Daarnaast volgen we onderstaande ontwikkelingen nauwlettend:

Onvoldoende draagvlak van de omgeving voor wateropgaven

De relatie tussen het waterschap en de samenleving is heel belangrijk voor goed waterbeheer en beleid. We zetten in op participatie en betrokkenheid van burgers, bedrijven en andere belanghebbenden. Dit doen we via inspraakprocedures en adviesorganen, met als doel meer draagvlak en vertrouwen te creëren. In een gepolariseerde maatschappij is het behoud van draagvlak belangrijk, omdat gebrek hieraan kan leiden tot weerstand en verminderde effectiviteit van projecten. Transparante communicatie en het zoeken naar overeenstemming zijn daarom belangrijk om een constructieve relatie met stakeholders te houden. Daarnaast vraagt de complexiteit van huidige maatschappelijke uitdagingen om een gezamenlijke aanpak van waterbeheer. Overheden moeten samenwerken als één geheel. Ook publiek-private samenwerkingen worden steeds belangrijker om oplossingen te vinden voor bijvoorbeeld de groeiende vraag naar expertise door klimaatverandering en de gevolgen daarvan, zoals veranderende waterbehoeften en meer risico's op overstromingen.

Verjuridisering van de maatschappij

We merken dat er steeds wetgeving komt op onze werkterreinen. Daarnaast zien we dat belanghebbenden steeds vaker de wet gebruiken om documenten in te zien. Dit zien we in de toename van het aantal en de aard van Woo-verzoeken. Het is mogelijk dat we in toekomst meer moeite moeten doen om aan de wettelijke eisen te blijven voldoen.

Toxicologische verontreiniging

Een andere ontwikkeling is de toename van toxicologische verontreinigingen, zoals PFAS en medicijnresten. Door verbeterde meetmethoden wordt de aanwezigheid van schadelijke stoffen steeds zichtbaarder. Deze stoffen hebben impact op zowel de natuur, biodiversiteit als de volksgezondheid. Onze uitdaging ligt in het ontwikkelen van regelgeving en innovatieve zuiveringstechnieken om de waterkwaliteit te verbeteren. Hierbij is samenwerking met diverse sectoren nodig om tot duurzame oplossingen te komen.

Europese regelgeving

Europese regelgeving speelt een grote rol in het werk van waterschappen. Richtlijnen zoals de Kaderrichtlijn Water en de Richtlijn Stedelijk Afvalwaterbeheer leggen strenge eisen op voor waterkwaliteit. Niet voldoen aan deze richtlijnen leidt tot boetes en het verlies van financiering. We verwachten dat er meer en strengere Europese regels komen. Dit maakt het moeilijker om onze waterschapstaken uit te voeren

Klimaatverandering

De gevolgen van klimaatverandering zijn duidelijk. Hogere temperaturen, stijgende zeespiegel en extreem weer, zoals lange periodes van droogte en hevige regenval, maken het nodig om steeds te investeren in waterkeringen en aanpassingen van watersystemen. Deze gevolgen hebben ook invloed op ecologie en biodiversiteit, waardoor extra maatregelen nodig zijn om de veerkracht van watersystemen te vergroten.

Energie

De energietransitie betekent dat we overstappen naar duurzamere energiebronnen, maar dat brengt ook nieuwe problemen met zich mee, zoals overbelasting van het elektriciteitsnet (netcongestie). Netcongestie gebeurt wanneer er op bepaalde momenten meer elektriciteit wordt gevraagd dan geleverd kan worden, of andersom. Dit kan het stroomnet overbelasten. Door klimaatveranderingen, zoals meer regen, komen er vaker pieken in de vraag naar elektriciteit, wat het probleem verergert. Omdat veel processen afhankelijk zijn van elektriciteit, kan netcongestie vertragingen of zelfs uitval van belangrijke systemen veroorzaken, zoals waterzuiveringsinstallaties die veel stroom gebruiken. Hierdoor kan de waterkwaliteit in gevaar komen. Ook het beheersen van waterstanden en het voorkomen van wateroverlast is afhankelijk van een stabiele stroomvoorziening.

Circulariteit

In de komende tien jaar krijgen we te maken met toenemende schaarste aan grondstoffen. Dit heeft gevolgen voor de aanleg en het onderhoud van infrastructuur. De vraag naar materialen neemt toe, terwijl de beschikbaarheid beperkt wordt door uitputting van bronnen en geopolitieke spanningen. Dit kan leiden tot hogere prijzen en moeilijker toegang tot essentiële bouwmaterialen. Voor investeringsprojecten betekent dit dat planning, uitvoering en kosten complexer kunnen worden.

Tegelijkertijd groeit de aandacht voor circulariteit. Dit betekent dat materialen efficiënter worden gebruikt en afval wordt verminderd. Nederland wil in 2050 volledig circulair zijn en ook wij streven hiernaar. Voor waterschappen biedt dit kansen om innovatieve, circulaire oplossingen te gebruiken, zoals het hergebruiken van materialen en het toepassen van duurzame ontwerp- en productiemethoden. Dit vermindert niet alleen de afhankelijkheid van schaarse grondstoffen, maar zorgt ook voor een duurzamere en kostenefficiëntere waterinfrastructuur.

Daarnaast speelt de energietransitie een belangrijke rol. Door te investeren in energie-efficiënte technologieën verkleinen we onze ecologische voetafdruk en verminderen we de afhankelijkheid van traditionele grondstoffen.

Digitalisering

Digitalisering en kunstmatige intelligentie bieden kansen om efficiënter te werken en op een betere manier beslissingen te nemen, maar brengen ook risico's mee, zoals cyberaanvallen. De inzet van AI kan bijvoorbeeld helpen om wateroverlast te voorspellen en preventieve maatregelen te nemen. Op de lange termijn zullen digitalisering en automatisering grote invloed hebben op de manier waarop waterschappen werken. Deze ontwikkelingen vragen ook om aanpassingen in personeelsbeleid en investeringen in scholing.

Arbeidsmarkt

De krapte op de arbeidsmarkt belemmert de taakuitvoering van waterschappen, vooral door een tekort aan technisch en ICT-personeel. Dit leidt tot vertragingen, lagere efficiëntie en hogere wervingskosten. De situatie wordt erger door de vergrijzing en toenemende vraag naar technisch personeel, waardoor ook aannemers te maken krijgen met personeelstekorten en stijgende kosten. Arbeidsmigratie is een mogelijke oplossing, maar brengt uitdagingen zoals culturele verschillen en concurrentie met andere sectoren.

Strategische risico's

Voor 2025 zien we de volgende strategische risico's (willekeurige volgorde):

- de mogelijkheid dat er niet genoeg of niet goed opgeleid en deskundig personeel is, waardoor de continuïteit van de bedrijfsvoering in gevaar kan komen;
- of het vergunnen van het voorkeursalternatief voor de dijk, inclusief eventuele natuurcompensatie wel doorgang kan vinden;
- de samenwerking tussen overheden voor slib- en grondstromen onvoldoende gerealiseerd wordt;
- het realiseren van bergings- en retentiegebieden te langzaam gaat (als gevolg van lange procedures) met een toenemende kans op overstromingen;
- de kans dat er (onnodig veel) ongewenste stoffen in de rioolwaterzuiveringen komen;

In 2025 optimaliseren we het strategisch risicomanagement proces verder.

Beleid omtrent weerstandscapaciteit en risico's

Het 'weerstandsvermogen' is het vermogen van het waterschap om (financiële) tegenvallers op te vangen zonder dat de continuïteit van het waterschap in gevaar komt. Het weerstandsvermogen wordt weergegeven als ratio. De weerstandsratio is de verhouding tussen weerstandscapaciteit en de financiële risico's. De weerstandscapaciteit is het bedrag dat vrijgemaakt kan worden om onverwachte financiële tegenvallers op te vangen. De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de algemene reserves.

De (financiële) risico's (na het nemen van beheersmaatregelen) worden jaarlijks in kaart gebracht. Bij de bepaling van de weerstandsratio wordt rekening gehouden met het feit dat risico's zich nooit allemaal met een maximale omvang zullen voordoen. Daarom wordt de kans van voordoen bepaald. Alleen bedragen boven de €100.000 worden meegenomen in de bepaling van de weerstandsratio. Ook wordt rekening gehouden met het feit dat de risico's niet allemaal in hetzelfde jaar tot incidenten leiden: het samenlooperpercentage. Dit samenlooperpercentage is, zoals gebruikelijk binnen de overheid, vastgesteld op 90%.

In formule ziet dit er als volgt uit: $\text{weerstandsratio} = \text{weerstandscapaciteit} / (0,9 \times \text{risico's})$

We streven naar een weerstandsratio die als voldoende wordt gezien. We gebruiken daarbij de onderstaande tabel. In dit model wordt een oordeel gekoppeld aan de weerstandsratio.

Waardering weerstandsratio		
Waarderingscijfer	Weerstandsratio	Betekenis
A	2,0	Uitstekend
B	1,4 - 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 - 1,4	Voldoende
D	0,8 - 1,0	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Dit betekent dat we streven naar een weerstandratio van minimaal 1,0. Als bij de actualisatie van de risico's blijkt dat het weerstandratio onder deze grens valt, bekijkt het bestuur of dit aanleiding geeft tot het verhogen van de aangehouden algemene reserve. Het aanhouden van alleen een ondergrens voor het weerstandratio betekent dat de omvang van de algemene reserve niet van jaar tot jaar fluctueert.

Weerstandratio

De weerstandratio wordt dus berekend door de weerstandscapaciteit te delen op de waarde van de risico's. Op basis van bovenstaande risico-inventarisatie komt de weerstandratio van deze jaarrekening uit op: (€ 31.168.887/ € 7.430.000) = 3,64.

Financiering en EMU-saldo

Financiering

Voor het financieren van de uitgaven beschikken we over interne en externe financieringsmiddelen. De interne financieringsmiddelen bestaan uit de lopende inkomsten, vooral belastingopbrengsten. Onder de externe financiering vallen de korte en de langlopende leningen. We leggen de diverse aspecten die hierbij een rol spelen hieronder uit.

Treasury

Het treasurystatuut geeft het formele kader voor onze treasury activiteiten. De geplande activiteiten leggen we ieder jaar vooraf vast in een treasury jaarplan. De treasurycommissie kwam in 2024 vier keer bij elkaar. De commissie voerde de doelstellingen uit het jaarplan uit. Begin 2018 sloten we een raamovereenkomst af met de Europese Investeringsbank (EIB). Het ging om een raamovereenkomst voor het aantrekken van maximaal € 100 miljoen krediet binnen een periode van drie jaar. De raamovereenkomst is van rechtswege aan het eind van 2021 geëindigd. Onder de raamovereenkomst is een bedrag van € 20 miljoen aangetrokken.

Staat van herkomst en besteding van middelen

De mutatie van de netto vlottende financiering in 2024 leggen we uit in de staat van herkomst en besteding van middelen:

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Herkomst	Besteding	Mutatie
Resultaat 2024	124		
Vaste activa			
- Afschrijvingen	40.851		
- Desinvesteringen			
- Investerings		42.568	
- Financiële activa	192		
Eigen vermogen lang			
Dotatie aan bestemmingsreserve			
Vreemd vermogen lang			
- Toename voorzieningen	804		
- Toename langlopende leningen	30		
Financieringsmutatie	42.002	42.568	-566
Vlottende financieringsmiddelen			
- Afname crediteuren		3.044	
- Toename over kortlopende schulden	1.392		
- Afname overlopende passiva		6.592	
- Afname liquide middelen	17.052		
- Toename debiteurensaldo		5.969	
- Toename overlopende activa		1.610	
- Toename voorraden		662	
Mutatie netto vlottende financieringsmiddelen	18.444	17.878	566

Overzicht kasstromen

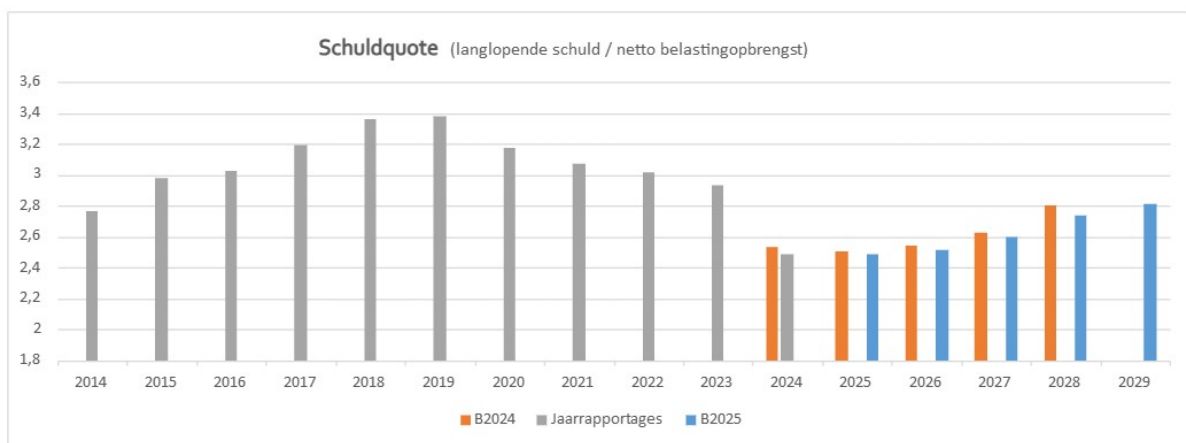
Bedragen x € 1.000

Kasstroombegroting 2024	
Resultaat	124
Afschrijving vaste activa	40.851
Mutatie reserves en voorzieningen	804
Bruto kasstroom uit operaties	41.780
Exploitatie	
Toename van de vorderingen	-7.579
Toename van de voorraden	-662
Afname kortlopende schulden	-8.244
Kasstroom uit operationele activiteiten	-16.485
Investeringsactiviteiten	
Investeringsactiviteiten in vaste activa	-42.568
Besteding vooruit ontvangen subsidie	
Desinvesteringen	
Investeringsactiviteiten in financiële activa	192
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-42.376
Kapitaalstortingen	
Opgenomen leningen	10.000
Aflossingen leningen 2025 naar kortlopende schulden	-9.970
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	30
Afname liquiditeiten	-17.052

Opbouw en verloop langlopende schuld

Schuldquote (lange schuld)

De belastinginkomsten laten zien hoeveel schulden een waterschap kan dragen. De schuldquote (langlopende schuld gedeeld door de belastingopbrengsten) geeft aan hoe lang we nog belasting moeten innen om de schuld af te lossen na opheffing van het waterschap. Een daling van de schuldquote is een verbetering van de schuldpositie, een stijging is een verslechtering. In 2024 is de schuldquote 2,5.

Bedragen x € 1.000

Vreemd vermogen	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Langlopende schuld op 1 januari	449.307	472.419	480.531	491.610	502.974	503.671
- Af: aflossingen	-20.888	-6.888	-27.221	-38.636	-44.303	-9.970
- Bij: nieuwe geldleningen	44.000	15.000	38.300	50.000	45.000	10.000
Langlopende schuld op 31 december	472.419	480.531	491.610	502.974	503.671	503.701
Rentelast langlopende leningen	12.585	12.071	12.157	11.905	11.572	11.376

Opbouw en verloop kortlopende schuld

We financieren onze activiteiten binnen de kasgeldlimiet met korte middelen. De kasgeldlimiet geeft het maximumbedrag aan waarvoor we kortlopende financieringsmiddelen kunnen aantrekken. Kortlopend betekent een looptijd korter dan een jaar. De kasgeldlimiet bedraagt 23% van het begrotingstotaal, is € 50,2 miljoen. Artikel 4 van de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) bepaalt dat overheden de kasgeldlimiet maximaal twee achtereenvolgende kwartalen mogen overschrijden.

Bedragen x € 1.000

Kortlopende vordering/schuld ten opzichte van kasgeldlimiet	Vordering/schuld	Kasgeldlimiet
1e kwartaal	-17.230	-50.181
2e kwartaal	-8.837	-50.181
3e kwartaal	-16.121	-50.181
4e kwartaal	-14.172	-50.181

Rente langlopende financiering

Bedragen x € 1.000

Rentekosten	Begroting 2024	Actuele begroting 2024	Jaarrekening 2024	Vershil
Rentelasten langlopende verplichtingen	11.376	11.260	11.375	115
Rentelasten rekening-courant/kasgeld	450	170	3	-167
Rentebaten	-	-525	-955	-430
Totaal rentekosten	11.826	10.905	10.423	-482

Rente rekening courant / kasgeld rente

In 2024 zijn er geen kasgeldleningen geweest. Wel is er een renteopbrengst geweest door positieve saldi van de bankrekeningen en schatkistbankieren.

Het saldo van de bankrekeningen is het gehele jaar positief geweest. Gedurende het jaar zijn de overtollige liquide middelen bij de Rijks schatkist aangehouden. Wij hebben een rentevergoeding van het Rijk ontvangen over het saldo. Het rentepercentage varieerde van 2,91% tot 3,91%. Aan het eind van 2024 was de rentevergoeding 2,91%. Per saldo komen de rentebaten uit op een bedrag van afgerond € 955.000.

Renterisiconorm

In de Wet financiering decentrale overheden is een renterisiconorm voor decentrale overheden vastgelegd. Dit houdt in dat in enig jaar het totaal aan aflossingen en renteconversies een gesteld maximum niet mag overschrijden. Voor waterschappen is deze norm 30% van het begrotingstotaal. In 2024 hebben we deze risiconorm niet overschreden.

Renteomslag

De gemiddelde rente die we hanteren om de rentelasten om te slaan over onze activa, is (€ 10,42 miljoen / € 501,88 miljoen) = 2,08%.

Bedragen x € 1.000

Renteberekening	Totaalbedrag	Gemiddeld
Materiële vaste activa		
Materiële vaste activa per 1 januari	428.365	428.365
Geactiveerde werken per 1 januari	34.125	34.125
Overige investeringen/desinvesteringen		
Afschrijvingen	-40.851	-20.197
Subtotaal	421.639	442.293
Onderhanden werk		
Uitgaven op onderhanden werk per 1 januari	88.599	88.599
Geactiveerde werken per 1 januari	-34.125	-34.125
Subtotaal	54.474	54.474
Financiële vaste activa		
Financiële vaste activa per 1 januari	5.113	5.113
Subtotaal	5.113	5.113
Gemiddeld geïnvesteerd bedrag		501.880
Rente	11.378	
Rentebaten	-955	
Totaal betaalde rente	10.423	

Mutaties langlopende leningen

Mutatie leningen in 2024	Rente (%)	Hoofdsom (x € 1.000)	Looptijd (jaren)	Storting /aflossing (datum)
Tegenpartij				
Nederlandse Waterschapsbank	0,44	10.000	30	3-jun
Totaal		10.000		

Financieringsbehoefte

Voor de toekomstige financiering zijn in de afgelopen jaren leningen met uitgestelde storting afgesloten. In de komende jaren vindt de storting plaats van leningen die in het verleden zijn afgesloten om te profiteren van het lage renteniveau. De belangrijkste kenmerken van deze leningen staan hieronder:

Afgesloten leningen met uitgestelde storting	Rente (%)	Hoofdsom (x € 1.000)	Looptijd (jaren)	Storting (datum)
Tegenpartij				
Bank Nederlandse Gemeenten	1,897	15.000	50	4-9-2026
Totaal		15.000		

EMU-saldo

Op 3 maart 2015 besloot het algemeen bestuur om zowel de EMU-referentiewaarde als de renterisiconorm als uitgangspunt te nemen bij het beoordelen van de investeringsplanning en de schuldenpositie. Dit wordt meegenomen in de begroting en het meerjarenperspectief. Deze paragraaf beschrijft de ontwikkeling van het EMU-saldo. Hiervoor is de renterisiconorm toegelicht. Ook wordt de ontwikkeling van de schuldenpositie weergegeven.

EMU-referentiewaarde

Het doel van de Wet HOF is ervoor te zorgen dat Nederland voldoet aan de Europese norm van maximaal 3% tekort op de begroting. De 3%-norm is daarbij vertaald naar een aandeel voor de decentrale overheden. Het Rijk gebruikt een zogenaamde 'macronorm' voor de drie decentrale overheden gezamenlijk. Het kabinet kijkt niet naar sectoren of individuele overheden zolang de decentrale overheden als geheel de norm niet overschrijden. De individuele EMU-referentiewaarden zijn vooral richtlijnen voor het toegestane tekort op het niveau van individuele overheden.

In 2018 maakten de Unie van Waterschappen, IPO en VNG afspraken met het kabinet over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden in de periode 2019 tot en met 2022. Deze ruimte is 0,5% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) waarvan 0,06% voor waterschappen. Op basis van de vastgestelde verdeelsleutel van de 'geraamde netto-exploitatiekosten van het voorgaande jaar' leidt dit voor Wetterskip Fryslân tot een (indicatieve) EMU-referentiewaarde van € 33,3 miljoen voor 2024.

Zoals uit onderstaande tabel blijkt, is de EMU referentiewaarde in 2024 niet overschreden. Het EMU-saldo is fors lager dat begroot. Dit is het gevolg van lagere netto uitgaven op investeringen en een gunstiger exploitatieresultaat.

Bedragen x € 1.000

EMU-saldo	Realisatie 2023	Begroting 2024	Realisatie 2024	Vershil
	a	b	c	c-b
<u>EMU/exploitatiesaldo</u>				
Bruto resultaat (voor onttrekking bestemmingsreserve)	-6.802	-5.579	124	5.703
<u>Invloed investeringsuitgaven</u>				
Netto investeringsuitgaven	-47.827	-75.835	-42.568	33.267
Verkoop van materiële en immateriële activa				
Afschrijvingen	40.438	43.634	40.851	-2.783
<u>Invloed reserves en voorzieningen</u>				
Toevoegingen aan voorzieningen en 'onvoorzien' t.l.v. exploitatie	1.303	450	1.562	1.112
Onttrekkingen aan voorzieningen en 'onvoorzien' t.b.v. exploitatie	-	-	-	-
Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-702	-700	-757	-57
Toevoeging rechtstreeks aan voorzieningen				
<u>Aandeel EMU-saldo gemeenschappelijke regelingen</u>				
NBK (27,0%)				
Waterschapshuis (4,9%)				
Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)				
EMU saldo	-13.590	-38.030	-788	37.242
Referentiewaarde (toelaatbaar EMU tekort)			-33.300	

Verbonden partijen

Wij hebben een aantal taken ondergebracht in samenwerkingsverbanden met meerdere waterschappen en/of andere instellingen. Het gaat hier om deelnemingen in vennootschappen, gemeenschappelijke regelingen en stichtingen. Deze samenwerkingsvormen noemen we 'verbonden partijen'. Hieronder verstaan we een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin het waterschap een bestuurlijk en financieel belang heeft.

Met bestuurlijk belang bedoelen we: het waterschap heeft zeggenschap door vertegenwoordiging in het bestuur of door stemrecht.

Met financieel belang bedoelen we: het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is of waarvoor aansprakelijkheid bestaat als de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

Visie op verbonden partijen

We werken op veel manieren samen met andere organisaties. Dit doen we om meer rendement voor Wetterskip Fryslân en de Mienskip te behalen. Eén van deze samenwerkingsvormen is het deelnemen aan verbonden partijen. Deze vorm van samenwerking vraagt om een goede balans van bevoegdheden, verantwoordelijkheden en verantwoording.?

Wanneer de vraag opkomt of het wenselijk is een samenwerking aan te gaan om een taak van het waterschap op afstand te organiseren, vraagt dit een goede afweging.

Onderstaande uitgangspunten zijn van toepassing bij het maken van een afweging over het al dan niet toetreden tot een verbonden partij en de inrichting ervan:

1. Er worden alleen activiteiten overgedragen aan een verbonden partij als deze zich hiervoor lenen.
2. Voor samenwerking in een verbonden partij wordt de best passende bestuurlijke, organisatorische en juridische vorm gekozen. De keuze tussen een publiek- of privaatrechtelijke samenwerking wordt per geval gemaakt. Er wordt gekozen voor een samenwerkingsvorm die zo eenvoudig mogelijk is.
3. Bij besluitvorming over samenwerking in een verbonden partij wordt naast een voorstel voor de rechtsvorm, ook aandacht besteed aan risico's en beheersmaatregelen, governance, informatievoorziening, evaluatiemomenten en een exit-strategie.

Zeggenschap

Het waterschap kan invloed uitoefenen door middel van:

- besturen van stichtingen en gemeenschappelijke regelingen
- vergadering van aandeelhouders
- raad van commissarissen
- toezicht

Sinds 1 juli 2022 is de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) gewijzigd. Deze wijziging versterkt de positie, de besluitvorming en de controlerende rol van het waterschap.

Wij gebruiken onze invloed voor sturing op (onder andere) financiën, risico's en toekomstvisie. Het zijn vormen van verlengd lokaal bestuur. Hierdoor is de directe invloed per definitie beperkt. Bij een meerderheid voor een voorstel moet de minderheid zich aanpassen. De democratische controle op de verbonden partijen ligt bij het algemeen bestuur. Leden van het dagelijks bestuur die deel uitmaken van een bestuur van een verbonden partij, leggen verantwoording af aan het algemeen bestuur.

Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV, Leeuwarden

Rechtsvorm	Besloten vennootschap (B.V.)
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân (100%)
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De activiteiten van de holding bestaan met name uit het deelnemen in, zich financieel interesseren in, toezicht uitoefenen op en het bestuur voeren uitsluitend voor andere ondernemingen en vennootschappen met bepaalde doelen. De holding neemt deel in de Voorzuivering afvalwater Workum V.O.F. (50%); Grienskip B.V. (50%); Ballumerbocht Ameland B.V. (33,33%) en Nij Hiddum-Houw B.V. (50%).
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Toezicht uitoefenen op het bestuur van de dochterondernemingen van Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V..
Prestaties	Zie toelichting bij de Voorzuivering Workum V.O.F. , Grienskip B.V., Ballumerbocht Ameland B.V. en Nij Hiddum-Houw B.V..
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2023 bedraagt op basis van de enkelvoudige jaarrekening het: Eigen vermogen € 1.064.263; Vreemd vermogen € 5.041.315; Resultaat na belastingen € 371.328.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	De directie van de vennootschap bestaat uit de adjunct-directeur en concerncontroller. Zij leggen verantwoording af aan het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is 100% aandeelhouder van Wetterskip Deelnemingen B.V..
Risico's	Zie toelichting bij de voorzuivering Workum V.O.F., Grienskip B.V. , Ballumerbocht B.V. en Nij Hiddum-Houw B.V..
Exit strategie	N.v.t..
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Op 15 februari 2022 heeft het algemeen bestuur het beleidskader verbonden partijen vastgesteld op basis waarvan de afweging kan worden gemaakt om wel of niet samen te werken via een verbonden partij. Hetzij via een privaatrechtelijke deelneming, een publiekrechtelijke samenwerking via een gemeenschappelijke regeling of een publieke private samenwerking.

Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum V.O.F., Leeuwarden

Rechtsvorm	Vennootschap onder Firma
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V. Friesland Campina
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Een duurzame en doelmatige werking van de waterketen
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Een doelmatige werking van rwzi Workum
Prestaties	Het komende jaar gaan we een meerjaren investeringsbegroting opstellen. Hiermee willen we ook voor de komende jaren duidelijk krijgen welke investeringen noodzakelijk zijn voor een toekomstbestendige VZW (Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum).
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2023 bedraagt het Eigen vermogen € 910.000 Vreemd vermogen € 660.000 (netto) begrotingstotaal € 1.300.000
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	De dijkgraaf is bestuurlijk betrokken vanuit ons waterschap en de directie vanuit Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Belastingopbrengsten jaarlijks € 280.000 Het financieel belang van Wetterskip is 50% van het eigen vermogen van de voorzuivering.
Risico's	Indien de VZW de operationele doelen niet haalt heeft dit mogelijk gevolgen voor de doelmatige werking van rwzi Workum en daarmee op de lozingen van de rwzi op het oppervlaktewater. Het niet functioneren van de samenwerking kan leiden tot milieuschade en hogere kosten voor de bedrijfsvoering van de eigen rwzi. Beëindiging van de samenwerking geeft op langere termijn een extra investeringsopgave voor één van beide deelnemers en kan afhaken/verlies van belastingopbrengsten van een grote lozer met zich meebrengen.
Exit strategie	Er zijn in de oprichtingsovereenkomst afspraken gemaakt over ontbindingsvoorwaarden.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Voor de VZW (Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum) is een Meerjaren Onderhoudsplan (MJOP) opgesteld en geïmplementeerd. Geconcludeerd is dat ook het belangrijkste onderdeel van de VZW, de flotatie-unit, nog in goede staat is en niet op korte termijn vervangen hoeft te worden. De onderhoudskosten zijn daardoor voor de komende jaren stabiel. In 2024 is duidelijk geworden dat de slibtanks vervangen moeten

worden en is besloten om een loods te bouwen. In een uitgevoerde risico-inventarisatie en -evaluatie is een aantal gevaarlijke situaties geconstateerd die te maken hebben met de opslag van materiaal en materieel in het gebouw van de VZW. De bouw van een loods zorgt voor een scheiding tussen proces en opslag. Hiermee kan het overgrote deel van de geconstateerde knelpunten uit de RI&E opgelost worden.

De voorbereidingen voor de vervanging van de slibtanks en de bouw van de loods zijn in 2024 gestart en worden in 2025 uitgevoerd. De kosten kunnen uit de reserve van de VZW gefinancierd worden.

Grienskip BV, Leeuwarden

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Deelnemende partijen	Caparis NV, Empatec NV, Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het bevorderen van arbeidsparticipatie voor mensen met achterstand op de arbeidsmarkt.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Doel is het uitvoeren van groenonderhoud in het beheergebied van Wetterskip Fryslân en invulling geven aan de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de organisatie door dit werk te laten verrichten door mensen met achterstand op de arbeidsmarkt.
Prestaties	Het jaarlijks conform dienstverleningsovereenkomst uitvoeren van het groen onderhoud, de distelbestrijding en exoten bestrijding in het beheergebied van Wetterskip Fryslân.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2023 bedraagt het Eigen vermogen € 270.600 (kort) vreemd vermogen € 554.500 Begrotingstotaal € 2.026.500
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	De directie is bestuurder van Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V. betrokken. Deelnemingen B.V. bezit een meerderheidsaandeel van 52% en heeft daarmee invloed op de BV
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterkip Fryslân Deelnemingen B.V. bezit 52% van de aandelen van de B.V. Winst en verlies wordt jaarlijks op basis van het aandelenpercentage betaald of doorbelast aan de deelnemende partijen.
Risico's	Er bestaat een beperkt operationeel risico voor Wetterskip Fryslân als Grienskip het groenonderhoud niet conform afspraken uitvoert. Wetterskip Fryslân is daarnaast mede risicodragers voor mogelijke verliezen van de onderneming.
Exit strategie	Er zijn in de oprichtingsakte afspraken gemaakt over ontbindingsvoorwaarden.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Grienskip gaat de mogelijke samenwerking met andere overheidspartijen onderzoeken.

Energiepark Ballumerbocht BV

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Deelnemende partijen	Gemeente Ameland, Amelander Energie Coöperatie en Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het realiseren van een slim en toekomstbestendig energiesysteem voor Ameland.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân wil met de deelname de energie voor de waterschapstaken op Ameland duurzaam opwekken.
Prestaties	Er dient voor het aantrekken van het vreemd vermogen een sluitende businesscase te zijn.
Financiële situatie verbonden partij	Het door Wetterskip ingebrachte vermogen, door een kapitaalstoring voor de aandelen, bedraagt € 100.000. Er is op dit moment nog geen vreemd vermogen aangetrokken voor de realisatie van het energiepark.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Namens Wetterskip Fryslân is de directie als bestuurder van Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV betrokken.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân heeft met een kapitaalstoring van € 100.000 een belang van 33,3% in de onderneming.
Risico's	In de realisatie van het project zijn er risico's op het gebied van vergunningen, technische problemen en netcongestie problematiek. In de uitvoeringsfase en de exploitatiefase van het park zijn we mede risicodragers van de B.V.
Exit strategie	In de oprichtingsakte zijn ontbindingsvoorwaarden opgesteld voor de deelnemende partijen.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Indien Wetterskip Fryslân samen met de Gemeente Ameland garant staan, kan de B.V. onder gunstigere voorwaarden vreemd vermogen aantrekken.

Nij Hiddum-Houw

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Deelnemende partijen	Gemeente Súdwest-Fryslân en Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het opwekken en verkopen van groene stroom
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân wil met de deelname de energie voor de waterschapstaken op duurzaam opwekken en daarmee voldoen aan de ambitie om in 2030 klimaat neutraal te zijn.
Prestaties	Opwekken van groene stroom
Financiële situatie verbonden partij	Het door WF ingebrachte vermogen, door een kapitaalstoring voor de aandelen, bedraagt € 4.792.715. Tevens heeft de BV een langlopende lening bij de NWB voor een nominaal bedrag van € 27 miljoen waar de beide aandeelhouders garant staan.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Namens Wetterskip Fryslân zijn de secretaris directeur en de adjunct directeur als bestuurder van Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV betrokken.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân heeft met een kapitaalstoring van € 4.792.715 een belang van 50% in de onderneming.
Risico's	Door sterk wisselende stroomprijzen kunnen de opbrengsten fluctueren en daarmee kan de dividendopbrengst per jaar wisselen.
Exit strategie	In de overeenkomsten zijn voorwaarden opgesteld voor de deelnemende partijen onder welke condities de aandelen kunnen worden verkocht.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	

Het Noordelijk Belastingkantoor, Haren

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân, Waterschap Noorderzijlvest, Waterschap Hunze en Aa's en gemeente Groningen
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Noordelijk Belastingkantoor wil door de bundeling van kennis en tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten de lokale overheden vernieuwend en efficiënt ondersteunen bij de uitvoering van hun belastingtaken, nu en in de toekomst.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân is uit overwegingen van kwaliteit, continuïteit en efficiency toegetreden tot de Gemeenschappelijke Regeling. Het Noordelijk Belastingkantoor verzorgt voor de deelnemers de heffing en invordering van de waterschapsbelasting en gemeentelijke belastingen. Dit specialistische werk kan beter vanuit een gespecialiseerde organisatie plaatsvinden .
Prestaties	De op te leveren producten en prestaties zijn vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA). Deze SLA is in 2022 herzien en deze gewijzigde SLA is op 1 januari 2023 in werking getreden.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2023 bedraagt het: Eigen vermogen € 0; Vreemd vermogen € 4.291.587; Programmaresultaat na bijdragen deelnemers +/- € 70.000. In 2025 bedraagt het begrotingstotaal € 16.291.500.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Een lid van het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân heeft zitting in het bestuur. Elke deelnemer heeft één afgevaardigde in het bestuur met een gelijke stem.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Bij de oprichting van het Noordelijk Belastingkantoor zijn afspraken gemaakt over de wijze waarop de kosten worden verdeeld aan de deelnemers. De bijdrage van Wetterskip Fryslân in de realisatie van 2023 was € 3.651.431. Dit was 27,0% van het totaal.
Risico's	Als de doelen niet worden gehaald worden er geen aanslagen verzonden en ingevorderd. Dit betekent dat Wetterskip Fryslân geen financiële middelen ontvangt. Omdat het waterschap voor de inkomsten bijna 100% afhankelijk is van de waterschapsbelastingen belooft het financieel risico de begrote opbrengst belastingen. Voor 2025 is de netto belastingopbrengst geraamd op een bedrag van € XXX miljoen. Als het waterschap geen geld ontvangt kan de uitvoering van de wettelijke taken in het geding komen. Dit kan in het uiterste geval leiden tot schadeclaims in verband met wateroverlast-/tekort en lozing van ongezuiverd water.
Exit strategie	De regeling is met ingang van 1 januari 2018 in werking getreden en is

voor onbepaalde tijd getroffen. Gedurende vijf jaar na de datum van toetreding tot de regeling is uittreding niet mogelijk.

Ontwikkelingen/bijzonderheden

Door het Noordelijk Belastingkantoor is actief bezig om de diensten op het gebied van belastingen voor steeds meer gemeenten uit te voeren. Door deze uitbreiding worden de vaste kosten verdeeld over meer overheden waardoor de kosten per deelnemer dalen.

Het Waterschapshuis, Amersfoort

Rechtsvorm	Publieke rechtspersoon
Deelnemende partijen	Alle waterschappen, Rijkswaterstaat, Provincies.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Waterschapshuis (hWh) is een gemeenschappelijke regeling waarin de waterschappen een deel van hun activiteiten met betrekking tot de gegevenshuishouding en informatievoorziening hebben samengebracht. Binnen het Waterschapshuis zijn twee afzonderlijke onderdelen opgezet waarin de collectieve en facultatieve taken zijn ondergebracht.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Het Waterschapshuis bevordert dat waterschappen samenwerken aan het datagedreven waterschap van de toekomst om gezamenlijk voordeel te behalen. Zij vervult de wensen van waterschappen, inventariseert of er samenwerking mogelijk is en vindt oplossingen voor problemen.
Prestaties	De te leveren prestaties door hWh worden vastgelegd in een DVO (dienstverleningsovereenkomst). Per dienst/prestatie wordt een DVO opgesteld en deze wordt ter begroting gebracht.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2024 bedraagt het: Eigen vermogen € 0; Vreemd vermogen € 150.213. In 2025 bedraagt het (geactualiseerde) begrotingstotaal € 43.383.135 inclusief btw.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Luzette Kroon is lid van het algemeen bestuur. Zij heeft daar 1 stem van de in totaal 21 stemmen. Daarmee kan invloed worden uitgeoefend op de begroting en het algemeen te voeren beleid van hWh.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Op basis van de geactualiseerde begroting 2025 is de bijdrage van Wetterskip Fryslân in de realisatie € 1.705.144 inclusief btw. Dit is 3,50% van het totaal.
Risico's	Wetterskip Fryslân loopt een beperkt risico op het moment dat hWh zijn doelen niet behaalt. Sturing op het behalen van de doelen is geregeld via de reguliere P&C cyclus. Daar waar het behalen van doelstellingen financieel uit de pas lopen, loopt WF het risico dat er geen dekking is in de eigen begroting. Dit risico wordt beperkt, omdat de P&C cyclus hWh is afgestemd op de interne P&C cyclus bij WF.
Exit strategie	In de vastgestelde gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis, d.d. 1-4-2017, is in artikel 45 vastgelegd op welke wijze een deelnemende partij kan uittreden.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	hWh is ingericht als uitvoeringsorganisatie. De toename van

complexiteit door andere maatschappelijke verwachtingen, (Europese) wetgeving en bestuurlijke afspraken zorgt voor een andere behoefte richting hWh. Om invulling te geven aan deze nieuwe positie is gestart met het opstellen van een nieuwe strategienota welke wordt afgerond in 2023.

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing, Grou

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Deelnemende partijen	Friese gemeenten, provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De FUMO voert de vergunningverlening, toezicht en handhaving van complexere inrichting uit voor alle Friese gemeenten, de provincie en het waterschap.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Invloed uitoefenen op de indirecte lozingen waarvoor WF geen bevoegd gezag meer is na in werking treding van de Waterwet. WF heeft een groot belang om te voorkomen dat indirecte lozers het zuiveringsproces op een rwzi ontregelen.
Prestaties	Kwalitatief hoogstaand toezicht en handhaving op indirecte lozingen. Verlenen van Omgevingswetvergunningen met daarin opgenomen het overgenomen advies van WF.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen € 1.235.420 Vreemd vermogen € 3.795.042 Exploitatieomvang € 17.329.022
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Mw. M. Plantinga is DB lid bij de FUMO.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wij betalen jaarlijks € 56.571 voor de dienstverlening van de FUMO ten behoeve van Wetterskip Fryslân.
Risico's	<i>n.v.t.</i>
Exit strategie	<i>n.v.t.</i>
Ontwikkelingen/bijzonderheden	<i>n.v.t.</i>

De Nederlandse Waterschapsbank N.V., Den Haag

Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Deelnemende partijen	De aandeelhouders. 21 waterschappen, 9 provincies en Rijksoverheid.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Verstrekken van financiering in de breedste zin aan overheden en semi-overheden. De Nederlandse Waterschapsbank (NWB Bank) is een bank van en voor de publieke sector met bijzondere aandacht voor water en duurzaamheid. Met de AAA/Aaa-ratings trekken ze op een goedkope en duurzame manier geld aan voor de klanten. Zo blijven de lasten voor burgers laag en de verduurzaming betaalbaar.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Vanuit het verleden is het waterschap aandeelhouder geworden. Voor de financiering van de vele investeringen door het waterschap moet geld worden geleend. De Nederlandse Waterschapsbank is hiervoor een zeer geschikte partner waardoor de rentekosten voor Wetterskip Fryslân op een laag niveau kunnen worden gehouden.
Prestaties	Er zijn geen specifieke prestaties met de bank gemaakt.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2023 bedraagt het: Eigen vermogen € 2.060.000.000; Vreemd vermogen € 73.849.000.000; (Totaal)resultaat na belastingen € 125.000.000.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Op basis van het aandeelhouderschap is het waterschap gerechtigd om de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering te bezoeken. Hier kan mee worden gestemd over het beleid van de bank.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Het waterschap heeft een belang van ongeveer € 426.500 in de Nederlandse Waterschapsbank, wat overeen komt met een percentage van 4,4% van het totale aandelenkapitaal. Jaarlijks wordt ongeveer een bedrag van € 2,9 miljoen aan dividend ontvangen.
Risico's	Als de Nederlandse Waterschapsbank niet kan voldoen aan de diverse financiële ratio's kan worden besloten om geen dividend uit te keren. Dit zou voor Wetterskip Fryslân een financieel nadeel opleveren.
Exit strategie	Er zijn geen afspraken gemaakt over beëindiging van de deelneming.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Er zijn op dit moment geen ontwikkelingen die invloed hebben op doel en bestaan van de verbonden partij.

Vereniging Waterketen Onderzoek Noord, Glimmen

Rechtsvorm	Vereniging
Deelnemende partijen	Waterschap Noorderzijlvest, Waterschap Hunze en Aa's, Waterbedrijf Groningen, WMD water en Wetterskip Fryslân.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het bundelen van onderzoeksactiviteiten in de waterketen.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Inhoudelijke samenwerking met andere water gerelateerde organisaties in het uitvoeren van waterketen onderzoeken in het noorden van Nederland.
Prestaties	Er zijn geen specifieke prestatie afspraken gemaakt met de vereniging. De onderzoeksresultaten worden intern gedeeld.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2023 bedraagt het Eigen vermogen € 9.600 Vreemd vermogen € 22.500 Het begrotingstotaal € 212.000.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is ambtelijk in het bestuur van de vereniging vertegenwoordigd. De portefeuillehouder Waterketen is als DB lid betrokken.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân draagt financieel bij in het lidmaatschap van de vereniging en in de financiering van de uit te voeren onderzoeken.
Risico's	Het risico voor Wetterskip Fryslân in deze verenigingsdeelname is zeer beperkt.
Exit strategie	Er zijn geen afspraken gemaakt over de voorwaarden van beëindiging van het lidmaatschap van de vereniging.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Geen bestuurlijk relevante ontwikkelingen.

Centre of Expertise Watertechnology, Leeuwarden

Rechtsvorm	Het CEW is een stichting zonder winstoogmerk.
Deelnemende partijen	De founding partners zijn: Van Hall Larenstein; NHL Stenden; Wetsus; Vitens; WLN; Wetterskip Fryslân; Well, PBT.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Centre of Expertise Water Technology (CEW) is hét kennis- en innovatiecentrum voor toegepast onderzoek en productontwikkeling op het gebied van watertechnologie. Het CEW bundelt expertise van onderwijs, onderzoek, overheden en ondernemingen. Wij zijn uw partner op het gebied van toegepast onderzoek, productontwikkeling en onderzoeksfaciliteiten.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Voor Wetterskip Fryslân is als eindgebruiker van technologie afhankelijk van de innovatiekracht die er is bij het MKB-bedrijf. Het MKB wordt hierbij geholpen door het CEW, enerzijds door het onderwijs en de hier opgeleide studenten te verbinden aan het bedrijfsleven anderzijds krijgt het MBK toegang tot ontwikkel subsidies via het CEW. Wetterskip Fryslân ondersteunt dit graag.
Prestaties	In 2022 zijn er (mondelinge) afspraken gemaakt met het CEW over het opleiden van net of bijna afgestudeerde zuiveringstechnologen in de dagelijkse praktijk. In 2023 wordt de samenwerkingsovereenkomst uit 2012 geactualiseerd tot een nieuwe overeenkomst.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2021 bedraagt het Eigen vermogen € 2.646.967 (Kort) vreemd vermogen € 845.973
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Bestuurlijke vertegenwoordiging mw. L. Kroon
Financieel belang Wetterskip Fryslân	2012 t/m 2017 € 50.000 per jaar in-kind. De overeenkomst is tot op heden steeds met een jaar verlengd, waarbij de in-kind bijdrage is afgebouwd.
Risico's	geen
Exit strategie	Het contract is sinds 2017 per jaar opzegbaar.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Op dit moment wordt gewerkt aan een nieuwe overeenkomst.

Unie van Waterschappen

Rechtsvorm	Vereniging (overkoepelend)
Deelnemende partijen	Alle 21 waterschappen.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De Unie van Waterschappen vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld, behartigt de belangen van de waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en samenwerking.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Het doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan deze verbonden partij is dat de Unie van Waterschappen als onze koepelorganisatie namens de 21 waterschappen haar belangen behartigt bij de Rijksoverheid en in Europa; door onze krachten als waterschappen te bundelen zijn wij in het nationale en internationale krachtenveld een steviger bestuurslaag.
Prestaties	In zijn algemeenheid behartigt de Unie van Waterschappen de belangen van de waterschappen in Den Haag en Brussel en zorgt zij voor kennis- en ervaringsuitwisseling tussen de waterschappen. De concrete plannen van de Unie van Waterschappen voor een bepaald jaar zijn opgenomen in de begroting, die binnen de vereniging wordt behandeld en uiteindelijk door de Ledenvergadering wordt vastgesteld.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2023 bedraagt het: Eigen vermogen € 2.178.238; Vreemd vermogen € 21.731.405; Resultaat voor bestemming +/- € 519.428. In 2025 bedraagt het begrotingstotaal € 14.070.000.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Ieder Dagelijks Bestuur (DB)-lid van Wetterskip Fryslân is voor zijn/haar portefeuille betrokken bij werkgroepen van de Unie. De invloed, op bijvoorbeeld de stemverdeling, is voor alle andere 21 leden (waterschappen) gelijk.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân betaalde in 2024 € 642.000 contributie. Daarnaast betaalde Wetterskip verschillende bijdragen.
Risico's	De Unie van Waterschappen doet haar best om de 21 waterschappen zo goed mogelijk te vertegenwoordigen. Daarbij worden er natuurlijk geen garanties gegeven. Veel hangt af van de diverse belangen die er spelen, zoals de positie van de waterschappen in het betreffende beleidsveld waarover onderhandeld wordt.
Exit strategie	De statuten van de Unie van Waterschappen bepalen de procedure die een waterschap moet doorlopen om zijn lidmaatschap van de vereniging op te zeggen. Dezelfde statuten bevatten de procedure voor een eventuele ontbinding van de vereniging als geheel.

Ontwikkelingen/bijzonderheden

Bestuurlijk relevant om te weten is welke nieuwe wetgeving er in de pijplijn zit; welke inspanningen en kosten dat voor een waterschap met zich mee zou kunnen brengen; welke mogelijke subsidiestromen er aangeboord kunnen worden; welke issues er spelen in de koepel overleggen tussen de Unie van Waterschappen, het VNG en het IPO en tussen genoemde koepelorganisaties en het Rijk.

Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA), Amersfoort

Rechtsvorm	STOWA is een stichting met een stichtingsbestuur.
Deelnemende partijen	Het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van de in STOWA deelnemende partijen: waterschappen, provincies en het Rijk.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	STOWA ontwikkelt, vergaart, verspreidt en implementeert toegepaste kennis die de waterbeheerders nodig hebben om de opgaven waar zij in hun werk voor staan, goed uit te voeren. Deze kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch of sociaalwetenschappelijk gebied.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Toegang hebben tot de kennis die wij als waterbeheerder nodig hebben om de opgaven waar wij in ons werk voor staan, goed uit te kunnen voeren.
Prestaties	Doen van onderzoek volgens de door de programmacommissies vastgestelde agenda
Financiële situatie verbonden partij	Jaarrekening 2023: Eigen vermogen € 8.140.932 Vreemd vermogen € 11.424.595 Totaal baten € 24.601.474 Realisatie 2023: € 21,9 miljoen besteed aan onderzoek en ontwikkeling.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is ambtelijk vertegenwoordigd in de programmacommissies Waterketen en Waterkeren. Wetterskip Fryslân is bestuurlijk vertegenwoordigd in het bestuur.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Jaarlijkse deelnemersbijdrage van € 456.000
Risico's	geen
Exit strategie	Er liggen geen concrete afspraken.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Er zijn geen bijzonderheden en/of ontwikkelingen.

Coöperatie Openbare Verlichting en Energie Fryslân (OVEF)

Rechtsvorm	Coöperatie
Deelnemende partijen	Alle Friese gemeenten, provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân
Doel verbonden partij (openbaar belang)	OVEF is oorspronkelijk opgericht ten behoeve van het als Friese overheden gezamenlijk kunnen beheren van de openbare verlichting in Fryslân. Daarnaast beheert OVEF de openbare laadpalen in Friesland. Sinds 2024 is OVEF energieleverancier voor haar eigen leden en afnemers.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Eigen en regionaal duurzaam opgewekte electriciteit doorleveren aan onze eigen assets en andere afnemers binnen Friesland.
Prestaties	Met ingang van 1-1-2024 is OVEF de energy service provider (ESP) voor inkoop van electriciteit door middel van zelflevering.
Financiële situatie verbonden partij	Kerncijfers zijn onder meer: Begrotingsomvang € 50.780.000 (2024) Eigen vermogen € 129.000 (31-12-2023) Vreemd vermogen € 635.000 (31-12-2023) Exploitatieresultaat: -/- € 237.000 (2023)
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is lid van de coöperatie. De portefeuillehouder waterketen vertegenwoordigt onze organisatie in de algemene ledenvergadering.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	
Risico's	Niet van toepassing
Exit strategie	Deze is in ontwikkeling
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Er is een statutenwijziging in ontwikkeling, die in 2025 door de deelnemende partijen bekrachtigd moet gaan worden. Deze wijziging speelt in op de ontwikkelingen in de energiemarkt en moet de bestuurlijke vertegenwoordiging koppelen aan het (financieel) belang dat de individuele lokale overheid heeft in de OVEF.

Bedrijfsvoering

Organisatieontwikkeling

In 2024 zijn er intakes geweest voor het leiderschapsontwikkelprogramma als voorbereiding op de start in januari 2025. Ook is het management ontwikkelprogramma gestart. Beide programma's zijn bedoeld voor leidinggevend en hebben als doel het zelflerend vermogen van de organisatie te vergroten. Ze richten zich op het verbeteren van de manier van leidinggeven, zodat de ontwikkeling van medewerkers wordt gestimuleerd.

In 2024 is ook een groep medewerkers geselecteerd met leiderschapspotentieel. Zij hebben een interne opleiding gevolgd en er zijn voorbereidingen getroffen voor de aanbesteding van een programma voor onze Young Professionals, met bijzondere aandacht voor middelbaar opgeleiden. De deelnemers van dit programma worden gekoppeld aan ervaren Wetterskippers met als doel van elkaar te leren.

Een groot deel van onze medewerkers maakt gebruik van hun persoonsgebonden budget (PBB). Toch is daar nog ruimte om meer aan scholing en/of vitaliteit in te zetten. Dit budget mag over een periode van 5 jaar worden besteed. Door bijna al onze medewerkers is minimaal één keer gebruik gemaakt van onze eigen WF Campus. In totaal is het 1.754 keer gebruikt. Naast trainingen, staan hier korte leermomentjes en e-learnings in, die niet uit het PBB hoeven te worden betaald, maar wel degelijk bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling. We zien dat leren op steeds meer verschillende manieren wordt aangeboden en afgenomen en dat we steeds meer een lerende organisatie worden.

Personeel

De Nederlandse arbeidsmarkt is krap. Er zijn meer vacatures dan werklozen. De komende jaren wordt de krapte op de arbeidsmarkt nog duidelijker merkbaar. Alleen al doordat meer mensen de arbeidsmarkt verlaten dan erbij komen. Daarnaast werkt bijna iedereen (ook informeel). Kortom, er zit weinig rek meer in. Dit betekent dat het aantrekken en vooral ook behouden van talent voor Wetterskip Fryslân cruciaal is.

We zien dat het aantal vacatures in onze organisatie de afgelopen jaren is toegenomen. Zo hadden we in 2024 91 vacatures en in 2023 108 vacatures. Ter vergelijking: in de periode 2017 – 2021 waren dat er gemiddeld 67.

Omdat stilstand achteruitgang betekent en we willen inspelen op de voorspelde krapte, zijn er voorbereidingen getroffen om in 2025 een nieuwe werkgeverscampagne te lanceren. Met deze campagne willen we nog meer zichtbaarheid creëren en ons werkgeversverhaal beter uitdragen. We hopen hiermee meer mensen te interesseren in een carrière bij onze organisatie.

Met deze campagne willen we ook bereiken dat het huidige personeel trots is om te werken voor Wetterskip Fryslân en er wil blijven. Ook zetten we in op het aanbieden een goed 'on-boardingprogramma'. Een goede onboarding zorgt ervoor dat medewerkers zich snel thuis voelen en sneller aan de slag kunnen. Het draagt bij aan het behoud van personeel door een positieve eerste indruk en zorgt ervoor dat de informatie altijd duidelijk en consistent is.

Statistische gegevens personeel

		2024	2023	2022	2021	2020
Formatie		653	643	622	604	579
Gemiddelde bezetting		647	616	596	589	586
Ziekteverzuim in % (excl. Zwangerschapsverlof)		5,7%	5,9%	6,3%	4,8%	5,0%
Duur dienstverband in %						
	< 3 jaar	27%	26%	19%	18%	21%
	3-10 jaar	28%	24%	25%	25%	19%
	11-20 jaar	15%	21%	24%	24%	27%
	> 20 jaar	30%	29%	33%	34%	33%
Verdeling naar leeftijd in %						
	< 25 jaar	3%	2%	2%	2%	1%
	25 tot en met 34 jaar	16%	13%	11%	12%	11%
	35 tot en met 44 jaar	20%	19%	19%	18%	19%
	45 tot en met 54 jaar	27%	29%	30%	32%	34%
	55 en ouder	35%	38%	38%	36%	35%
Verdeling man / vrouw in %						
	Man	68%	71%	72%	72%	72%
	Vrouw	32%	29%	28%	28%	28%
Inschaling in %						
	tot en met 8	40%	45%	47%	44%	45%
	9-12	56%	52%	50%	50%	51%
	13 en hoger	3%	3%	3%	4%	4%
Dienstverband in %						
	tot 24 uur	4%	3%	3%	3%	3%
	24 tot 32 uur	7%	8%	6%	7%	8%
	32 en hoger	89%	90%	91%	90%	89%

De formatie is in 2024 beperkt toegenomen met 9,8 tot 653 FTE. Dit is het aantal formatieplekken waar in de begroting budget voor is opgenomen. Daarmee blijven we lager ten opzichte van de referentiegroep welke ook in de Vensters voor bedrijfsvoering is gebruikt. De uitbreiding van de formatie heeft onder andere plaatsgevonden in waterkwaliteitsmonitoring, procesautomatisering, participatie, educatie en analist omgevingswet.

In 2024 hebben we 91 vacatures opengesteld welke nagenoeg allemaal ineens zijn ingevuld. Wel zien we dat het aantal reacties op een vacature lager ligt, doordat de arbeidsmarkt steeds krappere wordt. Dit speelt met name bij technisch en ICT-personeel (zie hiervoor ook de toelichting in de risicoparagraaf).

De gemiddelde bezetting over geheel 2024 bedraagt 647 FTE. Dit ziet toe op de invulling van de formatieplekken. Bij het openstellen van een vacature is er meestal tijdelijk even geen bezetting. Dit zorgt ervoor dat de gemiddelde bezetting over het hele jaar iets lager ligt dan de formatie.

Het ziekteverzuim is licht gedaald ten opzichte van 2023 naar 5,7%. Zoals aangegeven in de Vensters voor bedrijfsvoering zetten we nog steeds in op de verlaging van het ziekteverzuim en is het arbeidsconflict gerelateerde verzuim gemanaged en zijn er zijn minder langdurige verzuimdossiers bijgekomen.

In de leeftijdsopbouw heeft er verjonging plaatsgevonden en is de gemiddelde leeftijd afgenomen. Het percentage onder de leeftijd van 45 jaar bedraagt 39% ten opzichte van 34% vorig jaar. Met het oog op de toenemende vergrijzing is dit een positieve ontwikkeling.

Informatiebeveiliging

Het doel van informatiebeveiliging is het beschermen van onze belangen,, zodat we onze waterschapstaak kunnen blijven uitvoeren. Het gaat om de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van gegevens en systemen. De ambitie is om te (blijven) voldoen aan de wettelijke richtlijnen, zoals de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Op basis van een risicoanalyse wordt beoordeeld of extra maatregelen nodig zijn. Jaarlijks laten wij onze beveiligingsmaatregelen testen door middel van penetratietesten.

Als gevolg van de Europese NIS2 richtlijn (Network and Information Security), wordt in Nederland gewerkt aan een nieuwe Cyberbeveiligingswet en een nieuwe versie van de BIO. Deze zullen in 2025 van kracht worden. Onder de NIS2 zijn waterschappen aangemerkt als een kritieke entiteit. Nieuw zijn de zorgplicht, de meldplicht en de hoofdelijke aansprakelijkheid van bestuurders. Door de toezichthouder (Inspectie Leefomgeving en Transport) wordt strenger gehandhaafd op de naleving van de verplichtingen.

Naast het implementeren van technische beveiligingsmaatregelen, wordt veel aandacht besteed aan de digitale bewustwording van medewerkers. Dit gebeurt o.a. door maandelijkse trainingen en voorlichting via e-learnings, de inzet van phishing acties of mystery guests. De CISO (Chief Information Security Officer) zorgt ervoor dat de maatregelen goed worden uitgevoerd en dat ze effectief zijn. Hij rapporteert hierover jaarlijks aan het directieoverleg en het dagelijks bestuur.

Privacy en AVG

Om te voldoen aan regels met betrekking tot privacy, hebben wij 'three lines of defense'. De eerste lijn bestaat uit onze privacy beheerders. Deze beheerders zijn werkzaam in de vakgroepen. De tweede lijn bestaat uit twee privacy adviseurs. Deze adviseurs voeren de wettelijke taken uit die volgen uit de Algemene Verordening Persoonsgegevens (AVG) en de Wet politiegegevens (Wpg). Daarnaast geven zij (on)gevraagd advies. De privacy adviseurs zijn ook nauw betrokken bij zogenaamde (pre) data protection impact assessments (DPIA's). Dit is een instrument om vooraf de privacyrisico's van een gegevensverwerking in kaart te brengen, zodat de organisatie maatregelen kan nemen om deze risico's te verkleinen. Deze adviseurs zijn het eerste aanspreekpunt wanneer een (mogelijk) datalek wordt geconstateerd.

Tot slot handelen de privacy adviseurs verzoeken door burgers met betrekking tot de inzage en het wissen van gegevens af. Voor onafhankelijk toezicht op de toepassing en naleving van privacywetgeving hebben we een functionaris gegevensbescherming (FG) in dienst. Dit is onze derde lijn. De FG rapporteert jaarlijks aan het algemeen bestuur over de bevindingen. Onze organisatie opereert momenteel op een taakvolwassenheidsniveau drie van vijf. Dit houdt in dat wij organisatiebreed aan privacy werken en dat wij dit conform de wet- en regelgeving kunnen aantonen. We streven naar continue verbetering. Het doel is om eind 2025 taakvolwassenheidsniveau vier te behalen. Externe ontwikkelingen, zoals veranderende wet- en regelgeving of maatschappelijke factoren, kunnen dan snel en soepel worden vertaald naar nieuw specifiek beleid en uitvoering.

Rechtmatigheid

Met ingang van het verslagjaar 2025 legt het dagelijks bestuur verantwoording af over de financiële rechtmatigheid. In de rechtmatigheidsverantwoording legt het dagelijks bestuur verantwoording af over het voorwaardencriterium, het criterium met betrekking tot misbruik en oneigenlijk gebruik en het begrotingscriterium. De rechtmatigheidsverantwoording valt, als onderdeel van de jaarrekening, onder het getrouwheidsoordeel van de accountant.

Om in 2025 te voldoen aan de eisen die worden gesteld, hebben we in 2024 het financiële beleid aangepast en in lijn gebracht met de nieuwe wet- en regelgeving die vanaf het boekjaar 2025 van kracht is. Het algemeen bestuur heeft dit beleid vastgesteld in 2024. Onderdeel van hiervan is de rapportagegrens: De grens waarboven het dagelijks bestuur verplicht is om de afwijkingen te rapporteren en onderbouwen in de jaarstukken. Om over rechtmatigheid op de drie genoemde criteria te kunnen rapporteren, wordt gesteund op een adequaat functionerend systeem van interne beheersing en interne controle.

Daarnaast is het beleid voor misbruik en oneigenlijk gebruik in een afrondende fase en zal het begrotingscriterium verder worden uitgewerkt. De wet- en regelgeving voor het voorwaardencriterium wordt gebaseerd op het normenkader dat jaarlijks wordt opgesteld.

Daarmee voldoen we aan de voorwaarden voor het kunnen afgeven van de rechtmatigheidsverantwoording. In 2025 zullen we onze financiële processen zo aanpassen dat we bij de volgende jaarstukken een betrouwbare rechtmatigheidsverantwoording kunnen afgeven.

Wet Normering Topinkomens (WNT)

WNT gegevens

Het doel van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (de WNT) is het tegengaan van te hoge beloningen en ontslagvergoedingen bij instellingen in de (semi)publieke sector. Deze wet bepaalt dat inkomens- en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen bij instellingen met een publieke taak aan een norm moeten voldoen. Organisaties moeten deze vergoeding openbaar maken. Een ministeriële regeling legt jaarlijks de bezoldigingsnormen vast. Het wettelijke bezoldigingsmaximum voor topfunctionarissen (met dienstbetrekking) in 2024 is € 233.000. Voor waterschappen is de functie van secretaris-directeur aangewezen als topfunctionaris in de zin van de WNT. Onder de WNT geldt een publicatieverplichting in de jaarrekening. Ook is bepaald dat van de topfunctionarissen de bezoldiging openbaar moet zijn, ongeacht of de bezoldiging onder de WNT-norm uitkomt.

Naast de hieronder vermelde topfunctionarissen, zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2024 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

bedragen x € 1

Gegevens 2024	O. Bijlsma	W. Zuidema
Functiegegevens	Secretaris directeur	Secretaris directeur
Aanvang en einde functievulling in 2024	01/01 – 06/08	12/8-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00	1,00
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 115.249	€ 67.743
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 14.035	€ 9.012
<i>Subtotaal</i>	€ 129.284	€ 76.755
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 139.418	€ 90.399
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging 2024	€ 129.284	€ 76.755
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Gegevens 2023	O. Bijlsma	W. Zuidema
Functiegegevens	Secretaris directeur	Secretaris directeur
Aanvang en einde functievulling in 2023	01/01-31/12	n.v.t.
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00	
Dienstbetrekking?	ja	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 183.119	
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.519	
<i>Subtotaal</i>	€ 205.639	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 223.000	
Totale bezoldiging 2023	€ 205.639	

Uitkering wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt.

Gegevens 2024	
bedragen x € 1	
O. Bijlsma	
Functiegegevens	
Functie(s) bij beëindiging dienstverband	Secretaris directeur
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00
Jaar waarin dienstverband is beëindigd	2024
Uitkering wegens beëindiging van het dienstverband	
Overeengekomen uitkering wegens beëindiging dienstverband	2.340
Individueel toepasselijk maximum	75.000
Totaal uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	
	2.340
Waarvan betaald in 2024	2.340
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens oververschuldigde betaling	N.v.t.

Openbaarheidsparagraaf

Openbaarheidsparagraaf Jaarverslag 2024 in het kader van de Wet open overheid

De Wet open overheid (Woo) is 1 mei 2022 in werking getreden ter vervanging van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Met deze op grond van de Woo verplichte openbaarheidsparagraaf wordt verantwoording afgelegd over de uitvoering van de Woo in het verslagjaar 2024. Daarbij wordt onderscheid gemaakt naar zeven thema's.

1. De actieve openbaarmakingsplicht voor de zeventien verplichte categorieën documenten

De Woo verplicht overheden om – gefaseerd - actief documenten uit zeventien informatie categorieën te publiceren. Op 1 november 2024 is de eerste tranche in werking getreden. Deze tranche bevat de volgende informatiecategorieën:

- Wetten en algemeen verbindende voorschriften
- Overige besluiten van algemene strekking
- Vergaderstukken Staten-Generaal
- Informatie over organisatie en werkwijze
- Bereikbaarheidsgegevens.

Wetterskip Fryslân heeft in 2024 er voor gezorgd dat in elk geval voornoemde informatiecategorieën actief openbaar worden gemaakt.

Vanaf 1 juli 2025 starten Rijksorganisaties met de actieve openbaarmaking van informatiecategorieën uit de tweede tranche via het Woo-zoekportaal. De ervaringen die hierbij worden opgedaan, kunnen vervolgens door het waterschap worden gebruikt. De datum dat de verplichting definitief in werking treedt, wordt later bekend gemaakt.

In onderstaande tabel wordt weergegeven hoeveel documenten het waterschap publiceerde in 2024 via de verschillende platforms en de landelijke Woo-index. We volgen de landelijke lijn rondom het gefaseerd implementeren van de informatie categorieën.

Nr.	Wetsartikel	Verkorte naam informatiecategorie	Aantal documenten	Platform
1	3.3 1a	Wetten en algemeen verbindende voorschriften	Algemeen verbindend voorschrift (verordening) (10) Beleidsregel (7)	www.officielebekendmakingen.nl
2	3.3 1b	Overige besluiten van algemene strekking	Ander besluit van algemene strekking (18) Overige overheidsinformatie (24) Ruimtelijke plan of omgevingsdocument (4) Delegatie- of mandaatbesluit (1)	www.officielebekendmakingen.nl
3	3.3 1c	Ontwerpen van wet- en regelgeving met adviesaanvraag	0	Deze worden nog niet gepubliceerd.
4	3.3 1d	Organisatie en werkwijze	Betreft een aantal webpagina's	www.wetterskipfryslan.nl
5	3.3 1e	Bereikbaarheidsgegevens	Betreft een webpagina	www.wetterskipfryslan.nl
6	3.3 2a	Bij vertegenwoordigende organen ingekomen stukken	70 gericht aan het algemeen bestuur	https://wetterskipfryslan.no tubiz.nl
7	3.3 2b	Vergaderstukken Staten-Generaal	N.v.t.	N.v.t.
8	3.3 2c	Vergaderstukken decentrale overheden	Alle vergaderstukken van de commissies DSF en SKZ en het Algemeen Bestuur worden gepubliceerd	https://wetterskipfryslan.no tubiz.nl
9	3.3 2d	Agenda's en besluitenlijsten bestuurscolleges	Besluitenlijsten van het Dagelijks Bestuur worden gepubliceerd. (20)	https://wetterskipfryslan.no tubiz.nl
10	3.3 2e	Adviezen		Deze categorie wordt nog niet gepubliceerd
11	3.3 2f	Convenanten		Deze categorie wordt nog niet gepubliceerd
12	3.3 2g	Jaarplannen en jaarverslagen	Betreft een webpagina	https://www.wetterskipfryslan.nl/over-ons/begroting
13	3.3 2h	Subsidieverplichtingen anders dan met beschikking	N.v.t.	N.v.t.
14.	3.3 2i	Woo-verzoeken en Woo-besluiten	Betreft een webpagina. 11 Woo-verzoeken hebben geleid tot een gepubliceerd besluit	wetterskipfryslan.nl/melden-en-regelen/vergunningen-wetten-en-regels/open-overheid
15.	3.3 2j	Onderzoeksrapporten		Deze categorie wordt nog niet gepubliceerd.
16.	3.3 2k	Beschikkingen	2087 kennisgevingen gepubliceerd in 2024 conform de WEP. Beschikkingen zelf werden nog niet gepubliceerd.	
17.	3.3 2l	Klachtoordelen		Deze categorie wordt nog niet gepubliceerd.

2. De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de zeventien onder 1. vermelde categorieën;

In 2024 zijn nog geen documenten gepubliceerd op basis van de inspanningsverplichting.

3. De passieve openbaarmaking;

In 2024 hebben wij 27 verzoeken van het zaaktype Woo-verzoek ontvangen. In 11 gevallen heeft dit geleid tot een gepubliceerd Woo-besluit. In twee gevallen bleek het te gaan om een informatieverzoek. Daarnaast ging het in 14 gevallen om een verzoek om zienswijze.

4. De informatiehuishouding

In 2024 is er verder gewerkt aan de vernieuwde inrichting van het documentbeheer systeem SharePoint on Prem, welke stapsgewijs overgaat naar Teams/SharePoint Online. Kijkende naar het zaakstelsel, is in 2024 de anonimiseringssoftware Datamask geïntegreerd in het zaakstelsel. De benaming en positionering van team DIV is gewijzigd. Het team Informatiebeheer is aangevuld met een Woo-coördinator/contactpersoon. Sinds 2023 zijn de registratiewerkzaamheden verplaatst van team Informatiebeheer naar team KCC, zodat elk klantcontact (ongeacht het kanaal) op een éénduidige manier geregistreerd wordt en gearchiveerd wordt. Verder is er door team Informatiebeheer gewerkt om de netwerkschijven op te schonen. Daarnaast is team Informatiebeheer bezig met het online beschikbaar maken van mediabestanden (o.a. dia's, foto's en filmbestanden). Tot slot werd in 2023 en 2024 door een extern bedrijf gewerkt aan het gereedmaken van het archief uit de periode 1993-2004. Dit archief wordt naar verwachting medio 2025 overgebracht naar de openbare archiefbewaarplaats Tresoar.

5. De aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon

Het waterschap beschikte in 2024 over een Woo-contactpersoon. Per 1 november 2024 is het team Informatiebeheer versterkt met een Woo-coördinator/contactpersoon.

6. Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren

De werkgroep Implementatie Woo is vorig jaar onder meer bezig geweest met een bewustwordingscampagne Woo. Zo is er een e-learning ontwikkeld door een externe partij. Voor het maken van de e-learning staat ca. 20 minuten. Daarnaast is er per 1 november 2024 een Woo-coördinator aangetrokken die gedurende twee jaar met name bezig gaat met de implementatie (o.a. actieve openbaarmaking) en de uitvoering van de Woo (o.a. passieve openbaarmaking). Ter bevordering van het kennisniveau over de Woo van de medewerkers van team Juridische Zaken en team Informatiebeheer zijn in 2024 voorbereidingen getroffen voor het organiseren van een tweedaagse Woo-training.

7. Besteding subsidie

De Rijksoverheid stelt incidentele en structurele financiële middelen beschikbaar om de Woo te implementeren en om extra uitvoeringskosten te dekken. In 2024 hebben we € 241.527 ontvangen. Deze middelen zijn aangewend voor de inhuur van een Woo-coördinator, voor de werkgroep Implementatie Woo (punt 6) en actieve en passieve openbaarmaking met behulp van anonimiseringssoftware (Datamask).

Jaarrekening - Exploitatie

Exploitatierkening naar opgaves

bedragen x € 1.000

Opgave	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024	Vershil actuele begroting - jaarrekening
Waterveiligheid	-26.618	-26.279	-31.415	-339
Watersysteem	-72.555	-74.646	-87.726	2.091
Waterketen	-43.611	-43.183	-51.809	-428
Strategie en omgeving	-7.498	-9.468	-11.318	1.970
Assetmanagement	-2.562	-2.935	-3.192	373
Bedrijfsvoering	-47.217	-49.130	-17.762	1.913
Totaal netto lasten per opgave	-200.061	-205.641	-203.222	5.580

Exploitatierkening naar beleidsproducten

De beleidsproducten vormen onderdeel van de landelijke Beleids- en BeheerProces bij waterschappen (BBP) zoals die binnen alle waterschappen worden gebruikt.

bedragen x € 1.000

Netto lasten per beleidsproduct	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024	Vershil actuele begroting - jaarrekening
Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	-1.313	-1.235	-1.249	78
Aanleg en onderhoud waterkeringen	-25.282	-25.987	-29.557	-706
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	-24.767	-23.001	-23.769	1.766
Adviezen vergunningen	-115	-116	-113	-1
Afvalwaterbehandeling door derden	-340	-260	-170	80
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	-5.004	-5.579	-5.075	-575
Beheer hoeveelheid water	-26.181	-25.685	-27.696	496
Beheerinstrumenten watersystemen	-2.061	-1.973	-1.875	88
Beheersinstrumenten waterkeringen	-1.589	-1.496	-1.880	93
Belastingheffing	-3.220	-3.428	-3.483	-208
Bestuur	-5.112	-5.399	-5.685	-286
Calamiteitenbestrijding watersystemen	-39	-0	-0	39
Dekkingsmiddelen	191.155	189.986	200.201	-1.168
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	-30	-31	-30	-1
Eigen plannen	-10.653	-11.739	-9.903	-1.086
Externe communicatie	-791	-732	-96	59
Getransporteerd afvalwater	-6.402	-6.023	-6.676	380
Gezuiverd afvalwater	-26.234	-25.347	-27.899	888
Handhaving	-514	-583	-562	-69
Invordering	-1.773	-1.878	-1.922	-106
Kostenplaatsen	-0	1.686	-0	1.686
Monitoring watersystemen	-4.316	-4.866	-4.558	-549
Ondersteunende Beheerproducten	-31.779	-36.782	-37.092	-5.002
Plannen van derden	-988	-1.187	-1.141	-199
Toezicht	-1.036	-1.263	-1.213	-228
Vergunningen en meldingen	-1.514	-1.434	-1.469	80
Verwerkt slib	-9.978	-12.520	-12.670	-2.542
Totaal	124	-6.870	-5.579	-6.994

Exploitatierkening naar kostendragers

Watersysteembeheer

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024	Vershil actuele begroting - jaarrekening
Lasten:				
Netto lasten	-139.791	-142.367	-132.237	-2.576
Onvoorzien	-0	-75	-75	-75
Kwijtschelding/oninbaar	-1.825	-2.373	-2.581	-548
Dividenden en overige algemene opbrengsten	4.088	3.471	-5.670	-617
Subtotaal lasten	-137.528	-141.344	-140.562	-3.816
Belastingen	138.318	137.512	136.299	-806
Resultaat voor bestemming	790	-3.832	-4.263	-4.622
Mutaties algemene reserve	2.520	4.053	4.053	2.425
Mutaties bestemmingsreserve	1.629	1.083	265	
Nog te bestemmen resultaat watersysteembeheer	4.938	221	-3.999	-2.198

Zuiveringsbeheer

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024	Vershil actuele begroting - jaarrekening
Lasten:				
Netto lasten	-65.390	-66.595	-60.501	-1.205
Onvoorzien	-0	-75	-75	-75
Kwijtschelding/oninbaar	-2.130	-2.057	-2.264	74
Dividenden en overige algemene opbrengsten	-0	-0	-4.664	-0
Subtotaal lasten	-67.521	-68.727	-67.504	-1.206
Belastingen	66.855	65.690	66.189	-1.165
Resultaat voor bestemming	-666	-3.037	-1.315	-2.371
Mutaties algemene reserve	902	1.321	1.321	1.042
Mutaties bestemmingsreserve	279	155	-0	
Nog te bestemmen resultaat zuiveringsbeheer	515	-1.716	-1.315	3.413

Totaal

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024	Vershil actuele begroting - jaarrekening
Lasten:				
Netto lasten	-205.181	-208.962	-192.738	-3.781
Onvoorzien	-0	-150	-150	-150
Kwijtschelding/oninbaar	-3.955	-4.430	-4.845	-475
Dividenden en overige algemene opbrengsten	4.088	3.471	-10.334	-617
Subtotaal lasten	-205.048	-210.071	-208.067	-5.023
Belastingen	205.173	203.202	202.488	-1.971
Resultaat voor bestemming	124	-6.870	-5.579	-6.993
Mutaties algemene reserve	3.422	5.374	5.374	1.952
Mutaties bestemmingsreserves	1.908	1.236	265	-672
Totaal nog te bestemmen resultaat	5.454	-260	60	-5.713

Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten

bedragen x € 1.000

Baten per opbrengstsoort	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024	Jaarrekening 2023
Financiële baten	4.407	3.425	2.900	4.358
Personeelsbaten	934	100	200	743
Goederen en diensten aan derden	4.643	2.663	2.265	4.428
Bijdragen van derden	4.153	1.887	1.769	4.401
Waterschapsbelastingen	205.173	202.322	201.609	175.298
Kwijtschelding en oninbaarverklaring	-3.955	-3.551	-3.966	-3.698
Geactiveerde lasten	7.473	7.822	7.822	11.995
Onttrekking aan voorzieningen	-0	-0	-0	-0
Totale baten	222.826	214.668	212.599	197.526

bedragen x € 1.000

Lasten per kostensoort	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024	Jaarrekening 2023
Rente	-11.378	-11.429	-11.826	-11.573
Afschrijvingen	-40.851	-43.454	-43.634	-40.438
Personeelslasten	-71.511	-69.347	-64.396	-64.300
Onderhoud door derden	-32.953	-29.104	-28.108	-30.895
Goederen en diensten derden	-47.322	-52.075	-54.579	-41.714
Bijdragen aan derden	-17.126	-15.678	-15.185	-14.106
Dotatie voorzieningen	-1.562	-300	-300	-1.303
Onvoorzien	-0	-150	-150	-0
Totale lasten	-222.702	-221.538	-218.178	-204.328
Resultaat	124	-6.870	-5.579	-6.802

Investerings - Krediet vs. realisatie

Project bedragen x € 1.000	Netto krediet 2024	Gerealiseerde netto lasten t/m 2024	Verschil krediet - netto lasten
Project(T)			
HWBP KLM PU deelproject KZH	1.169	328	841
HWBP Dijk- en Duinversterking Schiermonnikoog OW.11103	330	75	255
HWBP - Continuering monitoring asfalt OW.115023G	9	0	9
HWBP Programmteam	137	137	0
HWBP KLM PU deelproject Groen	3.885	265	3.620
HWBP Pilot Adaptief Werken Dijk- en Duinversterking Schiermonnikoog Verkenningfase	0	0	0
Natuurvriendelijke oevers Friese meren 2 OW.13044	910	496	414
Sneek e.o. OW.13105	8.850	0	8.850
Oevers en keringen Ljouwert OW.13214	1.000	287	713
Oevers en keringen Zuid OW.13216	6.800	1.123	5.677
Oevers en Keringen Centraal OW.13217	6.000	2.070	3.930
Ruimte voor water en natuur Wielzicht OW.13218	540	422	118
O&K Oudega aan het water OW.13503	900	762	138
Leeuwarden Oost OW.13704	3.541	2.810	730
Retentiepolder Fryslân-1, loc Bouwepet OW.13802A	936	821	115
Leeuwarden Zuid OW.13901	7.200	4.884	2.316
KRW boezemkanalen 2 OW.13902	310	0	310
HWBP Innovatie Kweldervegetatie en voorland OW.19302	60	24	36
HWBP Klimaatneutraal circulair Waterbouwasfalt OW.19303	0	0	0
GBO FH-Gebiedsontwikkeling Franeker-Harlingen OW.21003A	432	1.767	-1.335
Aanpassen gebied Oldelamer-Nijelamer OW.21013	2.400	868	1.532
Water natuur en landbouw (Oldelamer) OW.21105	1.500	-1	1.501
Beekdal Linde, 4e module OW.21106	670	576	94
Aldeboarn De Deelen Noord OW.21108	288	158	130
GBO beekdal Koningsdiep 4e module OW.21205	395	36	359
2e fase gebiedsontwikkeling Centrale As OW.21601	1.395	739	656
De Dulf-Mersken e.o. fase 2 en 3 OW.21603	550	237	313
Súd Ie, fase 3 OW.21902	425	261	164
Vispassages Fryslân 1 OW.22104	450	303	147
Vispassages Fryslân 2 OW.22105	1.850	1.153	697
Hermeandering Beekdal Linde OW.22505	2.700	721	1.979
Nieuwbouw Gemaal Kalverdijkje	840	0	840
Nieuwbouw gemaal De Geasten OW.25018	0	0	0
Gemalen Aldegea SWF e.o. OW.25110	4.400	1.037	3.363
Gemalen Greidhoeke 2021 OW.25111	1.200	149	1.051
Nieuwbouw gemalen Greidhoeke 2 OW.25114	3.725	2.106	1.619
Gemalen Jeth e.a. OW.25208	4.075	860	3.215
Herstel rietoevers De Lauwers OW.13215	1.190	378	812
Nieuwbouw gemalen Binnema Molen e.a. OW.25210	1.650	1.275	375
Nieuwbouw gemaal Elahuizen OW.25901	4.670	0	4.670
Vrije vismigratie Friese boezem OW.25902	1.080	0	1.080
Persleiding verleggen N359 OW.31005	575	0	575
Persleiding Westhoek OW.31006	305	0	305
Rioolgemaal Exmorra OW.31007	505	0	505
Rioolgemalen WF ombouwen Do5 OW.31101	900	744	156
Persleiding Stortemelk Vlieland OW.31209	890	520	370
Persleiding De Westereen-RWZI Damwâld OW.31210	1.910	144	1.766
Persleiding Butenpost - RWZI Koatstertille OW.31211	225	126	99
Persleiding Joure OW.31301	850	123	727
Zonnepanelen op RWZI fase 2 OW.32012	5.158	919	4.239

Project bedragen x € 1.000	Netto krediet 2024	Gerealiseerde netto lasten t/m 2024	Verschil krediet - netto lasten
RWZI Franeker en St. Anna Parochie OW.32118	1.500	480	1.020
RWZI Heerenveen, perscontfijnrooster OW.32119	2.200	0	2.200
RWZI Burdaard afdekken slibbufferbakken OW.32121	950	125	825
RWZI Burgum biogasreiniging OW.32122	1.250	0	1.250
Vervangen Effluentleiding RWZI Vlieland OW.32125	835	525	310
GO RWZI Drachten vervangen fijnroosters OW.32204	1.465	0	1.465
GO RWZI Heerenveen vervangen blowers OW.32205	1.019	0	1.019
RWZI Leeuwarden renovatie demosite OW.32207	735	783	-48
RWZI Bolsward renovatie OW.32902	8.500	7.172	1.328
GO 2019:Persleiding Nijega-Opeinde OW.32905H	3.995	453	3.542
GO 2019:RWZI Akkrum vervangen e.i. OW.32905E	1.095	1.095	0
SOI Heerenveen	39.150	29.839	9.311
GO RWZI Leeuwarden vervangen warmtewisselaars OW.34301A	0	0	0
GO RWZI Leeuwarden Influentemaal OW.34302	0	0	0
GO RG Kleine Wielen-Earnewoude Siegerswoude OW.34303	540	148	392
Blaeu Damo OW.94230B	270	270	0
HWBP KLM PU TPM - Projectmanagment en RR	2.235	632	1.602
HWBP KLM PU breed	185	101	84
HWBP - Landelijke bijdrage 2023 OW.11302	5.800	0	5.800
AV installatie voor RWZI Leeuwarden OW.93230F	12	12	0
Bereikbaarheid van de colocaties OW.93220D	10	0	10
GO RWZI Warns, vervangen E-installatie OW.32015D	729	0	729
Hybride vergaderen deel 2 OW.93220B	112	112	0
LAB automatisering BC OW.92110	400	4	396
Laboratorium apparatuur OW.92012	1.039	1.004	35
LIMS LabWare OW.92307	2.000	740	1.260
NAS vervanging hardware OW.93220F	168	0	168
NAS vervanging software OW.94230A	119	0	119
Nieuwbouw gemalen Terwispel OW.25108	2.200	0	2.200
Nutanix nodes vervangen 2023 OW.93230C	81	0	81
Onderhoudsproces + proces voorraadbeheer OW.92705	85	0	85
Renovatie gemaal Auke Algera OW.25109	2.140	0	2.140
Switches vervangen datacenter OW.93230A	104	0	104
Vervanging materieel, voertuigen, overig OW.91901	855	705	150
Vervanging plotters 2023024 OW.93230E	78	78	0
Vervanging printers 2023 OW.93230D	95	0	95
Vervanging Quads 2022 OW.91203	88	97	-9
VTH Zaaksysteem Iris vernieuwen OW.92006	109	22	87
Werkmaterieel CTO 2022 OW.91202	1.311	6	1.305
OS RWZI Leeuwarden OW.33301H	9.582	8.672	910
Ruimte voor water in Jordaan OW.21107	1.620	1.532	88
Minigemalen 2021 OW.25107	760	245	515
Minigemalen 2022 OW.25113	865	530	335
Minigemalen 2023 OW.25211	600	413	187
Gemalen Lytsewâld e.o. OW.25209	3.485	484	3.001
RWZI Akkrum renovatie OW.32206	1.100	412	688
Vervanging toegangsbewijzen OW.92208	587	534	52
Landmeetinstrumenten OW.93230G	37	37	0
Globale vervangingskosten hardware 2023 OW.93230B	156	0	156
Verkiezingen 2023 OW.96000	676	0	676
Waterberging polder De Broek OW.13903	15	23	-8
Waterberging Polder Himpensermar OW.13904	2.225	508	1.717

Project bedragen x € 1.000	Netto krediet 2024	Gerealiseerde netto lasten t/m 2024	Verschil krediet - netto lasten
KRW: bemalingsgebied De MurkDe Wrâns OW.21305	15	28	-13
KRW: Nij Beets 1 OW.21306	15	18	-3
Keersluizen boezem gebied Lege Walden OW.23904	1.700	248	1.452
Nieuwbouw gemaal Koaipolder	1.550	156	1.394
Gemaal de Sas OW.25212	3.725	319	3.406
Revisie 4 gemalen OW.25213	15	212	-197
Gemalen Berkwert e.a. OW.25304	15	37	-22
Aanpak watersysteem polders It Joo-De Geeuw OW.25305	15	-84	99
Nieuwbouw gemalen Tolsumersyl, Bonkwert en Hantumerleech OW.25306	15	157	-142
Revisie gemalen lens, Koarnwert, Lange Meeren en Súdhoeke Wommels OW.25307	2.500	110	2.390
Deelprojecten RWZI Leeuwarden OW.32304	100	431	-331
Minigemalen 2024	1.000	16	984
Minigemalen 2025	15	2	13
Revisie Gemaal Dronrijper Zuiderpolder	15	13	2
Vervanging Damwand Hooglandgemaal 2024	15	59	-44
HWBP – KLM IIP	124	75	50
Persleiding Oostmahorn	50	3	47
Persleiding Oude Bildtzijl	50	2	48
Persleiding Vrouwenparochie	50	2	48
Nutanix nodes 2024	64	64	0
RWZI Birdaard vervangen fijnroosters	645	30	615
GO RWZI Burdaard nieuwe slibbakken	65	21	44
GO RWZI Burgum vervangen indikker	650	61	589
Groot onderhoud Primaire Keringen 2024	315	0	315
Laadinfrastructuur hoofdkantoor 2024	675	396	279
Landelijke bijdrage HWBP 2024	6.100	6.077	23
Reguliere vervanging hardware 2024	254	248	7
Data domains 2024	300	0	300
Monitoringserver 2024	35	0	35
Vervanging Palo Alto 2024	36	36	0
HWBP KLM realisatiefase KZH	235	235	0
Persleiding Veenwouden 2024	15	53	-38
GO RG automatisering update hoofdpst 2024	300	9	291
Revisie Poldergemalen 2024	15	7	8
Gemalen Zwarte Molen en Leegte 2024	15	25	-10
Revisie gemaal Veenhoop 2024	15	15	0
Nieuwbouw gemalen De Fiif Ekers en de Kliew	15	2	13
Oevers en keringen Noordwest	1.387	16	1.371
Co-financiering GLB-BNSP	250	250	0
Revisie Gemaal Frieschepalen	15	2	13
Nieuwbouw gemaal Laerd en Saerd 2024	15	3	12
Vervanging E-kasten rioolgemalen 2024	15	1	14
Nieuwbouw gemaal Meskenwier 2024	1.850	81	1.769
HWBP KLM Harlingen Voorverkenning 2024	70	29	41
RWZI procesautomatisering t.b.v. dataverbindingen 2024	3.200	67	3.133
RWZI Franeker saneren terrein 2024	2.200	12	2.188
RWZI Franeker vervangen fijnroosters 2024	2.000	2	1.998
Totaal	226.680	97.041	129.640

Investerings - mutatieoverzicht kredieten

bedragen x € 1.000	Stand 31-12-2023		Mutaties 2024		Afboeking krediet ivm activering 2024		Stand 31-12-2024	
	Bruto	Netto	Bruto	Netto	Bruto	Netto	Bruto	Netto
	Co-financiering GLB-BNSP			250	250			250
Emissieloos, energieneutraal en duurzaam 2024							0	0
Klimaatadaptatiepad 2024							0	0
Laadinfrastructuur hoofdkantoor 2024			675	675			675	675
SOI Heerenveen			300	300			300	300
Zonnepanelen op RWZI fase 2 OW.32012			2.025	2.025			2.025	2.025
Totaal Strategie en omgeving	0	0	3.250	3.250	0	0	3.250	3.250
2e fase gebiedsontwikkeling Centrale As OW.21601			300	300			300	300
De Dulf-Mersken e.o. fase 2 en 3 OW.21603			300	300			300	300
GO Primaire Keringen 2024							0	0
Groot onderhoud Primaire Keringen 2024			315	315			315	315
Herstel rietoevers De Lauwers OW.13215			1.620	1.190			1.620	1.190
HWBP - Activeerbare bijdrage landelijk programma 2024							0	0
HWBP - Continuering monitoring asfalt OW.115023G		583	9				583	9
HWBP - KLM IIP			1.743	124			1.743	124
HWBP - Landelijke bijdrage 2023 OW.11302	5.800	5.800			5.800	5.800	0	0
HWBP Algemeen			-9.985	-2.835			-9.985	-2.835
HWBP Dijk- en Duinversterking Schiermonnikoog OW.11103	6.780	1.330	-1.000	-1.000			5.780	330
HWBP Dijkverbetering Zurich - Koehool 2024							0	0
HWBP Innovatie							0	0
HWBP Innovatie Kweldervegetatie en voorland OW.19302	2.460	60					2.460	60
HWBP Klimaatneutraal circulair Waterbouwasfalt OW.19303			1.400	0			1.400	0
HWBP KLM 2024							0	0
HWBP KLM Harlingen Voorverkenning 2024			710	70			710	70
HWBP KLM PU TPM - Projectmanagment en RR			13.263	2.235			13.263	2.235
HWBP KLM PU breed	28.475	4.535	-	-4.350			1.850	185
			26.625					
HWBP KLM PU deelproject Groen			11.507	3.885			11.507	3.885
HWBP KLM PU deelproject KZH			5.538	1.169			5.538	1.169
HWBP KLM realisatiefase KZH			2.350	235			2.350	235
HWBP Pilot Adaptief Werken Dijk- en Duinversterking Schiermonnikoog Verkenningfase			869	0			869	0
HWBP Programmteam			1.940	137			1.940	137
Investeringsruimte afkomstig uit VP II 2024							0	0
Kredietstanden Waterveiligheid 2023							0	0
KRW boezemkanalen 2 OW.13902	2.610	310			2.610	310	0	0
Landelijke bijdrage HWBP 2024			6.100	6.100			6.100	6.100
Leeuwarden Oost OW.13704	3.741	3.741	-200	-200			3.541	3.541
Leeuwarden Zuid OW.13901	7.200	7.200					7.200	7.200
Natuurvriendelijke oevers Friese meren 2 OW.13044	2.650	910					2.650	910
O&K Oudega aan het water OW.13503	900	900					900	900
Oevers en Keringen Centraal OW.13217	3.000	3.000	3.000	3.000			6.000	6.000
Oevers en keringen Ljouwert OW.13214	1.000	1.000					1.000	1.000
Oevers en keringen Zuid OW.13216	3.300	3.300	3.500	3.500			6.800	6.800
Restant krediet Primaire Keringen 2023							0	0
Restant kredietreserve HWBP			400	400			400	400
Retentiepolder Fryslân-1, loc Bouwepet OW.13802A	1.705	1.136	-200	-200			1.505	936
Ruimte voor water en natuur Wielzicht OW.13218	1.035	665	-125	-125			910	540
Sneek e.o. OW.13105	8.850	8.850			8.850	8.850	0	0
Verbeterwerken regionale keringen 2024							0	0
Waterberging Polder Himpensermar OW.13904			2.700	2.225			2.700	2.225
Oevers en keringen Noordwest			1.387	1.387			1.387	1.387

<i>bedragen x € 1.000</i>	Stand 31-12-2023		Mutaties 2024		Afboeking krediet ivm activering 2024		Stand 31-12-2024	
Totaal Waterveiligheid	80.088	42.746	20.807	17.862	17.260	14.960	83.635	45.648
2e fase gebiedsontwikkeling Centrale As OW.21601	1.174	1.095					1.174	1.095
Aanpassen gebied Oldelamer-Nijelamer OW.21013	2.400	2.400					2.400	2.400
Aldeboarn De Deelen Noord OW.21108	500	288					500	288
Beekdal Linde, 4e module OW.21106	670	670					670	670
De Dulf-Mersken e.o. fase 2 en 3 OW.21603	250	250					250	250
GBO beekdal Koningsdiep 4e module OW.21205	395	395					395	395
GBO FH-Gebiedsontwikkeling Franeker-Harlingen OW.21003A	432	432					432	432
Gemaal de Sas OW.25212			3.725	3.725			3.725	3.725
Gemalen Aldegea SWF e.o. OW.25110	4.400	4.400					4.400	4.400
Gemalen Greidhoeke 2021 OW.25111	1.200	1.200					1.200	1.200
Gemalen Jeth e.a. OW.25208	4.205	4.075					4.205	4.075
Gemalen Lytsewâld e.o. OW.25209	3.485	3.485					3.485	3.485
Hermeandering Beekdal Linde OW.22505	1.600	1.600	1.100	1.100			2.700	2.700
Infrastructuur geautomatiseerde assets WS							0	0
Inrichting watersystemen 2024							0	0
Keersluizen boezem gebied Lege Walden OW.23904			1.700	1.700			1.700	1.700
Kredietstanden Watersysteem 2023							0	0
KRW-inrichtingsmaatregelen 2024							0	0
Kunstwerken actieve waterbeheersing 2024							0	0
Minigemalen 2021 OW.25107	760	760					760	760
Minigemalen 2022 OW.25113	865	865					865	865
Minigemalen 2023 OW.25211	600	600					600	600
Minigemalen 2024			1.000	1.000			1.000	1.000
Nieuwbouw gemaal De Geasten OW.25018	490	0					490	0
Nieuwbouw gemaal Elahuizen OW.25901	5.600	5.600	-930	-930	4.670	4.670	0	0
Nieuwbouw Gemaal Kalverdijkje	840	840			840	840	0	0
Nieuwbouw gemaal Koaipolder			1.550	1.550			1.550	1.550
Nieuwbouw gemaal Meskenwier 2024			1.850	1.850			1.850	1.850
Nieuwbouw gemalen Binnema Molen e.a. OW.25210	1.650	1.650					1.650	1.650
Nieuwbouw gemalen Greidhoeke 2 OW.25114	3.725	3.725					3.725	3.725
Nieuwbouw gemalen Terwispel OW.25108	2.200	2.200			2.200	2.200	0	0
Renovatie gemaal Auke Algera OW.25109	2.140	2.140			2.140	2.140	0	0
Restant krediet Inrichting watersystemen 2023							0	0
Restant krediet KRW inrichtingsmaatregelen 2023							0	0
Restant krediet Kunstwerken active waterbeheersing 2023							0	0
Restant krediet uitvoeringsmaatregelen 2023							0	0
Revisie gemalen lens, Koarnwert, Lange Meeren en Súdhoeke Wommels OW.25307			2.500	2.500			2.500	2.500
Ruimte voor water in Jordaan OW.21107	2.575	1.620					2.575	1.620
RWZI procesautomatisering t.b.v. dataverbindingen 2024			400	400			400	400
Súd Ie, fase 3 OW.21902	425	425					425	425
Uitvoeringsprogramma Veenweide 2024							0	0
Vispassages Fryslân 1 OW.22104	1.774	850	-400	-400			1.374	450
Vispassages Fryslân 2 OW.22105	3.550	1.850					3.550	1.850
Vrije vismigratie Friese boezem OW.25902	1.650	1.080			1.650	1.080	0	0
Water natuur en landbouw (Oldelamer) OW.21105	2.000	1.500					2.000	1.500
Totaal Watersysteem	51.555	45.995	12.495	12.495	11.500	10.930	52.550	47.560
GO 2019:Persleiding Nijega-Opeinde OW.32905H	3.010	3.010	985	985			3.995	3.995
GO 2019:RWZI Akkrum vervangen e.i. OW.32905E	895	895	200	200			1.095	1.095
GO en KAM 2024			1.555	1.557			1.555	1.557
GO RG automatisering update hoofdpst 2024			300	300			300	300

bedragen x € 1.000	Stand 31-12-2023		Mutaties 2024		Afboeking krediet ivm activering 2024		Stand 31-12-2024	
GO RG Kleine Wielen-Earnewoude Siegerswoude OW.34303	50	50	490	490			540	540
GO RWZI Burdaard nieuwe slibbakken			65	65			65	65
GO RWZI Burgum vervangen indikker			650	650			650	650
GO RWZI Drachten vervangen fijnroosters OW.32204	1.674	1.674	-209	-209	1.465	1.465	0	0
GO RWZI Heerenveen vervangen blowers OW.32205	1.148	1.148	-127	-128	1.021	1.019	0	0
GO RWZI Leeuwarden Influentemaal OW.34302	150	150	-150	-150			0	0
GO RWZI Leeuwarden vervangen warmtewisselaars OW.34301A	250	250	-250	-250			0	0
GO RWZI Warns, vervangen E-installatie OW.32015D	729	729			729	729	0	0
Infrastructuur geautomatiseerde assets Wk							0	0
Kredietstanden Waterketen 2023							0	0
KRW Maatregelen tbv waterketen 2024							0	0
OS RWZI Leeuwarden OW.33301H	9.582	9.582					9.582	9.582
Persleiding Butenpost - RWZI Koatstertille OW.31211	225	225					225	225
Persleiding De Westereen-RWZI Damwâld OW.31210	225	225	1.685	1.685			1.910	1.910
Persleiding Joure OW.31301	850	850					850	850
Persleiding Stortemelk Vlieland OW.31209	890	890					890	890
Persleiding verleggen N359 OW.31005	575	575			575	575	0	0
Persleiding Westhoek OW.31006	305	305			305	305	0	0
Restant verzamelkrediet GO/KAM 2023							0	0
Rioolgemaal Exmorra OW.31007	505	505			505	505	0	0
Rioolgemalen WF ombouwen D05 OW.31101	900	900					900	900
RWZI Akkrum renovatie OW.32206	1.100	1.100					1.100	1.100
RWZI Birdaard vervangen fijnroosters			645	645			645	645
RWZI Bolsward renovatie OW.32902	8.500	8.500					8.500	8.500
RWZI Burdaard afdekken slibbufferbakken OW.32121	950	950					950	950
RWZI Burgum biogasreiniging OW.32122	1.250	1.250			1.250	1.250	0	0
RWZI Franeker en St. Anna Parochie OW.32118	1.500	1.500					1.500	1.500
RWZI Franeker saneren terrein 2024			2.200	2.200			2.200	2.200
RWZI Franeker vervangen fijnroosters 2024			2.000	2.000			2.000	2.000
RWZI Heerenveen, perscontfijnrooster OW.32119	2.200	2.200			2.200	2.200	0	0
RWZI Leeuwarden renovatie demosite OW.32207	735	735					735	735
RWZI procesautomatisering t.b.v. dataverbindingen 2024			2.800	2.800			2.800	2.800
Rwzi's en transport 2024							0	0
SOI Heerenveen	38.850	38.850					38.850	38.850
Vervangen Effluentleiding RWZI Vlieland OW.32125	835	835					835	835
Vervanging toegangsbewijzen OW.92208			25	25			25	25
Waterschoon 3.0							0	0
Zonnepanelen op RWZI fase 2 OW.32012	2.958	2.958	175	175			3.133	3.133
Totaal Waterketen	80.841	80.841	13.040	13.040	8.050	8.049	85.830	85.832
AV installatie voor RWZI Leeuwarden OW.93230F	29	29	-17	-17			12	12
Bereikbaarheid van de colocaties OW.93220D	10	10			10	10	0	0
Blaeu Damo OW.94230B	142	142	128	128			270	270
Data domains 2024			300	300			300	300
Globale vervangingskosten hardware 2023 OW.93230B	156	156			156	156	0	0
Hardware en software 2024			48	48			48	48
Hybride vergaderen deel 2 OW.93220B	80	80	32	32			112	112
Kredietstanden Bedrijfsvoering 2023							0	0
LAB automatisering BC OW.92110	400	400					400	400
Laboratorium apparatuur 2024							0	0
Laboratorium apparatuur OW.92012	423	423	616	616			1.039	1.039
Landmeetinstrumenten OW.93230G	21	21	16	16			37	37

<i>bedragen x € 1.000</i>	Stand 31-12-2023		Mutaties 2024		Afboeking krediet ivm activering 2024		Stand 31-12-2024	
LIMS LabWare OW.92307	2.000	2.000					2.000	2.000
Monitoringserver 2024			35	35			35	35
NAS vervanging hardware OW.93220F	168	168			168	168	0	0
NAS vervanging software OW.94230A	119	119			119	119	0	0
Nutanix nodes 2024			64	64			64	64
Nutanix nodes vervangen 2023 OW.93230C	81	81			81	81	0	0
Onderhoudsproces + proces voorraadbeheer OW.92705	85	85					85	85
Reguliere vervanging hardware 2024			254	254			254	254
Restant verzamelkrediet hardware 2023	16	16	-16	-16			0	0
Restant verzamelkrediet software 2023	309	309	-309	-309			0	0
Switches vervangen datacenter OW.93230A	104	104			104	104	0	0
Verkiezingen 2023 OW.96000	676	676			676	676	0	0
Vervanging materieel, voertuigen 2024							0	0
Vervanging materieel, voertuigen, overig OW.91901	855	855					855	855
Vervanging Palo Alto 2024			36	36			36	36
Vervanging plotters 2023024 OW.93230E	76	76	2	2			78	78
Vervanging printers 2023 OW.93230D	95	95			95	95	0	0
Vervanging Quads 2022 OW.91203	31	31	57	57			88	88
Vervanging toegangsbewijzen OW.92208	562	562					562	562
VTH Zaaksysteem Iris vernieuwen OW.92006	109	109					109	109
Werkmaterieel CTO 2022 OW.91202	779	779	532	532			1.311	1.311
Totaal Bedrijfsvoering	7.326	7.326	1.776	1.776	1.410	1.410	7.693	7.693
Aanpak watersysteem polders It Joo-De Geeuw OW.25305			15	15			15	15
Deelprojecten RWZI Leeuwarden OW.32304			100	100			100	100
Gemaal de Sas OW.25212			0	0			0	0
Gemalen Berkwert e.a. OW.25304			15	15			15	15
Gemalen Zwarte Molen en Leegte 2024			15	15			15	15
Herstel rietoevers De Lauwers OW.13215			0	0			0	0
KRW: bemalingsgebied De MurkDe Wrâns OW.21305			15	15			15	15
KRW: Nij Beets 1 OW.21306			15	15			15	15
Mandaat Boezem			0	0			0	0
Mandaat Gemalen			0	0			0	0
Mandaat Landelijk gebied			0	0			0	0
Mandaat Waterketen			0	0			0	0
Minigemalen 2024			0	0			0	0
Minigemalen 2025			15	15			15	15
Nieuwbouw gemaal Koaipolder			0	0			0	0
Nieuwbouw gemaal Laerd en Saerd 2024			15	15			15	15
Nieuwbouw gemaal Meskenwier 2024			0	0			0	0
Nieuwbouw gemalen De Fiif Ekers en de Kliew			15	15			15	15
Nieuwbouw gemalen Tolsumersyl, Bonkwert en Hantumerleech OW.25306			15	15			15	15
Persleiding Oostmahorn			50	50			50	50
Persleiding Oude Bildtzijl			50	50			50	50
Persleiding Veenwouden 2024			15	15			15	15
Persleiding Vrouwenparochie			50	50			50	50
Revisie 4 gemalen OW.25213			15	15			15	15
Revisie Gemaal Dronrijper Zuiderpolder			15	15			15	15
Revisie Gemaal Frieschepalen			15	15			15	15
Revisie gemaal Veenhoop 2024			15	15			15	15
Revisie gemalen lens, Koarnwert, Lange Meeren en Súdhoeke Wommels OW.25307			0	0			0	0
Revisie Poldergemalen 2024			15	15			15	15

<i>bedragen x € 1.000</i>	Stand 31-12-2023		Mutaties 2024		Afboeking krediet ivm activering 2024		Stand 31-12-2024	
RWZI Birdaard vervangen fijnroosters			0	0			0	0
Vervanging Damwand Hooglandgemaal 2024			15	15			15	15
Vervanging E-kasten rioolgemalen 2024			15	15			15	15
Waterberging polder De Broek OW.13903			15	15			15	15
Totaal mandaatkredieten	0	0	520	520	0	0	520	520
	219.485	176.907	51.888	48.943	38.220	35.348	233.478	190.502

Investeringen - mutatieoverzicht realisatie

Project (bedragen x € 1.000)	Gerealiseerde netto kosten tot 2024	Ontvangsten / activeringen 2024	Kosten 2024	Totale netto kosten t/m 2024	Waarvan afgesloten in 2024*
HWBP KLM PU deelproject KZH	3.456	11.536	8.409	328	
HWBP Dijk- en Duinversterking Schiermonnikoog OW.11103	-125	2.777	2.978	75	
HWBP - Continuerend monitoring asfalt OW.115023G	-58	413	471	0	
HWBP Programmteam	-7.811	74.899	82.847	137	
HWBP KLM PU deelproject Groen	885	11.846	11.226	265	
HWBP Pilot Adaptief Werken Dijk- en Duinversterking Schiermonnikoog Verkenningfase	125	689	564	0	
HWBP POV2-Asfaltbekleding – Fase C OW.11503S	0	2	4	1	
Natuurvriendelijke oevers Friese meren 2 OW.13044	433	1.881	1.944	496	
Sneek e.o. OW.13105	8.906	8.931	25	0	Afgesloten
Oevers en keringen Ljouwert OW.13214	121	50	217	287	
Oevers en keringen Zuid OW.13216	449	250	923	1.123	
Oevers en Keringen Centraal OW.13217	856	198	1.411	2.070	
Ruimte voor water en natuur Wielzicht OW.13218	441	581	562	422	
O&K Oudega aan het water OW.13503	273	966	1.455	762	
Leeuwarden Oost OW.13704	1.887	396	1.319	2.810	
Retentiepolder Fryslân-1, loc Bouwepet OW.13802A	442	1.048	1.426	821	
Leeuwarden Zuid OW.13901	4.454	186	617	4.884	
KRW boezemkanalen 2 OW.13902	1.849	2.307	458	0	Afgesloten
HWBP Innovatie Kweldervegetatie en voorland OW.19302	0	1.508	1.532	24	
HWBP Klimaatneutraal circulair Waterbouwasfalt OW.19303	82	3.698	3.617	0	
GBO FH-Gebiedsontwikkeling Franeker-Harlingen OW.21003A	1.558	192	401	1.767	
Aanpassen gebied Oldelamer-Nijelamer OW.21013	778	77	167	868	
Water natuur en landbouw (Oldelamer) OW.21105	0	343	341	-1	
Beekdal Linde, 4e module OW.21106	86	8	497	576	
Aldeboarn De Deelen Noord OW.21108	157	2	4	158	
GBO beekdal Koningsdiep 4e module OW.21205	36	1	2	36	
2e fase gebiedsontwikkeling Centrale As OW.21601	723	9	25	739	
De Dulf-Mersken e.o. fase 2 en 3 OW.21603	215	17	38	237	
Súd Ie, fase 3 OW.21902	34	32	259	261	
Vispassages Fryslân 1 OW.22104	319	1.521	1.505	303	
Vispassages Fryslân 2 OW.22105	500	1.711	2.364	1.153	
Hermeandering Beekdal Linde OW.22505	713	4	13	721	
Nieuwbouw Gemaal Kalverdijkje	822	822	0	0	Afgesloten
Nieuwbouw gemaal De Geasten OW.25018	4	45	41	0	
Gemalen Aldegea SWF e.o. OW.25110	798	72	312	1.037	
Gemalen Greidhoeke 2021 OW.25111	75	24	99	149	
Nieuwbouw gemalen Greidhoeke 2 OW.25114	443	258	1.921	2.106	
Gemalen Jeth e.a. OW.25208	556	228	531	860	
Herstel rietoevers De Lauwers OW.13215	79	26	325	378	
Nieuwbouw gemalen Binnema Molen e.a. OW.25210	269	91	1.096	1.275	
Nieuwbouw gemaal Elahuizen OW.25901	4.669	9.362	4.694	0	Afgesloten
Vrije vismigratie Friese boezem OW.25902	1.375	1.426	51	0	Afgesloten
Persleiding verleggen N359 OW.31005	539	540	1	0	Afgesloten
Persleiding Westhoek OW.31006	193	194	1	0	Afgesloten

Project (bedragen x € 1.000)	Gerealiseerde netto kosten tot 2024	Ontvangsten / activeringen 2024	Kosten 2024	Totale netto kosten t/m 2024	Waarvan afgesloten in 2024*
Rioolgemaal Exmorra OW.31007	472	473	1	0	Afgesloten
Rioolgemalen WF ombouwen Do5 OW.31101	322	105	528	744	
Persleiding Stortemelk Vlieland OW.31209	141	166	545	520	
Persleiding De Westereen-RWZI Damwâld OW.31210	35	16	125	144	
Persleiding Butenpost - RWZI Koatstertille OW.31211	37	17	107	126	
Persleiding Joure OW.31301	91	7	38	123	
Zonnepanelen op RWZI fase 2 OW.32012	697	65	287	919	
RWZI Franeker en St. Anna Parochie OW.32118	88	58	450	480	
RWZI Heerenveen, perscontfijnrooster OW.32119	1.484	2.529	1.045	0	Afgesloten
RWZI Burdaard afdekken slibbufferbakken OW.32121	120	0	5	125	
RWZI Burgum biogasreiniging OW.32122	1.147	1.267	120	0	Afgesloten
Vervangen Effluentleiding RWZI Vlieland OW.32125	113	41	452	525	
GO RWZI Drachten vervangen fijnroosters OW.32204	1.073	1.718	644	0	Afgesloten
GO RWZI Heerenveen vervangen blowers OW.32205	493	1.473	980	0	Afgesloten
RWZI Leeuwarden renovatie demosite OW.32207	75	12	720	783	
RWZI Bolsward renovatie OW.32902	4.675	672	3.168	7.172	
GO 2019:Persleiding Nijega-Opeinde OW.32905H	185	312	580	453	
GO 2019:RWZI Akkrum vervangen e.i. OW.32905E	423	59	731	1.095	
SOI Heerenveen	17.993	3.802	15.649	29.839	
GO RWZI Leeuwarden vervangen warmtewisselaars OW.34301A	9	268	259	0	Afgesloten
GO RWZI Leeuwarden Influentgemaal OW.34302	0	2	2	0	Afgesloten
GO RG Kleine Wielen-Earnewoude Siegerswoude OW.34303	26	56	179	148	
Blaeu Damo OW.94230B	140	140	270	270	
HWBP KLM PU TPM - Projectmanagment en RR	2.552	18.771	16.851	632	
HWBP KLM PU breed	889	3.702	2.914	101	
HWBP - Landelijke bijdrage 2023 OW.11302	6.053	6.053	0	0	Afgesloten
AV installatie voor RWZI Leeuwarden OW.93230F	12	0	0	12	
Bereikbaarheid van de colocaties OW.93220D	10	10	0	0	Afgesloten
GO RWZI Warns, vervangen E-installatie OW.32015D	753	783	30	0	Afgesloten
Hybride vergaderen deel 2 OW.93220B	90	4	25	112	
LAB automatisering BC OW.92110	0	0	4	4	
Laboratorium apparatuur OW.92012	283	357	1.078	1.004	
LIMS LabWare OW.92307	278	67	528	740	
NAS vervanging hardware OW.93220F	168	168	0	0	Afgesloten
NAS vervanging software OW.94230A	119	119	0	0	Afgesloten
Nieuwbouw gemalen Terwispel OW.25108	1.964	1.964	0	0	Afgesloten
Nutanix nodes vervangen 2023 OW.93230C	81	81	0	0	Afgesloten
Renovatie gemaal Auke Algera OW.25109	2.056	2.076	20	0	Afgesloten
Switches vervangen datacenter OW.93230A	104	104	0	0	Afgesloten
Vervanging materieel, voertuigen, overig OW.91901	86	144	763	705	
Vervanging plotters 2023/2024 OW.93230E	78	0	0	78	
Vervanging printers 2023 OW.93230D	95	95	0	0	Afgesloten
Vervanging Quads 2022 OW.91203	48	0	48	97	
VTH Zaaksysteem Iris vernieuwen OW.92006	22	0	0	22	

Project (bedragen x € 1.000)	Gerealiseerde netto kosten tot 2024	Ontvangsten / activeringen 2024	Kosten 2024	Totale netto kosten t/m 2024	Waarvan afgesloten in 2024*
Werkmaterieel CTO 2022 OW.91202	521	527	12	6	
OS RWZI Leeuwarden OW.33301H	8.712	944	904	8.672	
Ruimte voor water in Jordaan OW.21107	412	37	1.157	1.532	
Minigemalen 2021 OW.25107	729	490	6	245	
Minigemalen 2022 OW.25113	462	118	186	530	
Minigemalen 2023 OW.25211	96	52	369	413	
Gemalen Lytsewâld e.o. OW.25209	294	102	292	484	
RWZI Akkrum renovatie OW.32206	122	50	339	412	
Zonnepanelen op rioolwaterzuiveringen OW.32703	-676	11	687	0	Afgesloten
Vervanging toegangsbewijzen OW.92208	109	41	467	534	
Landmeetinstrumenten OW.93230G	37	0	0	37	
Globale vervangingskosten hardware 2023 OW.93230B	156	156	0	0	Afgesloten
Verkiezingen 2023 OW.96000	129	129	0	0	Afgesloten
RWZI Harlingen renovatie OW.32501	-253	10	263	0	Afgesloten
Waterberging polder De Broek OW.13903	23	0	0	23	
Waterberging Polder Himpensermar OW.13904	165	88	431	508	
KRW: bemalingsgebied De MurkDe Wrâns OW.21305	1	12	39	28	
KRW: Nij Beets 1 OW.21306	5	8	21	18	
Keersluizen boezem gebied Lege Walden OW.23904	136	86	198	248	
Nieuwbouw gemaal Koaipolder	177	113	92	156	
Gemaal de Sas OW.25212	67	69	321	319	
Revisie 4 gemalen OW.25213	56	44	199	212	
Gemalen Berkwert e.a. OW.25304	14	9	33	37	
Aanpak watersysteem polders It Joo-De Geeuw OW.25305	9	269	176	-84	
Nieuwbouw gemalen Tolsumersyl, Bonkwert en Hantumerleech OW.25306	4	35	189	157	
Revisie gemalen lens, Koarnwert, Lange Meeren en Súdhoeke Wommels OW.25307	2	13	121	110	
Deelprojecten RWZI Leeuwarden OW.32304	1	245	675	431	
Minigemalen 2024	0	1	17	16	
Minigemalen 2025	0	0	3	2	
Revisie Gemaal Dronrijper Zuiderpolder	0	1	13	13	
Vervanging Damwand Hooglandgemaal 2024	0	0	59	59	
HWBP – KLM IIP	0	1.720	1.795	75	
Project Inrichtingsplan Kleine Wielen OW.22006	-100	0	100	0	Afgesloten
Persleiding Oostmahorn	0	0	3	3	
Persleiding Oude Bildtzijl	0	0	3	2	
Persleiding Vrouwenparochie	0	0	2	2	
Klimaat robuuste Polders OW.22801	0	247	247	0	Afgesloten
Nutanix nodes 2024	0	0	64	64	
RWZI Birdaard vervangen fijnroosters	0	0	31	30	
GO RWZI Burdaard nieuwe slibbakken	0	0	21	21	
RWZI Burgum vervangen indikker	0	4	65	61	
Laadinfrastructuur hoofdkantoor 2024	0	0	396	396	
Landelijke bijdrage HWBP 2024	0	131	6.208	6.077	
Zonnepanelen op RWZI OW.32703 wijz. activum	0	1.504	1.504	0	Afgesloten
RWZI Harlingen renovatie OW.32501 wijz. activum	0	263	263	0	Afgesloten
Vervanging Palo Alto 2024	0	0	36	36	
HWBP KLM realisatiefase KZH	0	698	933	235	

Project (bedragen x € 1.000)	Gerealiseerde netto kosten tot 2024	Ontvangsten / activeringen 2024	Kosten 2024	Totale netto kosten t/m 2024	Waarvan afgesloten in 2024*
Persleiding Veenwouden 2024	0	0	53	53	
Zonnepanelen op RWZI Akkrum (BTW-compensatie)	0	61	61	0	Afgesloten
Zonnepanelen op RWZI Birdaard (BTW-compensatie)	0	11	11	0	Afgesloten
Zonnepanelen op RWZI Damwoude (BTW-compensatie)	0	88	88	0	Afgesloten
Zonnepanelen op RWZI Dokkum (BTW-compensatie)	0	19	19	0	Afgesloten
Zonnepanelen op RWZI Gorredijk (BTW-compensatie)	0	140	140	0	Afgesloten
Zonnepanelen op RWZI Joure 1e fase (BTW-compensatie)	0	4	4	0	Afgesloten
Zonnepanelen op RWZI Kootstertille (BTW-compensatie)	0	56	56	0	Afgesloten
Zonnepanelen op RWZI Leeuwarden (BTW-compensatie)	0	70	70	0	Afgesloten
Zonnepanelen op RWZI Sloten (BTW-compensatie)	0	10	10	0	Afgesloten
Zonnepanelen op RWZI Sneek (BTW-compensatie)	0	18	18	0	Afgesloten
Zonnepanelen op RWZI Wolvega (BTW-compensatie)	0	48	48	0	Afgesloten
Zonnepanelen op RWZI Joure 2e fase (BTW-compensatie)	0	590	590	0	Afgesloten
Zonnepanelen op RWZI Warns fase (BTW-compensatie)	0	283	283	0	Afgesloten
Revisie Poldergemalen 2024	0	0	7	7	
Gemalen Zwarte Molen en Leegte 2024	0	0	25	25	
Revisie gemaal Veenhoop 2024	0	0	15	15	
Nieuwbouw gemalen De Fiif Ekers en de Kliew	0	0	2	2	
Oevers en keringen Noordwest	0	0	16	16	
Co-financiering GLB-BNSP	0	0	250	250	
Revisie Gemaal Frieschepalen	0	0	2	2	
Nieuwbouw gemaal Laerd en Saerd 2024	0	0	3	3	
Nieuwbouw gemaal Meskenwier 2024	0	0	81	81	
HWBP KLM Harlingen Voorverkenning 2024	0	0	29	29	
Vervanging E-kasten rioolgemalen 2024	0	0	1	1	
GO RG automatisering update hoofdpst 2024	0	0	9	9	
RWZI procesautomatisering t.b.v. dataverbindingen 2024	0	0	67	67	
RWZI Franeker vervangen fijnroosters 2024	0	0	2	2	
RWZI Franeker saneren terrein 2024	0	0	12	12	
Zonnepanelen RWZI Drachten (BTW-compensatie)	0	151	151	0	Afgesloten
Reguliere vervanging hardware 2024	0	0	248	248	
	88.599	198.703	207.146	97.042	

* Afgesloten betekent in dit geval dat het project (fase) afgerond is of het project kan geactiveerd worden.

Begrotingsrechtmatigheid

Tijdens het uitvoeren van het beleid geldt de hoofdregel dat het algemeen bestuur (beleidsmatige en/of financiële) budgetoverschrijdingen autoriseert. Het dagelijks bestuur legt begrotingswijzigingen ter autorisatie vooraf voor aan het algemeen bestuur. Hiermee vraagt het dagelijks bestuur toestemming voor het te realiseren beleid en de besteding van het benodigde bedrag. Het dagelijks bestuur is bevoegd zonder toestemming vooraf van het algemeen bestuur de netto-kosten van een programma met 5% te overschrijden (met een maximum van € 500.000). De inzet van de financiële middelen moet in dat geval wel passen binnen het vastgestelde beleid. Ook moet het dagelijks bestuur de hiervoor benodigde financiële ruimte elders binnen de begroting kunnen vinden. Kortom de gewijzigde inzet van financiële middelen mag niet een uitzetting van de begroting tot gevolg hebben. Bovenstaande is vastgelegd in de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie Wetterskip Fryslân ex art. 108 waterschapswet. Alleen als de omstandigheden een autorisatie vooraf niet mogelijk maken, moet het dagelijks bestuur achteraf een voorstel voor een begrotingswijziging voorleggen. Als het algemeen bestuur daarmee instemt, is de besteding alsnog geautoriseerd.

bedragen x € 1.000

Opgave	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024	Vershil actuele begroting - jaarrekening
Waterveiligheid	-26.618	-26.279	-31.415	-339
Watersysteem	-72.555	-74.646	-87.726	2.091
Waterketen	-43.611	-43.183	-51.809	-428
Strategie en omgeving	-7.498	-9.468	-11.318	1.970
Assetmanagement	-2.562	-2.935	-3.192	373
Bedrijfsvoering	-47.217	-49.130	-17.762	1.913
Totaal netto lasten per opgave	-200.061	-205.641	-203.222	5.580

Toelichting op begrotingsrechtmatigheid

Binnen opgave Waterveiligheid en Waterketen is een budgetoverschrijding ontstaan van respectievelijk € 339.000 en € 428.000. Deze budgetoverschrijdingen zijn passend (binnen € 500.000) en conform het vastgestelde beleid en kunnen gedekt worden binnen de totale begroting.

Te bestemmen resultaat

Het algemeen bestuur kan bepalen of er bestemmingsreserves worden gevormd vanuit het te bestemmen resultaat. Dit kan ook als er een negatief te bestemmen resultaat is. De te vormen bestemmingsreserves gaan dan direct ten laste van de algemene reserve.

Belangrijk om hierbij in het oog te houden is de weerstandsratio. De bestemmingsreserves tellen immers niet mee in het weerstandsvermogen.

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is de weerstandsratio becijferd en komt deze, op basis van deze jaarrekening, ver boven de norm uit. Daarmee is er ten aanzien van het weerstandsvermogen geen belemmering om nieuwe bestemmingsreserves te vormen.

Voorstel dotatie bestemmingsreserves				
Bestemmingsreserve	Watersysteem	Waterzuivering	Totaal	Looptijd
Waterconservering hoge zandgronden	58.120		58.120	31-12-2026
Routekaart informatievoorziening	750.000	750.000	1.500.000	31-12-2026
Innovatie	125.000	125.000	250.000	doorlopend
Totaal	933.120	875.000	1.808.120	

Waterconservering hoge zandgronden

Conform de afspraak met het algemeen bestuur wordt het niet in 2024 uitbetaalde (subsidie)bedrag bij de jaarrekening meegenomen als dotatie aan de bestemmingsreserve.

Routekaart informatievoorziening

Na de zomer 2024 zijn de projecten van de routekaart goed op gang gekomen. In de presentatie van 1 april 2025 op de informatiemarkt is de voortgang van de routekaart informatievoorziening op hoofdlijnen uiteengezet. We maken goede stappen om in 2026, door implementatie van nieuwe systemen (randvoorwaarden, financiën, laboratorium, GIS en onderhoudsmanagementsysteem assets) de basis voor integrale informatievoorziening gereed te hebben. Het vraagt langer tijd om alle nieuwe systemen goed in te richten en te vullen en het vraagt nieuwe werkwijzen waarvoor medewerkers kennis en vaardigheden moeten worden bijgebracht. Daarnaast is de voorbereidingstijd van het aanbesteden en implementeren van nieuwe applicaties groter dan gedacht. Het financieel ritme is hiermee anders dan vooraf ingeschat waardoor er in 2024 onderbesteding op de exploitatiemiddelen van de routekaart is. Door het instellen van een bestemmingsreserve willen we deze incidentele exploitatiemiddelen voor de maatregelen en projecten van de routekaart beschikbaar houden.

Innovatie

In de Kaderbrief 2022-2026, waarmee het algemeen bestuur op 6 juli 2021 heeft ingestemd, is voorgesteld om het budget voor Innovatie te verlagen met € 250.000 en daarbij af te spreken dat de bestemmingsreserve innovatie jaarlijks bij een positief resultaat wordt aangevuld met hetzelfde bedrag.

Jaarrekening - Balans per 31-12-2024

Balans Wetterskip Fryslân per 31-12-2024

Bedragen x € 1.000

Activa	2024	2023
Vaste activa	523.603	522.078
Immateriële vaste activa	24.503	24.500
Materiële vaste activa	494.178	492.464
Financiële vaste activa	4.922	5.113
Vlottende activa	69.895	78.705
Vorraden	1.690	1.028
Uitzettingen korter dan één jaar	0	16.859
Liquide middelen	185	377
Kortlopende vorderingen	53.616	47.648
Overlopende activa	14.404	12.794
TOTALEN	593.498	600.783

Passiva	2024	2023
Vaste passiva	531.205	530.246
Eigen vermogen	33.661	33.536
Algemene reserves	24.256	29.618
Bestemmingsreserves	7.372	6.772
Nog te bestemmen resultaat	2.032	-2.853
Voorzieningen	7.479	6.674
Vaste schulden van één jaar of langer.	490.065	490.035
Vlottende passiva	62.293	70.537
Netto vlottende schulden korter dan één jaar	22.798	24.450
Overlopende passiva	39.495	46.087
TOTALEN	593.498	600.783

Grondslagen

Gebeurtenissen na balansdatum

Na het afsluiten van het boekjaar 2024 deden zich geen ontwikkelingen voor die de hoogte en samenstelling van de balans per balansdatum aanzienlijk beïnvloeden.

Grondslagen van waardering en bepaling van het resultaat

Bij het opstellen van de jaarrekening volgen we de regels van het Waterschapsbesluit en de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen (BBVW). Deze jaarrekening heeft betrekking op de gegevens over 2024. Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. De activiteiten en kosten van waterschappen zijn gefinancierd door een omslagstelsel en tarieven. Daardoor lopen wij, rekening houdend met de impactanalyse, geen risico ten aanzien van de continuïteit.

Consolidatie

In de jaarrekening 2024 heeft op grond van wettelijke verslaggevingsregels geen consolidatie plaatsgevonden van de balansen van Wetterskip Fryslân en Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV.

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen vervangings- of verkrijgingsprijs onder aftrek van cumulatieve afschrijvingen. Onder immateriële vaste activa zijn de bijdragen aan activa in eigendom van derden betreffende het Hoogwaterbeschermingsprogramma opgenomen. Deze bijdragen schrijven we in overeenstemming met de investeringen in de primaire keringen in dertig jaar af. De solidariteitsheffing Hoogwaterbeschermingsprogramma schrijven we met ingang van 2014 in vijf jaar af.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen historische kostprijs onder aftrek van cumulatieve afschrijvingen gebaseerd op de economische levensduur en rekening houdend met eventuele restwaarde. Afschrijvingen vinden lineair plaats vanaf 1 januari of 1 juli na het moment van ingebruikname. Overboeking van opgeleverde werken vanuit onderhanden werk naar investeringen vindt plaats op 1 januari of 1 juli van het jaar. Op terreinen schrijven wij niet af. De historische kostprijs is de aanschaf- of vervaardigingsprijs met aftrek van ontvangen subsidies, bijdragen van derden en bijdragen uit reserves en/of voorzieningen. Bij de waardering houden we in voorkomende gevallen rekening met een bijzondere 'vermindering' van de waarde als deze duurzaam blijkt te zijn. In 2017 is besloten om zonnepanelen in te delen onder de overige bedrijfsmiddelen en de panelen in 20 jaar af te schrijven.

Materiële vaste activa	Afschrijvingstermijnen
Gronden	geen
Vervoermiddelen en Werktuigen	5 - 10 jaar
Overige bedrijfsmiddelen	4 - 20 jaar
Kantoren en werkplaatsen	15 - 50 jaar
Primaire waterkeringen	10 - 30 jaar
Oevers en kaden	25 jaar
Watergangen en kunstwerken	10 - 25 jaar
Gemalen waterkwantiteit	10 - 40 jaar
Zuiveringsinstallaties	10 - 30 jaar
Wegen	10 - 20 jaar

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa waarden we tegen de verkrijgingsprijs. Duurzame waardeverminderingen op balansdatum moeten we onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking nemen. De afboeking maken we ongedaan zodra de oorzaken van de waardevermindering niet meer bestaan. Voor bestaande risico's van toekomstige waardeverminderingen vormt het waterschap voorzieningen. Dergelijke voorzieningen moeten we als een aftrekpost op het betreffende actief verwerken. Een individuele beoordeling van de financiële vaste activa bepaalt deze voorziening.

In 2023 is een lening verstrekt aan Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV. In de overeenkomst is vastgelegd dat de geldlening is bedoeld voor het aantrekken van aandelen door Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV in het windpark Hiddum Houw BV en zal uitsluitend hiervoor worden gebruikt. De lening heeft een looptijd van 25 jaar en de rentevergoeding is vastgesteld op 3,413% op jaarbasis. De lening wordt tegen nominale waarde gewaardeerd.

Flottende activa

Vorraden

Vorraden bestaan uit grond- en hulpstoffen en zijn gewaardeerd tegen verkrijgingprijs met aftrek van een voorziening wegens incourantheid. De individuele beoordeling van de voorraden per balansdatum bepaalt deze voorziening. Activering vindt plaats als er toekenning van een materiële waarde mogelijk is. Dit houdt in dat zogenaamde 'grijpvoorraden' niet geactiveerd worden.

Overige activa en passiva

Activa en passiva zijn, voor zover niet anders vermeld, gewaardeerd tegen nominale waarde. Op vorderingen brengen we, indien noodzakelijk, een voorziening wegens oninbaarheid in mindering. Passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde met uitzondering van voorzieningen die tegen contante waarde zijn gewaardeerd en de pensioenvoorziening die tegen actuariële waarde is gewaardeerd.

Resultaatbepaling

Baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Verliezen nemen we als last zodra zij voorzienbaar zijn. Baten verantwoorden we voor zover ze zijn gerealiseerd.

Eigen vermogen

Algemene reserves en bestemmingsreserves

Het eigen vermogen is opgesplitst in algemene reserves en bestemmingsreserves. De algemene reserve is het deel van het vermogen dat dient als buffer om algemene risico's op te vangen. De bestemmingsreserves zijn dat deel van het eigen vermogen dat is gereserveerd voor (de dekking van) specifieke uitgaven. Het eigen vermogen vormt het saldo van bezittingen en schulden.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd door:

- a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, maar redelijkerwijs zijn in te schatten;
- b. op de balansdatum bestaande risico's voor bepaalde, te verwachten verplichtingen of verliezen, waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten;
- c. kosten die we in een volgend begrotingsjaar zullen maken tenzij het maken van die kosten plaatsvindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Hieronder vallen de verplichtingen die op balansdatum bestaan en vaststaan. Verplichtingen die uit een overeenkomst voortvloeien, nemen we pas op als de tegenprestatie is geleverd. Inkoopverplichtingen die zijn aangegaan in het boekjaar, maar waarvan de prestatie het volgende boekjaar wordt geleverd, nemen we niet onder de kortlopende schulden op. Deze zijn toegelicht als 'niet uit de balans blijvende verplichtingen'.

Toelichting op balans Activa

Vaste activa - Immateriële vaste activa

In overeenstemming met de notitie waarderingsgrondslagen is de bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma met ingang van 2012 opgenomen onder de post immateriële vaste activa. De bijdrage 2023 van € 6.053.000 is in 2024 overgeboekt van onderhanden werk naar de geactiveerde bijdrage. De bijdrage van 2024 van € 6.149.000 is opgenomen onder de post onderhanden werk immateriële vaste activa en wordt op 1 januari 2025 geactiveerd. Dit bedrag wordt vanaf 2025 in vijf jaar afgeschreven.

Bedragen x € 1.000

Immateriële vaste activa	Boekwaarde 31-12-2023	Investing/ desinvestering	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2024
Geactiveerde bijdrage aan het Rijk	17.554	6.053			6.297	17.311
Overig immateriële vaste activa	6.946	1.767	1.468		52	7.192
	24.500	7.820	1.468	-	6.349	24.503

Vaste activa - Materiële vaste activa

Bedragen x € 1.000

Materiële vaste activa	Boekwaarde 31-12-2023	Investing/ desinvestering	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2024
	a	b	c	d	e	(a+b-c-d-e)
Gronden en terreinen	6.280					6.280
Vervoermiddelen	3.062	521			641	2.942
Machines, apparaten en werktuigen	14.940	-379			2.381	12.180
Bedrijfsgebouwen	17.826				1.107	16.719
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	265.109	20.317	-	-	21.238	264.188
<i>Te weten:</i>						
<i>Primaire waterkeringen</i>	16.975				1.348	15.627
<i>Boezemwaterkeringen</i>	112.639	9.452			8.481	113.610
<i>Watergangen en kunstwerken</i>	53.777	1.143			4.014	50.906
<i>Gemalen waterkwantiteit</i>	81.718	9.722			7.396	84.044
Overige materiële vaste activa (zuiveringen)	102.830	7.483			9.135	101.178
Onderhanden werk	82.416	22.860	14.586			90.690
	492.464	50.802	14.586	-	34.502	494.178

Vaste activa - Financiële vaste activa

Bedragen x € 1.000

Financiële vaste activa	Stand 31-12-2023	+	-	Stand 31-12-2024
Kapitaalverstrekking aan bedrijven	5.113	0	192	4.922
	5.113	0	192	4.922

Flottende activa - Voorraden

Bedragen x € 1.000

Voorraden grond- en hulpstoffen voor eigen gebruik	Stand 31-12-2024	Stand 31-12-2023
Voorraad materialen technische dienst	905	905
Voorraad brandstof gemalen	766	110
Merchandise Bezoekerscentrum	19	13
Totaal	1.690	1.028

Flottende activa - Uitzettingen korter dan één jaar

Bedragen x € 1.000

Uitzettingen korter dan één jaar	Stand 31-12-2024	Stand 31-12-2023
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	4	16.859
Totaal	4	16.859

Flottende activa - Liquide middelen

Bedragen x € 1.000

Liquide middelen	Stand 31-12-2024	Stand 31-12-2023
Kas	3	3
Nederlandse waterschapsbank + Rabobank	178	374
Totaal	181	377

Flottende activa - Kortlopende vorderingen

Bedragen x € 1.000

Kortlopende vorderingen	Stand 31-12-2024	Stand 31-12-2023
Belastingdebiteuren	47.921	42.634
Vorderingen als gevolg van subsidies en bijdragen	372	0
Overige vorderingen	5.324	5.014
Totaal	53.616	47.648

Nog vast te stellen aanslagen

In de post Overige vorderingen is een post opgenomen in verband met de nog vast te stellen aanslagen. De post nog vast te stellen aanslagen bestaat uit nog vast te stellen aanslagen zuiveringsheffing van € 2.491.000 en nog vast te stellen aanslagen watersysteembeheer € 588.000. Dit betreft het saldo van de nog op te leggen aanslagen aan het eind van 2024.

Nog vast te stellen aanslagen zuiveringsbelasting

Bedragen x € 1.000

Nog vast te stellen zuiveringsbelasting	Tarief in €	Stand 31-12-2024		Stand 31-12-2023	
		ve's in aantallen	Totaal in €	ve's in aantallen	Totaal in €
Lopend boekjaar	68,96	28.105	1.938	22.721	1.332
Vorig boekjaar	58,64	8.680	509	3.702	229
Voorgaande jaren	61,73	706	44		-154
Totaal			2.491		1.407

Nog vast te stellen aanslagen watersysteembeheer

Bedragen x € 1.000

	Stand 31-12-2024	Stand 31-12-2023
Gebouwd	141	731
Ongebouwd	205	371
Ingezetenen	199	116
Verontreinigingsheffing	41	148
Natuur	2	5
Totaal	588	1.371

Flottende activa - Overlopende activa

Bedragen x € 1.000

Overlopende activa	Stand 31-12-2024	Stand 31-12-2023
Nog te ontvangen subsidies rijk	10.847	8.091
Nog te ontvangen bijdrage internationale projecten		447
Nog te ontvangen afrekeningen energiekosten	277	
Afrekeningen Gemeenschappelijke Regelingen	598	499
Nog te ontvangen BTW	0	1.022
Nog te ontvangen rente	238	450
Nog te ontvangen aflossing	192	192
Nog te ontvangen energiebelasting	156	
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	2.097	2.093
Totaal	14.404	12.794

Rapportage schatkistbankieren

In de Wet Financiering decentrale overheden is vastgelegd dat waterschappen de middelen die zij tijdelijk niet voor hun publieke taken nodig hebben in de rijksschatkist moeten aanhouden. Het Rijk beoogt hiermee de overheidsschuld (EMU-schuld) te verlagen. Alleen overtollige middelen die een drempelbedrag te boven gaan moeten we tijdelijk overboeken naar het Rijk. Hierna verantwoorden we het gebruik van het drempelbedrag. Het drempelbedrag voor het verslagjaar 2024 is € 4.364.000, gebaseerd op een percentage van 2,0% van het begrotingstotaal. Gedurende het jaar 2024 zijn de overtollige liquide middelen bij de rijksschatkist aangehouden. In het jaar 2024 werd er door het Rijk rente vergoed over het saldo. Het rentepercentage varieerde van 3,91% tot 2,91%. Aan het eind van 2024 was de rentevergoeding 2,91%. Aan het eind van 2024 was een bedrag van € 4 miljoen uitgezet bij de rijksschatkist.

Bedragen x € 1.000

Liquide middelen	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Drempelbedrag	4.364	4.364	4.364	4.364
Op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	2.215	2.652	3.530	2.685
Ruimte onder het drempelbedrag	2.149	1.712	834	1.679

Toelichting op balans Passiva

Eigen vermogen

bedragen x € 1.000

Eigen vermogen	Balans per 31-12-2023	Resultaat bestemming 2023	Balans per 1-1-2024	Vermindering	Vermeerdering	Balans per 31-12-2024
Algemene reserves						
Algemene reserve watersysteembeheer	21.838	-5.409	16.429			16.429
Algemene reserve zuiveringsbeheer	7.780	48	7.827			7.827
Subtotaal algemene reserves	29.617	-5.361	24.256	-	-	24.256
Nog te bestemmen mutaties						
Watersysteembeheer	-3.182	3.182	-		2.419	2.419
Zuiveringsbeheer	328	-328	-0	387		-387
Nog te bestemmen resultaat	-2.854	2.853	-0	387	2.419	2.032
Overige bestemmingsreserves						
<i>Langdurige bestemmingsreserves</i>						
Generatiebeleid	369		369			369
Innovatie	396	250	646			646
Renovatie sluizen Lauwersoog	556		556	134		422
HWBP	1.561	74	1.636			1.636
Overdracht/ onderhoud Noorderpier	627		627	47		580
<i>Bestemmingsreserves met korte looptijd</i>						
Veiligheidstoetsing PK	538		538			538
Bestemmingsres Expositie Bez. Centrum WG	157		157	95		62
Bezuinigingstaakstelling organisatie (2021)	300		300			300
Bezuinigingstaakstelling organisatie (2022)	400		400			400
Aanvalsplan exotenbestrijding	-	600	600			600
<i>Bestemmingsreserves met karakter overlopende post</i>						
Waterconservering zandgronden	63	60	123			123
Baggeren hoofdwatgangen	1.506	-1.078	428	428		0
Baggeren achterstallig onderhoud stedelijk water	-	2.056	2.056	453		1.603
Huur centrifuge SOI	124	-	124	124		0
Opstellen biodiversiteitsplan	175	-	175	82		94
KRW	-	235	235	235		-
Project financiële administratie	0	310	310	310		-
Subtotaal overige bestemmingsreserves	6.772	2.508	9.280	1.908	-	7.372
Totaal reserves	33.536	0	33.536	2.295	2.419	33.661

Voorzieningen

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Stand	Onttrekkingen		Stand
	1-1-2024	c.q. vrijval	Dotatie	31-12-2024
Pensioenvoorziening voormalig bestuur	4.263	333	794	4.724
Wachtgeld voormalig bestuur	505	104	17	418
Voormalig personeel	44	191	222	75
Jubileumgratificatie	666	130	408	944
Persoonsgebonden basisbudget	1.052		117	1.169
Thuiswerkplek	145		3	148
Totaal voorzieningen	6.674	757	1.561	7.479

Vaste schulden met een looptijd van één jaar of langer

In onderstaande tabel wordt het verloop van de vaste schulden met een looptijd van één jaar of langer weergegeven. Voor nog meer informatie over de lang lopende leningen wordt nog verwezen naar de paragraaf Financiering, waar de lening portefeuille nader wordt gespecificeerd.

bedragen x € 1.000

Vaste schulden met looptijd van een jaar of langer	Stand 1-1-2024	Vermeerderingen	Verminderen a.g.v. gewone aflossingen	Verminderen a.g.v. extra aflossingen	Stand 31-12-2024
Leningen van openbare lichamen	15.000	0	0	0	15.000
Leningen van binnenlandse banken	488.671	10.000	13.636		485.035
Subtotaal	503.671	10.000	13.636	0	500.035
Af te lossen in volgend boekjaar (kortlopende schuld)	-13.636	0		0	-9.970
Totaal	490.035	10.000	13.636	0	490.065

Kortlopende schulden - Netto vlottende schulden < 1 jaar

bedragen x € 1.000

Vaste schulden korter dan één jaar	Stand 31-12-2024	Stand 31-12-2023
Schulden aan kredietinstellingen	734	0
Aflossing geldleningen 2024	7.795	11.461
Crediteuren	9.681	8.563
Belastingen en sociale verzekeringspremies	4.588	4.426
Totaal	22.798	24.450

Kortlopende schulden - Overlopende passiva

bedragen x € 1.000

Overlopende passiva	Stand 31-12-2024	Stand 31-12-2023
Verplichtingen die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen	15.147	16.873
Ontvangen voorschotbedragen van Europese en Nederlandse overheidslichamen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	24.117	29.213
Het Rijk	21.881	27.488
Overige Nederlandse overheidslichamen	2.237	1.725
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van het volgende begrotingsjaar komen	231	-
Totaal	39.495	46.086

Verloopoverzicht vooruitontvangen subsidies

bedragen x € 1.000

Verplichtingen die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen	Stand 31-12-2024	Stand 31-12-2023
Vakantiedagen	5.145	4.782
Overlopende rente	3.080	3.057
Investerings Waterveiligheid	1.994	2.621
Onderhoudskosten	1.213	2.418
Baggervergoedingen	780	574
Slibverwerking	420	559
Kwijtschelding	400	300
Financieel pakket	231	147
Diversen	1.424	253
Inhuur	347	135
Investerings Waterketen	40	1.058
Investerings watersysteem	72	156
Energiekosten		386
Bijdragen aan overigen		197
Investerings overige bedrijfsmiddelen		140
Investerings primaire keringen		60
Vakantiegeld		30
	15.147	16.873

bedragen x € 1.000

Overige Nederlandse overheidslichamen	Stand 31-12-2024	Stand 31-12-2023
Bijdragen aan openbare lichamen	1.032	518
Vooruitontvangen Subsidies van de Provincie	710	636
Vooruitontvangen Subsidies van Openbare Lichamen	495	571
	2.237	1.725

bedragen x € 1.000

Vooruit ontvangen bedragen Rijk	1-1-2024	vermindering	vermeerdering	31-12-2024
HWBP - Koehool-Lauwersmeerdijk (OW.11502)	24.679	5.089		19.590
HWBP POV2-Asfaltbekleding – Fase C OW.11503/S	244	244	249	249
Dijk en Duin versterking Schier (OW11103)	2.204	2.204	789	789
Innovatie kweldervegetatie	306	306		-
Klimaatneutraal Waterbouwasfalt			740	740
Klimaatneutraliteit lachgas	55		282	337
Klimaatadaptatie		50	226	176
	27.488	7.893	2.285	21.880

Bedragen x € 1.000

Vooruit ontvangen bedragen Provincie	1-1-2024	vermindering	vermeerdering	31-12-2024
Proeftuin Wetterskip Fryslân	99	99		0
2e tranche klimaatadaptatie	381	217		164
Conservering zandgronden	156	3	208	361
Ruim baan voor vissen			34	34
Wettersplus		6	157	151
	636	325	399	710

Bedragen x € 1.000

Vooruit ontvangen bedragen Openbare lichamen	1-1-2024	vermindering	vermeerdering	31-12-2024
Blue Deal IWAMBAMBA	56	56		0
Water natuur en landbouw Oldelamer (OW.21105)	315	315	225	225
Regiodeal Water vasthouden bij droogte	200	200	270	270
	571	571	495	495

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

bedragen x € 1.000

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Leaseauto's	2.153	1.806	1.490	1.209	511	34

Garantstellingen

Unie van Waterschappen

De Unie van Waterschappen is eigenaar van het Uniekantoor in Den Haag. Voor de financiering van dit pand is in het verleden een lening met hypothecaire zekerheid afgesloten. Vanwege de lage rentestand is een duidelijk financieel voordeel te behalen. Hiertoe is de hypotheek omgezet naar een geldlening voorzien van een borgtochtverklaring van de waterschappen. De borgstelling geldt voor een bedrag van ongeveer € 4.329.550. De totale borgstelling wordt verdeeld in de verhouding die ook geldt voor de verdeling van de Uniecontributie. Op basis van de verdeling van de Uniecontributie in 2024 bedraagt het maximale bedrag voor Wetterskip Fryslân € 220.807 (5,1%).

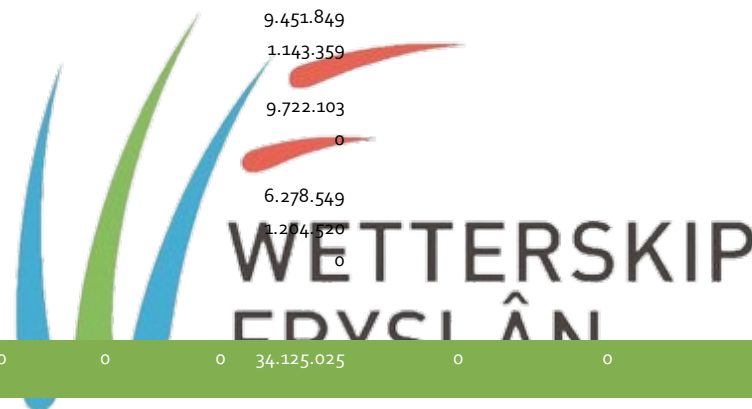
Windpark Hiddum-Houw BV

Wetterskip Fryslân neemt via Wetterskip Deelnemingen BV deel in het windpark Hiddum-Houw BV. Deze besloten vennootschap heeft voor de aanschaf van de windmolens leningen afgesloten bij de Nederlandse Waterschapsbank NV. Het waterschap staat hiervoor garant, mocht de BV niet aan zijn verplichtingen kunnen voldoen. Het saldo waarvoor Wetterskip Fryslân direct garant staat of als achtervang dient bedraagt per 31-12-2024 € 25.725.000.

Jaarrekening - Uitvoeringsinformatie

Staat van materiële vaste activa

	Stand per 01-01-2024				Mutaties in jaar 2024								Stand per 31-12-2024				
	aanschafprijs	cumulatieve afschrijvingen en bijdragen reserves	subsidies	boekwaarde	overname	nieuwbouw derden	geactiveerde lasten	overboeking onderhanden werk	overboeking onderhanden werk subsidies	aanschafwaarde desinvesteringen	cumulatieve afschrijvingen desinvesteringen	ontvangen subsidies	afschrijvingen	aanschafprijs	cumulatieve afschrijvingen en bijdragen reserves	subsidies	boekwaarde
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)
A Werken in exploitatie (IVA)																	
* primaire waterkeringen (bijdrage HBWP)	32.686.451	15.132.122		17.554.329				6.053.358					6.296.830	38.739.809	21.428.952		17.310.857
* Overige immateriële vaste activa	0	0		0				129.267					52.182	129.267	52.182		77.084
* Zuiveringsinstallaties	789.872	26.329		763.543				0					0	789.872	26.329		763.543
								0					0	0	0		0
								0					0	0	0		0
A Werken in exploitatie (MVA)																	
* gronden	6.279.758	0		6.279.758				0					0	6.279.758	0		6.279.758
* vervoermiddelen en werktuigen	6.706.316	3.645.256		3.061.060				521.187					640.935	7.227.503	4.286.190		2.941.313
* overige bedrijfsmiddelen	20.448.488	5.507.896		14.940.592				-379.168					2.380.570	20.069.319	7.888.466		12.180.853
* kantoren, dienstwoningen en werkplaatsen	31.283.855	13.458.086		17.825.769				0					1.107.103	31.283.855	14.565.189		16.718.666
* primaire waterkeringen	35.674.103	18.699.073		16.975.030				0					1.348.114	35.674.103	20.047.187		15.626.915
* boezemwaterkeringen	203.268.775	90.628.790		112.639.985				9.451.849					8.480.844	212.720.625	99.109.635		113.610.990
* watergangen en waterkwantiteitskunstwerken	102.801.355	49.024.690		53.776.665				1.143.359					4.013.518	103.944.714	53.038.208		50.906.507
* gemalen waterkwantiteit	135.821.976	54.103.803		81.718.173				9.722.103					7.395.638	145.544.078	61.499.441		84.044.637
* zuiveringstechnische werken :								0					0	0	0		0
- zuiveringsinstallaties	168.906.877	91.464.477		77.442.400				6.278.549					7.653.321	175.185.426	99.117.798		76.067.628
- transportsystemen	41.570.889	16.533.093		25.037.796				1.204.520					1.461.782	42.775.410	17.994.875		24.780.535
- slibverwerkingsinstallaties	609.203	258.983		350.220				0					20.385	609.203	279.368		329.835
* wegen	0	0		0				0					0	0	0		0
Subtotaal werken in exploitatie	786.847.917	358.482.599	0	428.365.319	0	0	0	34.125.025	0	0	0	0	40.851.221	820.972.942	399.333.820	0	421.639.122

	Stand per 01-01-2024				Mutaties in jaar 2024								Stand per 31-12-2024				
	aanschafprijs	cumulatieve afschrijvingen en bijdragen reserves	subsidies	boekwaarde	verschuiving ERPx	nieuwbouw derden	geactiveerde lasten	overboeking onderhanden werk	overboeking onderhanden werk subsidies	aanschafwaarde desinvesteringen	cumulatieve afschrijvingen desinvesteringen	ontvangen subsidies	afschrijvingen	aanschafprijs	cumulatieve afschrijvingen en bijdragen reserves	subsidies	boekwaarde
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(9)	(10)		(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)
B Onderhanden werken (IVA)																	
* primaire waterkeringen (bijdrage HBWP)	6.053.358			6.053.358		6.076.957		-6.053.358						6.076.957			6.076.957
* overig immaterieel	129.267			129.267	23.973	1.522.701	196.618	-129.267				1.468.431		1.743.292	1.468.431		274.861
B Onderhanden werken (MVA)																	
* gronden																	
* vervoermiddelen en werktuigen	655.497			655.497	-521.187	667.190								801.500			801.500
zonnepanelen					21.329	771.379	126.537							919.245			919.245
* overige bedrijfsmiddelen	1.783.299			1.783.299	499.112	1.364.423	34.722	-131.535						3.550.021			3.550.021
* kantoren, dienstwoningen en werkplaatsen																	
waterveilig					-9.501.610	9.805.333	3.413.920	-14.915.526	6.004.322			9.049.039		27.437.429			6.130.782
															21.306.648		
* primaire waterkeringen	18.072.208		18.077.219	-5.011													
* boezemwaterkeringen watersysteem	20.563.104		184.711	20.378.393	9.477.636	12.324.302	1.769.668	-12.192.708	786.601			5.457.621		34.482.828	7.261.867		27.220.961
* watergangen en waterkwantiteitskunstwerken	7.603.696		2.031.699	5.571.996													
* gemalen waterkwantiteit	15.500.235		559.148	14.941.087													
* zuiveringstechnische werken :																	
- zuiveringsinstallaties	10.556.166			10.556.166	26.261.166	17.076.194	1.564.063	-6.290.533	1.500			79.498		49.167.056	77.998		49.089.058
- transportsystemen	1.829.812			1.829.812	145.760	935.448	294.069	-1.204.520						2.000.568			2.000.568
- slibverwerkingsinstallaties	26.705.035			26.705.035	-26.406.179	605.874	73.056							977.787			977.787
* wegen																	
Subtotaal onderhanden werken	109.451.676	0	20.852.777	88.598.899	0	51.149.801	7.472.653	-40.917.448	6.792.423	0	0	16.054.589	0	127.156.683	0	30.114.943	97.041.740
Totaal materiële activa	896.299.593	358.482.599	20.852.777	516.964.217	0	51.149.801	7.472.653	-6.792.423	6.792.423	0	0	16.054.589	40.851.221	948.129.625	399.333.820	30.114.943	518.680.862

	Stand per 01-01-2024				Mutaties in jaar 2024								Stand per 31-12-2024				
	aanschafprijs	cumulatieve afschrijvingen en bijdragen reserves	subsidies	boekwaarde	overname	nieuwbouw derden	geactiveerde lasten	overboekingen onderhanden werk	overboekingen onderhanden werk subsidies	aanschafwaarde desinvesteringen	cumulatieve afschrijvingen desinvesteringen	ontvangen subsidies	afschrijvingen / aflossing	aanschafprijs	cumulatieve afschrijvingen / aflossingen en bijdragen reserves	subsidies	boekwaarde
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(9)	(10)		(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)
Financiële vaste activa																	
Deelneming Wetterskip Fryslân Deelnemingen	99.600			99.600										99.600			99.600
Kapitaalverstreking aan bedrijven	412.845			412.845										412.845			412.845
Lening WF Deelnemingen BV	4.601.015			4.601.015								191.700		4.601.015	191.700		4.409.315
	5.113.460	-	-	5.113.460	-	-	-	-	-	-	-	-	191.700	5.113.460	191.700	-	4.921.760

Staat van vaste schulden

Inleiding

Staat van vaste geldleningen 2024

Bank	Oorspronkelijk bedrag	Soort lening	Rente %	Stand 1-1-2024	Bedrag van de aflossing	Restant bedrag 31-12-2024	Rente te betalen	Rente t.l.v. jaar	Verschuldigde rente 2024
NWB	20.000.000	fixe	4,380	20.000.000	0	20.000.000	850.000	850.000	211.918
provincie	15.000.000	fixe	3,170	15.000.000	0	15.000.000	475.500	475.500	161.540
NWB	15.000.000	fixe	3,498	15.000.000	0	15.000.000	524.700	524.700	51.751
NWB	10.000.000	fixe	3,264	10.000.000	0	10.000.000	326.400	326.400	251.283
NWB	10.000.000	fixe	3,332	10.000.000	0	10.000.000	333.200	333.200	128.716
NWB	10.000.000	fixe	3,364	10.000.000	0	10.000.000	336.400	336.400	19.355
NWB	10.000.000	fixe	3,406	10.000.000	0	10.000.000	340.600	340.600	253.817
NWB	10.000.000	fixe	3,422	10.000.000	0	10.000.000	342.200	342.200	168.756
NWB	10.000.000	fixe	2,798	10.000.000	0	10.000.000	279.800	279.800	44.461
NWB	10.000.000	fixe	1,617	10.000.000	0	10.000.000	161.700	161.700	133.347
NWB	173.991.630	lin.	2,925	139.193.304	4.349.791	134.843.513	4.039.596	3.975.981	1.972.086
NWB	10.000.000	fixe	1,205	10.000.000	0	10.000.000	120.500	120.500	8.584
NWB	10.000.000	fixe	1,340	10.000.000	0	10.000.000	134.000	134.000	9.545
NWB	10.000.000	fixe	1,140	10.000.000	0	10.000.000	114.000	114.000	8.121
NWB	5.000.000	fixe	1,270	5.000.000	0	5.000.000	63.500	63.500	9.742
NWB	10.000.000	fixe	1,420	10.000.000	0	10.000.000	142.000	142.000	10.115
BNG	5.000.000	fixe	1,640	5.000.000	0	5.000.000	82.000	82.000	12.581
NWB	9.500.000	lin.	1,273	7.125.000	475.000	6.650.000	90.701	85.251	76.305
NWB	8.300.000	lin.	1,724	7.470.000	415.000	7.055.000	128.783	122.334	109.632
BNG	12.722.681	lin.	2,000	8.905.877	636.134	8.269.743	178.118	171.808	82.018
NWB	1.871.741	lin.	3,220	1.310.219	95.587	1.215.632	42.189	40.761	18.568
EIB	10.000.000	lin.	1,466	8.333.333	333.333	8.000.000	122.167	120.606	37.464
NWB	10.000.000	lin.	1,075	8.666.667	333.333	8.333.334	93.167	90.712	61.358
NWB	20.000.000	lin.	1,058	17.333.334	666.667	16.666.667	183.387	178.845	113.530
BNG	4.000.000	fixe	-	4.000.000	4.000.000	0	1.000-	-356	0
			0,025						
EIB	10.000.000	lin.	0,372	9.000.000	333.333	8.666.667	33.480	32.963	13.433
NWB	10.000.000	lin.	0,410	9.666.667	333.333	9.333.333	39.633	39.295	9.460
NWB	10.000.000	lin.	0,44	0	0	10.000.000	-	25.544	25.544
BNG	10.000.000	lin.	0,345	9.333.333	333.333	9.000.000	32.200	32.018	4.916
NWB	10.000.000	lin.	0,415	9.666.667	333.333	9.333.333	40.117	39.898	6.133
BNG	10.000.000	lin.	0,495	10.000.000	333.333	9.666.667	49.500	49.097	11.697
NWB	20.000.000	lin.	1,013	18.666.667	666.667	18.000.000	189.093	187.443	44.572
NWB	10.000.000	fixe	1,107	10.000.000	0	10.000.000	110.700	110.700	82.191
NWB	10.000.000	fixe	1,043	10.000.000	0	10.000.000	104.300	104.300	77.439
NWB	10.000.000	fixe	1,063	10.000.000	0	10.000.000	106.300	106.300	78.924
BNG	15.000.000	fixe	1,897	0	0	0	-	0	0
NWB	15.000.000	fixe	3,424	15.000.000	0	15.000.000	513.600	513.600	381.330
NWB	10.000.000	fixe	3,65	10.000.000	0	10.000.000	365.000	365.000	243.000
NWB	10.000.000	fixe	3,57	10.000.000	0	10.000.000	357.000	357.000	119.326
	615.386.052			503.671.067	13.636.178	500.034.889	11.444.530	11.375.600	5.052.560

Bijlagen

Overzicht kostensoorten

bedragen x € 1 miljoen

		JR 2019	JR 2020	JR 2021	JR 2022	JR 2023	JR 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
		1)	1)	1)	1)	1)	2)	3)	3)	3)	3)	3)
Belastingopbr.	Waterschapsbelastingen	143,4	156,1	164,1	167,0	175,3	205,2	212,0	222,2	231,2	240,6	245,7
	Kwijtscheldingen - oninbaar	-3,7	-5,0	-4,3	-3,6	-3,7	-4,0	-4,8	-4,8	-4,8	-4,8	-4,8
	totaal belastingopbrengsten	139,6	151,1	159,8	163,4	171,6	201,2	207,1	217,3	226,4	235,8	240,8
Lasten	rente	12,6	12,1	12,1	11,9	11,6	11,4	12,1	12,7	14,1	16,2	18,0
	afschrijvingen	38,4	39,1	39,9	40,9	40,4	40,9	43,5	46,0	47,5	49,5	50,5
	financiële baten	-0,1		0,0								
	kapitaallasten	50,9	51,1	52,0	52,8	52,0	52,2	55,6	58,7	61,6	65,7	68,5
	<i>bruto personele lasten</i>	52,5	53,8	55,9	58,3	64,3	71,5	72,7	74,5	76,6	78,6	80,5
	<i>Organisatieontwikkeling</i>											
	<i>Overige pers kosten</i>											
	<i>-/- personele baten</i>	-0,6	-0,5	-0,6	-0,6	-0,7	-0,9	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
	<i>-/- geactiveerde uren</i>	-10,5	-11,0	-8,9	-9,8	-10,5	-7,5	-7,7	-7,7	-7,7	-7,7	-7,7
	personele lasten	41,4	42,3	46,4	47,9	53,0	63,1	65,0	66,8	68,8	70,8	72,7
	<i>goederen en diensten bruto</i>	29,2	31,4	32,8	32,7	41,7	56,7	54,1	55,8	57,2	58,8	58,9
	<i>Onderhoud door derden</i>	17,6	19,3	21,8	24,9	30,9	23,6	32,2	31,5	32,1	32,7	32,7
	<i>Bijdragen aan Derden</i>	12,6	12,2	13,5	13,3	14,1	17,1	15,1	16,2	16,1	16,2	16,2
	<i>-/- bijdragen van derden</i>	-1,7	-1,0	-5,1	-2,2	-4,4	-4,2	-2,7	-2,1	-2,0	-2,0	-2,0
	<i>-/- G en D aan derden</i>	-3,2	-3,1	-4,2	-6,8	-4,4	-4,6	-3,5	-3,6	-3,6	-3,6	-3,7
	<i>-/- geactiveerde bouwrente</i>	-0,7	-1,2	-1,2	-1,1	-1,5						
	goederen en diensten	53,8	57,6	57,6	60,8	76,4	88,6	95,2	97,8	99,8	101,9	102,1
	<i>Dotatie Voorzieningen</i>	1,9	1,3	0,5	0,4	1,3	1,6	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
	<i>-/- vrijval vanuit voorz.</i>	-0,3	-0,7	-0,3	-0,9							
	Onvoorzien							0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
	Dividend	-1,2	-3,2	-2,6	-3,0	-4,4	-4,4	-2,9	-2,9	-2,9	-2,9	-2,9
	overige lasten	0,5	-2,6	-2,3	-3,5	-3,1	-2,8	-2,5	-2,5	-2,5	-2,5	-2,5
	totaal lasten	146,5	148,4	153,8	158,0	178,4	201,1	213,2	220,8	227,8	236,0	240,8

bedragen x € 1 miljoen

Resultaat	Operationeel resultaat	-6,9	2,6	6,0	5,4	-6,8	0,1	-6,1	-3,5	-1,4	-0,2	0,0
	Mutatie bestemmingsreserve						-0,1	-0,3	-0,1			
	Resultaat ten gunste/laste algemene reserve						0,2	-5,8	-3,4	-1,4	-0,2	0,0

Reserves	Algemene reserves	18,5	21,6	23,9	29,4	24,3	24,5	18,7	15,3	14,0	13,8	13,8
	Bestemmingsreserves	7,4	7,3	11,0	10,9	9,3	9,2	8,6	8,5	8,5	8,5	8,5
	Totale reserves	25,9	28,9	34,9	40,3	33,5	33,7	27,3	23,9	22,5	22,3	22,3

Ontwikkeling schuldpositie	bedragen x € 1 miljoen	JR 2019	JR2020	JR2021	JR2022	JR2023	JR 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
	Langlopende schuld per 31 dec	472,4	480,5	491,6	493,7	503,7	503,7	515,2	547,2	588,6	646,3	676,8

- 1) Bijgewerkt op basis van jaarrealisatie jaarrapportages
- 2) Cijfers op basis van concept jaarrapportage 2024
- 3) Cijfers op basis van Begroting 2025-2029

Sisa verantwoording

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2024, op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 7-01-2025								
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
IenW	E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Beschikingsnummer	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T)	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T)
			<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>
			<i>Indicator: E44B/01</i>	<i>Indicator: E44B/02</i>	<i>Indicator: E44B/03</i>	<i>Indicator: E44B/04</i>	<i>Indicator: E44B/05</i>	<i>Indicator: E44B/06</i>
			1 030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			2 030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	€ 22.315	€ 22.315	€ 44.631	€ 44.631
			3 030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	€ 254.313	€ 273.270	€ 508.627	€ 547.115
			4 030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			5 030002 Provincie Friesland	PF-2024/273510	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			6 030002 Provincie Friesland	PF-2024/273510	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			7 030002 Provincie Friesland	PF-2024/273510	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			8 030002 Provincie Friesland	PF-2024/273510	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			9 030002 Provincie Friesland	PF-2024/273510	€ 3.903	€ 3.903	€ 7.806	€ 7.806
			15					
			Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>			
<i>Indicator: E44B/07</i>	<i>Indicator: E44B/08</i>	<i>Indicator: E44B/09</i>						
1 030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	Nee						
2 030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	Nee						

3	030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	Nee	
4	030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	Nee	
5	030002 Provincie Friesland	PF-2024/273510	Nee	
6	030002 Provincie Friesland	PF-2024/273510	Nee	
7	030002 Provincie Friesland	PF-2024/273510	Nee	
8	030002 Provincie Friesland	PF-2024/273510	Nee	
9	030002 Provincie Friesland	PF-2024/273510	Nee	
15				
	Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Naam/nummer maatregel	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel
	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/12</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/13</i>
1	030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	2 -36 - Maximaal 2 hectare extra waterberging	Nee
2	030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	2 - 37 - Aanleg nieuwe hoofdwatergang, verbreden HWG, aanleg nieuwe duikers, aanleg nieuwe stuwen.	Nee
3	030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	2 - 38 - 0,8 km nieuwe kering, 0,6 ha natuurvriendelijke oever en 4.000 m3 extra waterberging	Ja
4	030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	2 - 39 - Herprofilen maaiveld ten behoeve bovengrondse afstroming en vergroten bergingscapaciteit oppervlaktewaterwatersysteem	Nee
5	030002 Provincie Friesland	PF-2024/273510	3 - 3.14 - Ruimtelijke inrichting Heidemeer, Heerenveen	Nee
6	030002 Provincie Friesland	PF-2024/273510	3 - 3.15 - Water vasthouden en benutten Hemrikkerscharren, Hemrik	Nee
7	030002 Provincie Friesland	PF-2024/273510	3 - 3.16 - Water vasthouden en benutten Delleburen/Dellebuursterheide te Nijerberkoop	Nee
8	030002 Provincie Friesland	PF-2024/273510	3 - 3.35 - Waterbergen (capaciteitsvergroting)	Nee

ocw

					Johannahoeve Bakkeveen				
			9	030002 Provincie Friesland	PF-2024/273510	3 - 3.36 - Waterbergen (capaciteitsvergroting), verduurzaming watersysteem it Joo en de Geeuw, Oudega	Nee		
			15						
lenW	E87B	Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater (SiSa tussen medeoverheden)		Hieronder per regel één provincie of waterschap (code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Beschikingsnaam/nummer	Totale besteding (jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)	Totale eigen bijdrage en bijdrage van derden (jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en bijdrage van derden (t/m jaar T)
				<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>
				<i>Indicator: E87B/01</i>	<i>Indicator: E87B/02</i>	<i>Indicator: E87B/03</i>	<i>Indicator: E87B/04</i>	<i>Indicator: E87B/05</i>	<i>Indicator: E87B/06</i>
			1	030003 Provincie Drenthe	202300745-01099923	€ 4.380	€ 10.759	€ 3.285	€ 8.069
			2						
			10						
				Kopie beschikingsnaam/nummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
				<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>				
				<i>Indicator: E87B/07</i>	<i>Indicator: E87B/08</i>				
			1	202300745-01099923	Nee				
			2						
			10						
lenW	E107	Subsidieregeling stimulerende uitvoering maatregelen Deltaplan Agrarisch Waterbeheer		Beschikingsnummer	Totale bestedingen (t/m jaar T-1)	Totale besteding (jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	

			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E107/01</i>	<i>Aard van controle R Indicator: E107/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: E107/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E107/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E107/05</i>	
			1 5000006675	€ 105.280	€ 169.607	€ 274.887	Nee	
			2					
			3					
VRO	J75B	Regiodeals 3e tranche	Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Kenmerk/ beschikingsnummer	Betreft pijler	Besteding per pijler (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cofinanciering per pijler (jaar T)	
		SiSa tussen medeoverheden	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: J75B/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: J75B/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: J75B/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: J75B/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: J75B/05</i>	
			1 060086 Gemeente Opsterland	DGNVLG/20208478	Pijler 1: Vitale kernen	€ 0	€ 0	
			2 060086 Gemeente Opsterland	DGNVLG/20208478	Pijler 2: Veerkrachtig landschap	€ 215.813	€ 215.813	
			100					
			Hieronder verschijnt de code conform de keuzes gemaakt bij indicator J75B/01	Totale cumulatieve besteding per pijler (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Totale cumulatieve cofinanciering per pijler (t/m jaar T)	Toelichting		
			In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen					
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: J75B/06</i>	<i>Aard controle R Indicator: J75B/07</i>	<i>Aard controle R Indicator: J75B/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: J75B/09</i>		
			1 060086 Gemeente Opsterland	€ 0	€ 0			
			2 060086 Gemeente Opsterland	€ 944.818	€ 941.994			
			100					
			Totale cumulatieve uitvoeringskosten (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Totale compensabele BTW (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			

			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: J75B/10</i>	<i>Aard controle R Indicator: J75B/11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: J75B/12</i>			
			€ 0	€ 0	Nee			
FRL	FRL14C	Verzamelregeling SiSa tussen medeoverheden - provinciale middelen Fryslan	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Welke regeling betreft het	Totale besteding in jaar T	Correctie t.o.v. jaar T-1 van verantwoorde totale besteding	Cumulatieve totale besteding tot en met jaar T	Toelichting
		SiSa tussen medeoverheden - provinciale middelen Fryslan	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: FRL14C/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: FRL14C/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: FRL14C/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: FRL14C/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: FRL14C/05</i>	Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen
			1 PF-2023/265241	Waterconservering Zandgronden	€ 4.380	€ 0	€ 10.759	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: FRL14C/06</i>
			2					
			100					
			Kopie beschikingsnummer	De besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Alleen de besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen	Correctie t.o.v. jaar T-1 van besteding ten laste van alleen provinciale middelen Als de correctie een vermeerdering is, gaat het om nog niet verantwoorde besteding ten laste van alleen provinciale middelen	Cumulatieve besteding tot en met jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van alleen provinciale middelen	Eindverantwoording (Ja/Nee) Als u kiest voor 'ja', betekent dit, dat hiervoor alle besteding is afgerond en u er de komende jaren geen besteding meer voor wilt verantwoorden	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: FRL14C/07</i>	<i>Aard controle R Indicator: FRL14C/08</i>	<i>Aard controle R Indicator: FRL14C/09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: FRL14C/10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: FRL14C/11</i>	

ocw

			1 PF-2023/265241	€ 1.493	€ 0	€ 3.668	Nee							
			2											
			100											
GRO	GRO6C	Regio Deal Natuur Inclusive Landbouw Noord Nederland	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Gebiedsnaam	Totale besteding in jaar T	Cumulatieve totale besteding tot en met jaar T	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting						
									Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	Aard controle R	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.
		SiSa tussen medeoverheden - provinciale middelen Drenthe												
			1 2024-103732	Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw Noord-Nederland	€ 19.372	€ 19.372	Nee							
			2											
			100											

Definities beleidsproducten

Beleidsveld	Beleidsproduct	Toelichting op beleidsproduct
Strategisch beleid	Eigen plannen	Formuleren en vastleggen van het strategisch beleid van het waterschap voor zowel de reglementaire beheerstaken (waterkeringszorg, watersysteembeheer, zuiveringsbeheer, wegenbeheer en/of vaarwegenbeheer) als de wijze waarop op (dreigende) calamiteiten wordt gereageerd.
	Plannen van derden	De activiteiten van het waterschap gericht op het toetsen van, reageren op en beïnvloeden van de beleids(vormende) en ruimtelijke plannen van derden.
Waterkeringen	Beheersinstrumenten waterkeringen	Het opzetten, actueel houden en periodiek controleren van de beheersinstrumenten (legger, beheersregister, toetsing), teneinde de staat van de waterkeringen zichtbaar te maken.
	Aanleg en onderhoud waterkeringen	Het aanleggen en het in stand houden van het waterkerend vermogen van de waterkeringen die in beheer zijn bij het waterschap. Als een waterschap de kosten van de bijdrage aan het HWBP op dit product verantwoordt, dan moeten deze kosten worden meegenomen.
	Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	Het plan- en doelmatig bewaken van de waterkeringen in bedreigende situaties en het (doen of laten) treffen van maatregelen om de waterkerende functie te waarborgen alsmede het beperken van de gevolgen van calamiteiten.
Watersysteem	Beheersinstrumenten watersystemen	Het voorbereiden, op- en vaststellen alsmede onderhouden van instrumenten die het beheer van watersystemen ondersteunen
	Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	Aanleg, verwerving en onderhoud van waterlopen en kunstwerken voor de passieve waterbeheersing inclusief alle kwaliteitsmaatregelen in oppervlaktewater en voorzieningen verwante belangen die daarin worden getroffen.
	Baggeren waterlopen/saneren waterbodems	Verwijderen van bagger- en saneringspecie uit watersystemen en indien noodzakelijk dit milieuhygiënisch passend verwerken.
	Beheer hoeveelheid water	Het door middel van regulerende kunstwerken invloed uitoefenen op de hoeveelheid water, het oppervlaktewaterpeil en de waterkwaliteit in het watersysteem.
	Calamiteitenbestrijding watersystemen	Bestrijding van afwijkingen van de gewenste hoeveelheid water dan wel de kwaliteit of ecologische toestand daarvan voorzover dat niet onder de normale bedrijfsvoering valt.
	Monitoring watersystemen	Het verzamelen, bewerken, verwerken, toetsen, analyseren en rapporteren van meetgegevens voor zowel het waterkwantiteits- als het waterkwaliteitsbeheer (met uitzondering van gegevens over de waterbodems).
Waterzuivering	Getransporteerd afvalwater	Het door het bouwen, verwerven, beheren, onderhouden en bedienen van transportgemalen en -leidingen mogelijk maken dat afvalwater wordt getransporteerd.
	Gezuiverd afvalwater	Het door het realiseren, overnemen, beheren, onderhouden en exploiteren van rioolwaterzuiveringsinstallaties en IBA-inrichtingen zorgen dat het aangeboden afvalwater wordt gezuiverd.
	Verwerkt slib	Het door het realiseren, beheren, onderhouden en exploiteren van slibverwerkingsinstallaties zorgen dat het zuiveringsslib en de andere restproducten van een rwzi of iba die voor een eindbestemming worden aangeboden tot een eindproduct worden verwerkt.
	Afvalwaterbehandeling door derden	Het laten verwerken van afvalwater uit het eigen beheersgebied door andere beheerders van rioolwaterzuiveringsinstallaties.
Vaarwegen en havens	Beheersinstrumenten vaarwegen en havens	Het opzetten, actueel houden en periodiek controleren van de beheersinstrumenten (legger en beheersregister), teneinde de staat van de vaarwegen en havens zichtbaar te maken.
	Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	Het op basis van het beheersplan vaarwegen aanleggen, verwerven, verbeteren en onderhouden van vaarwegvoorzieningen.
	Verkeersregeling en -veiligheid vaarwegen en havens	Alle activiteiten die een waterschap uitvoert als nautisch beheerder belast met het regelen van het scheepvaartverkeer op basis van de Scheepvaartverkeerswet.
VTH	Beheer keurkaret en VTH-beleid	Vorbereiding, op- en vaststelling alsmede het onderhoud van de Keurverordening, de beleidsregels, de algemene regels en de richtlijnen voor de legger van het waterschap waarbij de ge- en verbodsbepalingen ten aanzien van beheer, onderhoud en gebruik van water en de waterstaatskundige infrastructuur door derden worden geregeld. Eén en ander gebeurt als bevoegd gezag op basis van de Waterwet en de Waterschapswet en daaruit voortvloeiende of daarmee samenhangende regelgeving. Tevens het beheer van het wettelijk verplichte T&H-beleid en (toekomstig) V-beleid (Wet VTH-criteria).
	Vergunningen en meldingen	Het als bevoegd gezag verlenen van vergunningen en het afhandelen van meldingen op basis van de Waterwet- en –daarmee samenhangende regelgeving (zoals de keur).
	Adviezen vergunningen	Adviezen die waterschappen verstrekken aan andere bevoegde gezagen in relatie tot de Waterwet- en daarmee samenhangende wet- en regelgeving, waartoe ook de Wabo behoort.
	Toezicht	De werkzaamheden die door of namens het waterschap – meestal als bevoegd gezag, maar bv. in het kader van de Wabo of samenloop als niet-bevoegd gezag – worden verricht om na te gaan of voorschriften van de waterschapsverordening en omgevingswet en daarmee samenhangende regelgeving worden nageleefd. Toezicht op de naleving ziet aldus op programmatische controle, is preventief en gaat gewoonlijk aan handhaving c.q. het toepassen van sancties vooraf.
	Handhaving	Alle acties van het waterschap als bevoegd gezag die gericht zijn op het ongedaan maken van en/of het toekomstig voorkomen van een toestand die in strijd is met de wettelijke voorschriften.

Beleidsveld	Beleidsproduct	Toelichting op beleidsproduct
	Regulering lozingen	Aanvullende, niet direct bij andere beleidsproducten onder te brengen maatregelen waarmee gezorgd wordt voor het beheersen van lozingen op de bij het waterschap in beheer zijnde zuiveringstechnische werken en oppervlaktewateren.
belastingheffing	Belastingheffing	Opstellen en actueel houden van wet- en regelgeving, het opleggen van aanslagen en het afhandelen van verzoek-, bezwaar- en beroepsprocedures op het gebied van belastingenaanslagen.
	Invordering	Betalingsverwerking, kwijtschelding en (dwang)invorderingsmaatregelen op het gebied van waterschapsbelastingen.
bestuur	Bestuur	Alle activiteiten die gericht zijn op het besturen van het waterschap, waaronder de ambtelijke voorbereiding van bestuursvergaderingen.
communicatie	Externe communicatie	De centrale en extern gerichte voorlichtende activiteiten van het waterschap.
Dekkingsmiddelen en saldo	Dekkingsmiddelen en saldo	De dekkingsmiddelen bestaan uit de belastingopbrengsten vermindert met de kwijtscheldingen en oninbare vorderingen. Tevens worden de overige dividenden en overige algemene opbrengsten (bijvoorbeeld grondverkoop) aan dit beleidsproduct toegerekend.

Lijst met afkortingen

Afkorting	Betekenis
BAW	Bestuursakkoord water
BIO	Baseline Informatiebeveiliging Overheid
BOvi	Blauwe Omgevingsvisie
BRO	Basisregistratie ondergrond
CIV	Centrum Innovatief Vakmanschap
CIV Water	Centrum voor Innovatief Vakmanschap Water
Commissie DSF	Commissie Dyken, Stêd en Finânsjes
CSIR	Cyber Security Implementatie Richtlijn
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive
DOP	Opgelost organisch gebonden fosfor
DSO	digitaal stelsel omgevingswet
FBWK	Fries bestuursakkoord Water en Klimaat
Fido	Financiering decentrale overheden
FPLG	Fries Programma Landelijk Gebied
Fumo	Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing
GIS	Geografisch informatiesysteem
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GWAWO	Gemeentelijk Ambtelijk Water Overleg
GWW	Grond-, weg- en waterbouw
ha	Hectare
HWBP	HoogWaterBescheringsProgramma
hWh	het Waterschapshuis
IBA	Individuele behandeling afvalwater
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IWR	Integrale Waterrapportage
KLM	Koehool - Lauwersmeer
km	Kilometer
KRW	Kaderrichtlijn water
LIMS	Laboratorium Informatie Management Systeem
NBK	Noordelijk Belastingkantoor
NOVEX	Nationale Omgevingsvisie Extra
NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied
NVZ	Natuurvriendelijke zone
OAS-studies	Optimalisatiestudies van het afvalwatersysteem
OSW	Overdracht Stedelijk Water
OVEF	Openbare verlichting & Energie Fryslân
PBOW	Provinciaal Bestuurlijk Overleg Water
RBO	Regionaal Bestuurlijk Overleg
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RWK	Regionale waterkering
RWP	Regionaal Waterprogramma
SDG	Sustainable Development Goals
SGBP	stroomgebiedbeheerplannen
SNB	Slibverwerking Noord-Brabant
SNN	Samenwerkingsverband Noord-Nederland
SOC	Security Operations Center
SOI	Slibontwateringsinstallatie
Stowa	Stichting toegepast onderzoek waterbeheer
TEA	Thermische Energie uit Afvalwater
TEO	Thermische Energie uit Oppervlaktewater
UvW	Unie van Waterschappen
V&K	Vitale en kwetsbare functies
VFG	Vereniging van Friese Gemeenten
VKA	Voorkeursalternatief

Afkorting	Betekenis
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VVzB	Vereniging van zuiveringsbeheerders
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WABOS	water- en bodemsturend
WAC	Waterapplicatiecentrum
WBP	Waterbeheerprogramma
WILMA model	De WILMA staat voor Waterschap Informatie & Logisch Model Architectuur en is de 'referentiearchitectuur van de waterschappen'.
WON	Vereniging voor Waterketenonderzoek Noord Nederland
Woo	Wet open overheid
ZZS	Zeer zorgwekkende stoffen

